

A KISEBBSÉGI JOGOK VÉDELME

A faji, vallási és nyelvi kisebbségeket védő szerződések eredeti szövege és magyar fordítása. — A szerződések magyarázata. — A kisebbségi jogok története. — A Nemzetek Szövetségének határozatai a kisebbségi jogok védelméről. — A Nemzetek Szövetségének alkotmánya és szervezete. — A magyar kisebbségek védelme.

ÖSSZEÁLLÍTOTTA:

BARANYAI ZOLTÁN

BUDAPEST
ORIENS NEMZETKÖZI KÖNYVKIADÓ ÉS TERJESZTŐ RÉSZVÉNYTÁRSASÁG
1922.

TARTALOMJEGYZÉK.

	Oldal
BEVEZETÉS	5
WLASSICS GYULA báró, a m. kir. közigazgatási bíróság elnöke: A KISEBBSÉGI JOGOKAT VÉDŐ SZERZŐDÉSEK.....	5
I. CSEH-SZLOVÁKORSZÁG.	
1. A Szerződés.....	12
2. A Nemzetek Szövetségének védelme.....	36
II. SZERB-HORVÁT-SZLOVÉN ÁLLAM.	
1. A Szerződés.....	42
2. A Nemzetek Szövetségének védelme.....	56
III. ROMÁNIA.	
1. A Szerződés.....	58
2. A Nemzetek Szövetségének védelme.....	72
IV. AUSZTRIA.	
1. A Szerződés.....	74
2. A Nemzetek Szövetségének védelme.....	80
V. A NEMZETEK SZÖVETSÉGE VÉDELME ÉS MÓDJÁ.....	82
VI. DANILOVICS PÁL, m. kir. külügyminiszteri osztálytanácsos: A KISEBBSÉGI JOGOKAT VÉDŐ SZERZŐDÉSEK MAGYAR- RÁZATA.....	92
VII. BARANYAI ZOLTÁN, sz.-fő'v. forrásiskolai tanár, a N. Sz. melletti Magy. kir. Titkárság vezetője: A KISEBBSÉGI JOGOK VÉDELME ÉS TÖRTÉNETE ÉS A KÉRDÉS ÚJABB FEJLEMÉNYEI	104
III. A NEMZETEK SZÖVETSÉGÉNEK EGYESSÉGOKMÁNYA.....	126
Jegyzet.....	138
IX. A KISEBBSÉGEK VÉDELME ÉS SZERVEZETE A N. SZ.- BEN. (N. Sz. Főtitkársága. Kisebbségi ügyosztály. Magyar Titkárság. A N. Sz. eddigi tevékenysége a magyar kisebbségek védelme körül).....	139
X. A KISEBBSÉGI JOGOK VÉDELME ÉS IRODALMA.....	149

BEVEZETÉS.

A kisebbségi jogokat védő szerződések.

Írta: WCLASSICS GYULA báró,
a m. kir. Közigazgatási Bíróság elnöke.¹

I.

Még oly körökben is, hol nem szoktak felületes nyilatkozatokat tenni, sokszor hallottam, hogy a mi elszakított területünkön maradt magyar testvéreink úgynevezett kisebbségi jogainak védelmét biztosító jogforrást a trianoni szerződés VI. címe tartalmazza. *Ez azonban határozott tévedés, mert a VI. cím (a kisebbségek védelnie) azokat a kötelezettségeket foglalja magában, melyeket (Csonka) Magyarországnak kell vállalnia a területén levő kisebbségek iránt.*

A tévedés valószínűleg onnan eredt, mert a magyar béke-delegáció előterjesztéseiben igen helyesen arra törekedett, hogy már a trianoni szerződésbe biztosítson kellő kisebbségi védelmet úgy Romániával, mint a Szerb-horvát-szlovén és a Cseh-szlovák állammal szemben. Arra törekedett, hogy részletesen és kételyt kizárólag állapíttassák meg a szerződésben a magyar kisebbségeket megillető védelmi jogkör.

Ez a kívánság, bár a legtartalmasabb indokoláson épült fel, nem találkozott rokonszenvvel az egyesült és társult hatalmakkal és csupán annyi történt, hogy a nagyhatalmakkal már megkötött szerződés kötelezettségének elismeréséről egy nyilatkozatot iktattak be a trianoni szerződésbe, mely szerint a Szerb-horvát-szlovén

¹ Először megjelent a *Magyar Külpolitika* 1921 május 1-i számában. Köszönetünket fejezzük ki a nagynevű szerzőnek a cikk átengedéseért. B. Z.

állam és Románia Magyarországgal szemben elismerik és megerősítik azt a kötelezettségüket, hogy „hozzájárultak a szövetséges és társult főhatalmakkal kötött szerződésbe oly rendelkezéseknek felvételéhez, amelyeket ezek a hatalmak szükségességeknek ítéltek abból a célból, hogy a népesség többségétől eltérő fajú, nyelvű, vallású lakók érdekei, valamint a forgalom szabadsága és más nemzetek kereskedelmének méltányos szabályozása védelmében részesülnek” (44., 47. cikkek.)

A tény tehát az, hogy mind a három állam (Románia, Szerb-horvát-szlovén állam és Cseh-szlovák állam) külön szerződést kötöttek a nagyhatalmakkal, melyekben kötelezik magukat a területükön a faji, nyelvi, vallási kisebbségi védelemre. Ezek tehát azok a szerződések, melyek a három államban a mi magyar testvéreink kisebbségi védelmét biztosítják. Föltűnhetik a trianoni szerződés olvasójának, hogy ebből a szerződésből az említett megerősítési nyilatkozat hiányzik a Cseh-szlovák állammal szemben. Ebből azonban nem lehet semmi hátrányos magyarázatot következtetni, mert tulajdonképpen a nagyhatalmak és a Cseh-szlovák állam között megkötött szerződés biztosítja a kisebbségi védelmet — és a nagyhatalmak a magyar békedelegációnak adott válaszukban (Réponse) ki is fejezték, hogy az említett záradékot azért vették fel a trianoni szerződésbe csak a Szerb-horvát-szlovén államra és Romániára vonatkozólag, mert ezek még a szerződést abban az időben nem ratifikálták — ellenben a Cseh-szlovák állam már akkor a megkötött nemzetközi szerződést ratifikálta, *Ezért igen tévesnek tartom azt az állítást, ha az említett megerősítési nyilatkozatot itt nálunk, mint valami vívmányt emlegetik, mert a jog értékét az említett záradék nem növeli, viszont a Cseh-szlovák állam kötelezettségét az a körülmény, hogy az említett rendelkezés a trianoni szerződésben nincs fölvéve, egy szemernyivel sem gyengíti. A kisebbségi jog forrása ma csakis a nagyhatalmak és a három állam között kötött szerződés.* Ez a kérdés jogforrási állása.

Számtalanszor sürgettem irataimban, felszólalásaimban, hogy ezeket a szerződéseket minél előbb hozzák nyilvánosságra, tegyék lehetővé, hogy e szerződések tartalmát az érdekelt magyar testvéreink teljesen ismerjék és tudják, hogy nemzetközi védelem alatt áll a szerződésekben biztosított joguk és ezek erélyes érvényesítésével egyenesen biztosított jogukat gyakorolják és nem kényre-kedvre bocsátott kedvezményeket kell könyörögniök, midőn a megszábot

korlátok között kisebbségi jogaik sértetlen gyakorlata mellett síkra szállnak. Hogy e szerződések tartalma fogyatékos, hogy a szöveg homályos és eltérő magyarázatokra adhat okot, azt más helyütt és pedig több alkalommal kifejtettem. Megállapítottam azt is, hogy a kisebbségi védelem, mi ezekben a szerződésekben van, a kisebbségi védelem minimuma. Nekünk arra kell törekednünk, hogy a kisebbségi védelemnek azt a maximumát érhessük el, melyet szuverén, imperialisztikus törekvésektől mentesített államnak a nemzetiségi kérdés mai előtérben állása mellett adnia kell. Ez ma a tudomány, a civilizált világnézet követelménye. Ez a kötelessége különösen azoknak az államoknak, melyek szünet nélkül azt hangoztatják, hogy az osztrák-magyar monarchiának azért kellett összeomlania, mert a nemzetiségekkel szemben imperialisztikus elnyomó politikát folytatott.

Azoknak az államoknak, melyek a monarchia romjain duzzadtak fel a mai kor követelményeinek szellemében kell a nemzeti kisebbségek legszélesebb védelmi jogkörét fölépíteni. Ez a politikai etika visszautasíthatatlan követelménye. Erkölcsi kötelességük, hogy — mindig a kölcsönösség feltétele mellett — a kisebbségi védelem maximumát nyújtsák. Mi nem fogunk lankadni annak hangoztatásában, hogy a nagyhatalmakkal megkötött szerződések tartalma nemcsak világosan, határozottan és részletesen megjelöltessék, de ki is bővítsessék. Azt nem tűrhetjük el, hogy az osztrák-magyar monarchia romjain keletkezett államokban a „*cuius regio eius natio*” imperialisztikus jelszava jusson uralomra. Nekünk nemcsak a törvénykezésben, az iskolában, a templomban, községben, járásban, kerületben (megyében), országgyűlésen kell biztosítani a nemzeti nyelv érvényesülését, hanem a legszabadabb és legteljesebb közművelődési összeköttetés biztosítását kell elérnünk. A mai idők és azon, a nagyhatalmak által a világháború alatt számtalanszor ismételt programmszerű nyilatkozatok követelménye ez, melyeket a különböző nemzetiségi államokra nézve az elfogulatlan politikai világnézet ma föltétlen parancsnak tart. Ha a nép nemzeti egyéniségének és sajátágának oly hatalmas értéket tulajdonított a XIX. század óta a politikai világnézet, hogy a nemzetiségi elv jelszava alatt évezredek államokat bontott széjjel és új államokat alkotott, akkor ennek az elvnek következményeit minden új államalakulásnak, melyben több nemzetiség él, le is kell vonni. Akkor ezt az érzéket nem szabad sutba vetni, ha a nemzetiségi elv alapján szétbontott

államok helyett újra oly államokat alkotnak, melyek, mint a három szomszédállam — csaknem nagyobb mérvben nemzetiségi államok, sőt egyenes típusai, egyenes iskolapéldái a nemzetiségi államnak. Ha már az erőszakos béke vérlázító földarabolása megtörtént, hogy százkilencvenegyezer négyzetkilométer veszett el Magyarország földjéből és maradt 91,000 négyzetkilométer, ha elszakítottak tőlünk több mint tizenegymillió lakost és ezek között hárommilliónál több magyart: akkor a legkevesebb, amit követelhetünk és ami elől a nemzetközi areopag előbb vagy utóbb ki nem térhet, hogy a maximális kisebbségi jogot biztosítsa. A tudományos meggyőződés és felvilágosítás minden eszközével kell dolgoznunk a területi feldarabolás igazságtalanságának és az egész polgáriasult világra kiható romboló következményeinek föltárásán és e kérdésnek napirenden tartásán, de addig is, míg ennek a földarabolásnak életképtelensége tisztán fog állani a művelt világ közvéleménye előtt, nekünk kötelességünk örködni, hogy a magyar kérdés ez alaptézise mellett érvényre juthasson a maximális kisebbségi védelem. Mi nem elégedhetünk meg a papirosbiztosítékokkal sem, de a kisebbségi védelem leghatályosabb gyakorlati érvényesülését fogjuk követni és ezen érvényesülés fölött a leggondosabb szemmel örködni.

Minden sérelmet nyilvántartunk és a rendelkezésre álló minden megengedett eszközzel a sérelmeket orvosolni és a kisebbségi jogok zavartalan gyakorlatát a nemzetközi jog védelme alatt biztosítani akarjuk és fogjuk.

Céltudatos oly intézményes biztosítékok szükségesek, melyek lehetővé teszik, hogy alapos és gyors elintézészt nyerhessenek a valódi sérelmek. A biztosított nemzetközi védelemnek eleven életté kell lennie.

II.

Néhány vonásban reámutatok, miként gondolnám én e védelmi rendszer gyakorlati megvalósítását. Alulról kezdem. *Mindenekelőtt szükséges, hogy a magyarság az elszakított területeken nemzeti öntudatát hűen ápolja.* Ebben a kérdésben lelkes egységbe olvadjon. Tudja meg minden magyar a városban, a falukban és pusztákon, hogy az állam polgárságával nemcsak nem összeférhetetlen a magyar nemzeti színvallás, de erre egyenesen nemzetközileg biztosított' oly joguk van, mely alaptörvény jellegével bír. Oly alaptörvény ez, mellyel ellenkező törvényt, vagy jogszabályt az állam törvény-

hozása, illetve kormánya nem hozhat. Ennek a gondolatnak az elszakított terület minden magyarjának lelkülete patinájává kell válni. Az ettől a gondolattól átítatott ottani magyar társadalomból kell a kisebbségi védelem életrealitásának kifejlődnie.

Ezért *az elszakított területek magyarsága gondoskodjék megfelelő társadalmi szervekről, melyek a kisebbségi jogokon (iskola, vallás, kultúrintézmények, törvénykezés, község, járás, törvényhatóság, kerület stb.) ejtett sérelmek miatt emelt panaszokat átveszik és illetékes helyre juttatják.* Ezek között lehetnek olyan panaszok, melyeket a társadalmi szerv közbelépése folytán maguk a belföldi hatóságok orvosolnak. Amennyiben ez nem volna elérhető, akkor a magyar állam ottani diplomáciai képviselőjéhez kell terjeszteni a panaszokat, kik arra az esetre, ha közbelépésükre a belföldi hatóságok megtagadnák az orvoslást, ezeket a panaszokat akár közvetlenül, akár a magyar kormány útján a Nemzetek Szövetségének illetékes fóruma elé juttatják.

Föltétlen szükségesnek tartanám, hogy¹ a Nemzetek Szövetségének keretében külön elfogulatlan, teljesen pártatlan nemzetközi bizottság szerveztessék, mely a kisebbségi jogvédelem hatályos ellenőrzésével megfelelő gyors intézkedés biztosítása mellett felruház tassék.

Módot kell adni arra, hogy ez a nemzetközi bizottság szükség esetén a helyszínére biztost küldhessen ki és tüzetes megvizsgálás tárgyává tehesse, hogy miként teljesítik a nemzetközi védelem biztosítékával körülvelt kisebbségi védelmet. A szerződések biztosítják a nemzetközi bíróság döntési jogát is. Örködni kell, hogy minden sérelem, mely bírói döntésre alkalmas, az illetékes nemzetközi bíróság elé kerüljön. *A magyar diplomáciai képviselőnek egyik legfontosabb kötelességévé kell tenni a magyar kisebbségi jogok védelmének ügyét.* Tudtommal eddig is serényen működtek, de ebben bizonyos rendszerességet és eljárási keretet kell megteremteni, ezért ajánlottam, hogy *a magyar kisebbségek védelmét szolgáló társadalmi szervek végezzék el a panaszok szelekcióját, nehogy alaptalan panaszokkal árrasszák el a mi hivatalos diplomáciai képviselőtünket,* mert amilyen káros volna a kisebbségi jogokon ejtett sérelmeket lekicsinylően venni, épp oly káros volna, ha alaptalan panaszok túltengésében veszne el e jog hatályos érvényesülése. Nem mulasztatom el újólag a figyelmet különösen felhívni a kisebbségi jogokat védő szerződésekben foglalt azokra a rendelkezésekre, melyek

értelmében a kisebbségi védelmi rendelkezések oly alaptörvényekül jelöltetnek meg, hogy semminemű törvény, rendelet, vagy hivatalos intézkedés ezekkel a rendelkezésekkel nem lehet ellentétben és hogy ezekkel szemben semmiféle törvény, rendelet, vagy hivatalos intézkedés nem lesz hatályos.

Azoknak a társadalmi szervezeteknek, melyeknél fõntebb említet-tem, a lehető legintézményesebb gondoskodással kell õrkõdnie, hogy ez a nemzetközi jogilag biztosított szabály írott malaszt íte legyen. Minden megengedhetõ módon meg kell akadályozni, hogy a kisebbségi jogok ez alapelvek sérelmével a nemzeti, belföldi, törvényhozás és rendeleti jogkör visszaélésével megghiúsíttassanak. A nemzetközi bírászkodás e téren is biztosítva van és ha nyilvánvaló a jogsérelem, akkor el nem szabad mulasztani a nemzetközi bíróság döntõ hatáskörének igénybevételét. Más irataimban egyenesen arra mutattam rá, hogy a kisebbségi jogok hatályos védelme egyenesen szükségessé teszi a külön „tribunal des nationalités” szervezését. Elvi alapra helyeztem ezt a kívánságot, mert a kisebbségi jogok védelmének kérdése tulajdonképpen ugyanazon állam polgárai és nem két állam között támadt jogvita. A lényeg egyébiránt nem az, hogy van-e külön „tribunal des nationalités”, de az, hogy oly bíróság döntsön, melynek pártatlanságát teljesen megnyugtató intézményes biztosítékok vegyék körül,

Szolgáljon e néhány sor a közzétett szerzõdések kísérõleveléül és annak tanúságául, hogy mi itt a csonka Magyarországon átértjük és átérezzük azoknak a fontos kötelességeknek erkölcsi tartalmát is, melyeknek teljesítése nélkül hatályos védelem nem biztosítható.

A nemzetközi jog biztosítja azt is, hogy Magyarország, ha a Nemzetek Szövetségének tagja lesz, mint nemzetközi jogalany hivatalosan is teljes erõlyel képviselhesse azoknak a sérelmeknek orvoslását, melyeket a magyar kisebbségek jogán ejtenének. Minden hónapban hû magyar kormány ezt gondolkodása legfontosabb tárgyának fogja mindig tekinteni. *Eddig is, midõn még Magyarország nem tagja a Nemzetek Szövetségének, gondoskodott arról, hogy a kisebbségi jogok sérelmeinek gyûjtõhelye legyen a Genfben felállított Magyar Titkárság.* Meg vagyok gyõzõdve arról is, hogy minden magyar kormány iparkodni fog a szomszéd államokkal a kölcsönösségi elv szigorú megtartása mellett a ma itt közzétett szerzõdések több homályos tételének és hézagosságának megnyugtató

magyarázatára jutni és teljes nyíltsággal és őszinteséggel követelni, hogy a 3 millió magyarnak nemzetközileg biztosított joga van az elszakított területen is a maga nemzeti életéhez, a maga kultúrájához, a maga sajtóságainak fejlesztéséhez és az anyaországgal való zavartalan közmívelődési, társadalmi kapcsolathoz. Ezt a jogot biztosítja a világművelődés mai állásában nemcsak a közéleti civilizáció, de biztosítják azok az alapelvek, melyeket az összes államok és nemzetek fennállásuk és fennmaradásuk tengelyévé tettek. Azok az alapelvek, melyek minden nemzetiséget a maga külön sajtóságaival, mint az emberiség értékét ismerték fel és nem engedik meg, hogy kegyetlen imperializmussal nemzeteket jellegükből kivetkőztetve, kiirtsanak. Ezek az alapelvek őrzik elszakadt magyar testvéreink kisebbségi jogait és ezek az alapelvek nyújtják azt a szilárd alapot, melyen nem kérve és könyörögve, de a jog alapján követelhetik állampolgársági köteleseik teljesítése mellett a magyar nemzeti életet, a magyar nemzeti otthont.

L CSEH-SZLOVÁKORSZÁG.

1. A szerződés.

(Eredeti szöveg.)

TRAITÉ

ENTRE

LES PRINCIPALES PUISSANCES ALLIÉES ET ASSOCIÉES

ET

LA TCHÉCOSLOVAQUIE

SIGNÉ À SAINT-GERMAIN-EN-LAYE LE 10 SEPTEMBRE 1919.

LES ÉTATS-UNIS D'AMÉRIQUE, L'EMPIRE BRITANNIQUE,
LA FRANCE, L'ITALIE ET LE JAPON, Principales Puissances
alliées et associées, d'une part;

Et la TCHÉCOSLOVAQUIE, d'autre part;

Considérant que l'union qui existait autrefois entre les anciens Royaume de Bohême, Margraviat de Moravie et Duché de Silésie, d'une part, et les autres territoires de l'ancienne monarchie austro-hongroise, d'autre part, a définitivement pris fin;

Considérant que les peuples de la Bohême, de la Moravie et d'une partie de la Silésie, ainsi que le peuple de la Slovaquie, ont décidé de leur propre volonté de s'unir et se sont en fait unis, par une union permanente dans le but de constituer un État unique, souverain et indépendant, sous le titre de République tchéco-slovaque;

¹ Mind a három kisebbségi szerződés, valamint az Ausztriával kötött békeszerződés háromnyelvű (francia, angol, olasz). Mivel a zárórendelkezősek értelmében eltérés esetében a francia szöveg lesz irányadó, itt csupán a francia szöveget adjuk. B. Z.

(Magyar fordítás.)¹

A SZÖVETSÉGES ÉS TÁRSULT FŐHATALMAK

ÉS

CSEH-SZLOVÁKORSZÁG

KÖZÖTT SAINT-GERMAIN-EN-LAYE-BEN 1919. ÉVI
SZEPTEMBER HÓ 10-ÉN ALÁÍRT

SZERZŐDÉS.

AZ ÉSZAK AMERIKAI EGYESÜLT-ÁLLAMOK, A BRITT BIRO-
DALOM, FRANCIAORSZÁG, OLASZORSZÁG ÉS JAPÁN, mint a
Szövetséges és Társult Főhatalmak, egyrészt;

és CSEH-SZLOVÁKORSZÁG, másrészt;

tekintettel arra, hogy az unió, amely azelőtt egyrészt a volt
Cseh Királyság, Morva Őrgrófság és Sziléziai Hercegség, másrészt
a volt Osztrák-Magyar Monarchia többi területei között fenn-
állott, végképen megszűnt;

tekintettel arra, hogy mind Csehországnak, Morvaországnak
és Szilézia egy részének népei, mind pedig Szlovákiának népe
önként elhatározták az egyesülést s állandó unióba egyesültek is,
avégből, hogy Cseh-Szlovák Köztársaság elnevezés alatt egy szu-
verén és független Államot alkossanak; s

¹ A magyar békeszerződés és a becikkelyező törvény szövege és
magyarázata c. mű (Ördo-kiadás, 1921) függelékében (297—305. 1.) megjelent
fordítás lenyomata apróbb változtatásokkal. B. Z.

Que le peuple Ruthène au sud des Carpathes a adhéré à cette union;

Considérant que la République tchéco-slovaque exerce en fait la souveraineté sur les territoires visés ci-dessus et qu'elle a déjà été reconnue par les Hautes Parties Contractantes comme État souverain et indépendant;

Les Etats-Unis d'Amérique, l'Empire britannique, la France, l'Italie et le Japon d'une part, confirmant leur reconnaissance de l'Etat tchéco-slovaque, dans les limites déterminées ou à déterminer, en conformité du Traité de Paix en date de ce jour avec l'Autriche comme membre de la famille des Nations, souverain et indépendant;

La Tchéco-Slovaquie désirant d'autre part conformer ses institutions aux principes de liberté et de justice, et en donner une sûre garantie à tous les habitants des territoires, sur lesquels elle a assumé la souveraineté;

Les Hautes Parties contractantes, soucieuses d'assurer l'exécution de l'article 57 dudit Traité de Paix avec l'Autriche;

Ont, à cet effet, désigné pour leurs plénipotentiaires, savoir:

LE PRÉSIDENT DES ÉTATS-UNIS D'AMÉRIQUE:

L'Honorable Frank Lyon POLK, Sous-Secrétaire d'État;

L'Honorable Henry WHITE, ancien Ambassadeur extraordinaire et plénipotentiaire des États-Unis à Rome et à Paris;

Le Général Tasker H. BLISS, Représentant militaire des Etats-Unis au Conseil supérieur de Guerre;

S. M. LE ROI DU ROYAUME-UNI DE GRANDE-BRETAGNE ET D'IRLANDE ET DES TERRITOIRES BRITANNIQUES AU DELA DES MERS, EMPEREUR DES INDES:

Le Très Honorable Arthur James BALFOUR, O. M., M. P., Secrétaire d'État pour les Affaires étrangères;

Le Très Honorable Andrew BONAR LAW, M. P., Lord du Sceau privé;

Le Très Honorable Vicomte MILNER, G. C. B., G. C. M. G., Secrétaire d'État pour les Colonies;

Le Très Honorable George Nicoll BARNES, M. P., Ministre sans portefeuille;

Et: pour le DOMINION du CANADA:

L'Honorable Sir Albert Edward KEMP, K. C. M. G., Ministre des Forces d'Outre-Mer;

hogy a Kárpátoktól délre lakó rutén nép ehhez az unióhoz csatlakozott;

tekintettel arra, hogy a Cseh-Szlovák Köztársaság a fentebb említett területek felett tényleg gyakorolja az állami fennhatóságot s mint szuverén és független Állam a Magas Szerződő Felek részéről már elismertetett;

az Északamerikai Egyesült-Államok, a Britt Birodalom, Franciaország, Olaszország és Japán részéről megerősítvén, a mai napon Ausztriával kötött Békeszerződésnek megfelelően megállapított vagy megállapítandó határok között, a Cseh-Szlovák Államnak, mint oly Államnak elismerését, amely a Nemzetek családjának szuverén és független tagja;

Cseh-Szlovákország pedig másrésről óhajtván, hogy intézményei a szabadság és igazságosság elveinek megfelelően s hogy e tekintetben mindazon területek lakóinak, amelyek állami fennhatósága alá jutottak, alapos biztosítékot nyújtson;

a Magas Szerződő Felek gondot fordítván arra, hogy az Ausztriával kötött említett Békeszerződés 57. cikkének végrehajtását biztosítsák,

evégből meghatalmazottaikká kijelölték, még pedig:

AZ ÉSZAKAMERIKAI EGYESÜLT-ÁLLAMOK ELNÖKE:

Honorable Frank Lyon POLK alállamtitkár urat;

Honorable Henry WHITE urat, az Egyesült-Államok volt rendkívüli és meghatalmazott nagykövetét Rómában és Parisban;

Tasker H. BLISS tábornok urat, az Egyesült-Államok katonai képviselőjét a Felső Haditanácsban;

ŐFELSÉGE NAGYBRITANNIA ÉS ÍRORSZÁG EGYESÜLT KIRÁLYSÁG, VALAMINT A TENGERENTÚLI BRITT TERÜLETEK KIRÁLYA, INDIA CSÁSZÁRA:

Right Honourable Arthur James BALFOUR urat, O. M., M. P., külügyi államtitkárt;

Right Honourable Andrew BONAR LAW urat, M. P., a titkos pecsét őrét;

Right Honourable Vicomte MILNER urat, G. C. B., G. C. M. G., gyarmatügyi államtitkárt;

Right Honourable George Nicoll BARNES urat, M. P., tárcanélküli minisztert;

és a KANADAI DOMINIUM részéről:

Honorable Sir Albert Edward KEMP urat, K. C. M. G., a tengerentúli haderők miniszterét;

pour le COMMONWEALTH D'AUSTRALIE:

L'Honorable Georges Foster PEARCE, Ministre de la Défense;

pour L'UNION SUD-AFRICAINE:

Le Très Honorable Vicomte MILNER. G. C. B., G. C. M. G.;

pour le DOMINION de la NOUVELLE-ZÉLANDE:

L'Honorable Sir Thomas MACKENZIE, K. C. M. G., Haut-Commissaire pour la Nouvelle-Zélande dans le Royaume-Uni;

pour L'INDE:

Le Très Honorable Baron SINHA, K. C, Sous-Secrétaire d'État pour l'Inde;

LE PRÉSIDENT DE LA REPUBLIQUE FRANÇAISE:

M. Georges CLEMENCEAU, Président du Conseil, Ministre de la Guerre;

M. Stephen PICHON, Ministre des Affaires étrangères;

M. Louis-Lucien KLOTZ, Ministre des Finances;

M. André TARDIEU, Commissaire général aux Affaires de guerre franco-américaines;

M. Jules CAMBON, Ambassadeur de France;

SA MAJESTÉ LE ROI D'ITALIE:

L'Honorable Tommaso TITTONI, Sénateur du Royaume, Ministre des Affaires étrangères;

L'Honorable Vittorio SCIALOJA, Sénateur du Royaume;

L'Honorable Maggiorino FERRARIS, Sénateur du Royaume;

L'Honorable Guglielmo MARCONI, Sénateur du Royaume;

L'Honorable Silvio CRESPI, Député;

SA MAJESTÉ L'EMPEREUR DU JAPON:

Le Vicomte CHINDA, Ambassadeur extraordinaire et plénipotentiaire de S. M. l'Empereur du Japon à Londres;

M. K. MATSUI, Ambassadeur extraordinaire et plénipotentiaire de S. M. l'Empereur du Japon à Paris;

M. H. IJUN, Ambassadeur extraordinaire et plénipotentiaire de S. M. l'Empereur du Japon à Rome;

LE PRÉSIDENT DE LA RÉPUBLIQUE TCHÉCOSLOVAQUE, par:

M. Charles KRAMÁR, Président du Conseil des Ministres;

M. Edouard BENES, Ministre des Affaires étrangères;

Lesquels ont, après avoir échangé leurs pleins pouvoirs recon- nus en bonne et due forme, convenu des stipulations suivantes:

az ausztráliai COMMONWEALTH részéről:

Honourable Georges Foster PEARCE urat, honvédelmi minisztert;

a DÉLAFRIKAI UNIÓ részéről:

Right Honourable Vicomte MILNER urat, G. C. B., G. C. M. G.;

az ÚJZÉLANDI DOMINIUM részéről:

Honourable Sir Thomas MACKENZIE urat, K. C. M. G., Újzéland főbiztosát az Egyesült Királyságban;

INDIA részéről:

Right Honourable Baron SINHA urat, K. C., indiai alállamtitkárt;

A FRANCIA KÖZTÁRSASÁG ELNÖKE:

Georges CLEMENCEAU miniszterelnök és hadügyminiszter urat;

Stephen PICHON külügyminiszter urat;

Louis-Lucien KLOTZ pénzügyminiszter urat;

André TARDIEU urat, a francia-amerikai háborús ügyek főbiztosát;

Jules CAMBON urat, Franciaország nagykövetét;

ŐFELSÉGE OLASZORSZÁG KIRÁLYA:

Onorevole Tommaso TITTONI urat, a Királyság szenátorát, külügyminisztert;

Onorevole Vittorio SCIALOJA urat, a királyság szenátorát;

Onorevole Maggiorino FERRARIS urat, a Királyság szenátorát;

Onorevole Guglielmo MARCONI urat, a Királyság szenátorát;

Onorevole Silvio CRESPI képviselő urat;

ŐFELSÉGE JAPÁN CSÁSZÁRA:

Vicomte CHINDA urat, Őfelsége Japán császáranak rendkívüli és meghatalmazott nagykövetét Londonban;

K. MATSUI urat, Őfelsége Japán császáranak rendkívüli és meghatalmazott nagykövetét Parisban;

H. IJUN urat, Őfelsége Japán császáranak rendkívüli és meghatalmazott nagykövetét Rómában;

A CSEH-SZLOVÁK KÖZTÁRSASÁG ELNÖKE:

Charles KRAMÁR urat, a minisztertanács elnökét;

Edouard BENES külügyminiszter urat.

akik jó és kellő alakban talált meghatalmazásaik kicserélése után a következő rendelkezésekben állapodtak meg:

CHAPITRE I.

ARTICLE PREMIER.

La Tchécoslovaquie s'engage à ce que les stipulations contenues dans les articles 2 à 8 du présent Chapitre soient reconnues comme lois fondamentales, à ce qu'aucune loi, aucun règlement ni aucune action officielle ne soient en contradiction ou en opposition avec ces stipulations et à ce qu'aucune loi, aucun règlement ni aucune action officielle ne prévalent contre elles.

ARTICLE 2.

La Tchéco-Slovaquie s'engage à accorder à tous les habitants pleine et entière protection de leur vie et de leur liberté sans distinction de naissance, de nationalité, de langage, de race ou de religion.

Tous les habitants de la Tchéco-Slovaquie auront droit au libre exercice, tant public que privé, de toute foi, religion ou croyance, dont la pratique ne sera pas incompatible avec l'ordre public et les bonnes moeurs.

ARTICLE 3.

Sous réserve des dispositions spéciales des Traités sous-mentionnés, la Tchéco-Slovaquie reconnaît comme ressortissants tchéco-slovaques, de plein droit et sans aucune formalité, les ressortissants allemands, autrichiens ou hongrois ayant, selon le cas, leur domicile ou leur indigénat (*pertinenz*, *Heimatsrecht*) à la date de la mise en vigueur du présent Traité sur le territoire qui est ou sera reconnu comme faisant partie de la Tchéco-Slovaquie, en vertu des Traités avec l'Allemagne, l'Autriche ou la Hongrie respectivement ou en vertu de tous Traités conclus en vue de régler les affaires actuelles.

Toutefois, les personnes ci-dessus visées, âgées de plus de dix-huit ans, auront la faculté, dans les conditions prévues par lesdits Traités, d'opter pour toute autre nationalité qui leur serait ouverte. L'option du mari entraînera celle de la femme et l'option des parents entraînera celle de leurs enfants âgés de moins de dix-huit ans.

I. FEJEZET.

1. CIKK.

Cseh-Szlovákország kötelezi magát arra, hogy a jelen fejezet 2—8. cikkeiben foglalt rendelkezéseket alaptörvényekül ismeri el; hogy semminemű törvény, rendelet vagy hivatalos intézkedés ezekkel a rendelkezésekkel nem lesz ellenmondásban vagy ellentétben s hogy ezekkel szemben semmiféle törvény, rendelet vagy hivatalos intézkedés nem lesz hatályos.

2. CIKK.

Cseh-Szlovákország kötelezi magát, hogy az ország minden lakosának születési, nemzetiségi, nyelvi, faji vagy vallási különbség nélkül az élet és szabadság teljes védelmét biztosítja.

Cseh-Szlovákország minden lakosát megilleti az a jog, hogy bármely hitet, vallást vagy hitvallást, nyilvánosan vagy otthonában, szabadon gyakoroljon, amennyiben ezeknek gyakorlata a közrenddel és a jó erkölcsökkel nem ellenkezik.

3. CIKK.

Az alább említett Szerződések különleges rendelkezéseinek fenntartásával, Cseh-Szlovákország cseh-szlovák állampolgároknak ismeri el jogérvényesen és mindennemű alaktság nélkül mindazokat a német, osztrák vagy magyar állampolgárokat, akiknek a jelen Szerződés életbelépésének idejében, az eset körülményei szerint lakóhelyük vagy illetőségük (pertinenz, Heimatsrecht) oly területen van, amely a Németországgal, Ausztriával vagy Magyarországgal kötött Szerződésekben vagy a szóban forgó ügyeket szabályozó egyéb Szerződésekben Cseh-Szlovákország alkotó részeként ismertetett el vagy fog elismertetni.

Mindazonáltal a fent jelzett, 18 évesnél idősebb személyeknek jogukban fog állani, az említett Szerződésekben megállapított feltételek mellett, minden más, számukra elérhető állampolgárságot igényelni (opció). A férj opciója maga után vonja a feleségét és a szülőké a 18 évesnél fiatalabb gyermekeikét.

Les personnes ayant exercé le droit d'option ci-dessus devront, dans les douze mois qui suivront, transporter leur domicile dans l'État en faveur duquel elles auront opté. Elles seront libres de conserver les biens immobiliers qu'elles possèdent sur le territoire tchéco-slovaque. Elles pourront emporter leurs biens meubles de oute nature. Il ne leur sera imposé de ce chef aucun droit de sortie.

ARTICLE 4.

La Tchéco-Slovaquie reconnaît comme ressortissants tchéco-slovaques, de plein droit et sans aucune formalité, les personnes de nationalité allemande, autrichienne ou hongroise qui sont nées sur le territoire ci-dessus visé de parents y ayant, selon le cas, leur domicile ou leur indigénat (*pertinenz, Heimatsrecht*), encore qu'à la date de la mise en vigueur du présent Traité elles n'y aient pas elles-mêmes leur domicile, ou selon le cas, leur indigénat. Toutefois, dans les deux ans qui suivront la mise en vigueur du présent Traité, ces personnes pourront déclarer devant les autorités tchéco-slovaques compétentes dans le pays de leur résidence, qu'elles renoncent à la nationalité tchéco-slovaque et elles cesseront alors d'être considérées comme ressortissants tchéco-slovaques. A cet égard, la déclaration du mari sera réputée valoir pour la femme et celle des parents sera réputée valoir pour les enfants âgés de moins de dix-huit ans.

ARTICLE 5.

La Tchéco-Slovaquie s'engage à n'apporter aucune entrave à l'exercice du droit d'option, prévu par les Traités conclus ou à conclure par les Puissances alliées et associées avec l'Allemagne, l'Autriche ou la Hongrie et permettant aux intéressés d'acquérir ou non la nationalité tchéco-slovaque.

ARTICLE 6.

La nationalité tchéco-slovaque sera acquise de plein droit, par le seul fait de la naissance sur le territoire tchéco-slovaque, à toute personne ne pouvant se prévaloir d'une autre nationalité de naissance.

Azok a személyek, akik a fent említett opciójogot gyakorolták, az ezt követő tizenkét hónapon belül kötelesek abba az Államba áttenni lakóhelyüket, amelynek állampolgárságát optálták. Jogukban áll azonban megtartani azokat az ingatlanokat, amelyeket cseh-szlovák területen birtokolnak; Magukkal vihetik bármi néven nevezendő ingó vagyonukat. Emiatt semmiféle kilépési díjakkal nem terhelhetők.

4. CIKK.

Cseh-Szlovákország cseh-szlovák állampolgároknak ismeri el jogérvényesen és mindennemű alakítás nélkül, mindazokat a német, osztrák vagy magyar állampolgárságú személyeket, akik a fent említett területen születtek oly szülőktől, akiknek, az eset körülményei szerint, lakóhelyük vagy illetőségük (pertinenza, Heimatsrecht), azon a területen van, még abban az esetben is, ha maguknak ezeknek a személyeknek a jelen Szerződés életbelépésének idejében nincs is ott a lakóhelyük, vagy az eset körülményei szerint, az illetőségük.

Mindazonáltal ezek a személyek, a jelen Szerződés életbelépését követő két éven belül, lakóhelyük országában az illetékes cseh-szlovák hatóságok előtt kijelenthetik, hogy lemondanak a cseh-szlovák állampolgárságról s ez esetben nem tekinthetők tovább cseh-szlovák állampolgároknak. Ebből a szempontból a férj nyilatkozata érvényes lesz a feleségre és a szülőké a 18 évesnél fiatalabb gyermekekre nézve is.

5. CIKK.

Cseh-Szlovákország kötelezi magát, hogy semmiféle akadályt sem gördít a Szövetséges és Társult Hatalmak által Németországgal, Ausztriával vagy Magyarországgal kötött vagy kötendő Szerződésekben megállapított oly opciójog gyakorlása elé, amely az érdekelteknek megengedi, hogy a cseh-szlovák állampolgárságot megszerzzék, vagy meg ne szerezzék.

6. CIKK.

A cseh-szlovák területen való születés pusztán tényével jogérvényesen megszerzi a cseh-szlovák állampolgárságot minden személy, akit születésénél fogva valamely más állampolgárság nem illet meg.

ARTICLE 7.

Tous les ressortissants tchéco-slovaques seront égaux devant la loi et jouiront des mêmes droits civils et politiques sans distinction de race, de langage ou de religion.

La différence de religion, de croyance ou de confession ne devra nuire à aucun ressortissant tchéco-slovaque en ce qui concerne la jouissance des droits civils et politiques, notamment pour l'admission aux emplois publics, fonctions et honneurs ou l'exercice des différentes professions et industries!

Il ne sera édicté aucune restriction contre le libre usage par tout ressortissant tchéco-slovaque d'une langue quelconque soit dans les relations privées ou de commerce, soit en matière de religion, de presse ou de publications de toute nature, soit dans les réunions publiques.

Nonobstant l'établissement par le Gouvernement tchéco-slovaque d'une langue officielle, des facilités appropriées seront données aux ressortissants tchéco-slovaques de langue autre que le tchèque, pour l'usage de leur langue, soit oralement, soit par écrit devant les tribunaux.

ARTICLE 8.

Les ressortissants tchéco-slovaques, appartenant à des minorités ethniques, de religion ou de langue, jouiront du même traitement et des mêmes garanties en droit et en fait que les autres ressortissants tchéco-slovaques. Ils auront notamment un droit égal à créer, diriger et contrôler à leurs frais des institutions charitables, religieuses ou sociales, des écoles et autres établissements d'éducation, avec le droit d'y faire librement usage de leur propre langue et d'y exercer librement leur religion.

ARTICLE 9.

En matière d'enseignement public, le Gouvernement tchéco-slovaque accordera dans les villes et districts où réside une proportion considérable de ressortissants tchéco-slovaques de langue autre que la langue tchèque, des facilités appropriées pour assurer que l'instruction sera donnée, dans leur propre langue, aux enfants de ces ressortissants tchéco-slovaques. Cette stipulation n'empêchera pas le Gouvernement tchéco-slovaque de rendre obligatoire renseignement de la langue tchèque.

7. CIKK.

Minden cseh-szlovák állampolgár faji, nyelvi vagy vallási különbség nélkül a törvény előtt egyenlő és ugyanazokat a polgári és politikai jogokat élvezzi.

Vallási, hitbeli vagy felekezeti különbség a polgári és politikai jogok élvezete, így nevezetesen: nyilvános állások, hivatalok és méltóságok elnyerése vagy a különféle foglalkozások és iparok gyakorlása tekintetében egyetlen cseh-szlovák állampolgárra sem lehet hátrányos.

Egyetlen cseh-szlovák állampolgár sem korlátozható *bármely* nyelv szabad használatában a magán- vagy üzleti forgalomban, a vallási életben, a sajtó útján történő vagy bármilyen közzététel terén, vagy a nyilvános gyűléseken.

A Cseh-Szlovák Kormánynak a hivatalos nyelv megállapítására vonatkozó intézkedését nem érintve, a nem csehnyelvű cseh-szlovák állampolgárok nyelvüknek a bíróságok előtt akár szóban, akár írásban való használata tekintetében megfelelő könnyítésekből fognak részesülni.

8. CIKK.

Azok a cseh-szlovák állampolgárok, akik faji, vallási, vagy nyelvi kisebbségekhez tartoznak, jogilag és ténylegesen ugyanazt a bánásmódot és ugyanazokat a biztosítékokat élvezik, mint a többi cseh-szlovák állampolgárok. Nevezetesen hasonló joguk van saját költségükön jótékonyági, vallási, vagy szociális intézményeket, iskolákat és más nevelőintézeteket létesíteni, igazgatni és azokra felügyelni, azzal a joggal, hogy azokban saját nyelvüket szabadon használják és vallásukat szabadon gyakorolják.

9. CIKK.

Olyan városokban és kerületekben, ahol nem csehnyelvű cseh-szlovák állampolgárok jelentékeny arányban laknak, a Cseh-Szlovák Kormány a közoktatásügy terén megfelelő könnyítéseket fog engedélyezni avégből, hogy ily cseh-szlovák állampolgárok gyermekeit saját nyelvükön tanítsák. Ez a rendelkezés nem akadályozza a Cseh-Szlovák Kormányt abban, hogy a cseh nyelv oktatását kötelezővé ne tegye.

Dans les villes et districts, où réside une proportion considérable de ressortissants tchéco-slovaques appartenant à des minorités ethniques, de religion ou de langue, ces minorités se verront assurer une part équitable dans le bénéfice et l'affectation des sommes, qui pourraient être attribuées sur les fonds publics par le budget de l'État, les* budgets municipaux ou autres, dans un but d'éducation, de religion ou de charité.

CHAPITRE II.

ARTICLE 10.

La Tchéco-Slovaquie s'engage à organiser le territoire des Ruthènes au sud des Carpathes, dans les frontières fixées par les Principales Puissances alliées et associées, sous la forme d'une unité autonome à l'intérieur de l'État tchéco-slovaque, munie de la plus large autonomie compatible avec l'unité de l'État tchéco-slovaque.

ARTICLE 11.

Le territoire des Ruthènes au sud des Carpathes sera doté d'une Diète autonome. Ladite Diète exercera le pouvoir législatif en matière de langue, d'instruction et de religion ainsi que pour les questions d'administration locale et pour toutes autres questions que les lois de l'État tchéco-slovaque lui attribueraient. Le Gouverneur du territoire des Ruthènes sera nommé par le Président de la République tchéco-slovaque et sera responsable devant la Diète ruthène.

ARTICLE 12.

La Tchéco-Slovaquie agréée que les fonctionnaires du territoire des Ruthènes seront choisis, autant que possible, parmi les habitants de ce territoire.

ARTICLE 13.

La Tchéco-Slovaquie garantit au territoire des Ruthènes une représentation équitable dans l'Assemblée législative de la République tchéco-slovaque, à laquelle ce territoire enverra des députés élus

Azokban a városokban és kerületekben, ahol jelentékeny arányban laknak oly cseh-szlovák állampolgárok, akik faji, vallási, vagy nyelvi kisebbséghez tartoznak, ezeknek a kisebbségeknek méltányos részt kell biztosítani mindazoknak az összegeknek élvezetéből és felhasználásából, amelyek a közvagyon terhére állami, községi, vagy más költségvetésekben nevelési, vallási, vagy jótékonycélra fordíthatnak.

11. FEJEZET.

10. CIKK.

Cseh-Szlovákország kötelezi magát arra, hogy a ruthéneknek a Kárpátoktól délre fekvő területét, a Szövetséges és Társult Főhatalmak által megállapított határok között, a Cseh-Szlovák Állam kebelében autonóm egység alakjában oly szervezettel látja el, amely a Cseh-Szlovákország egységével összeegyeztethető legszélesebbkörű autonómiával rendelkezik.

11. CIKK.

A ruthéneknek a Kárpátoktól délre Tekvő területe autonóm Tartománygyűléssel fog bírni. Ez a Tartománygyűlés fogja a törvényhozó hatalmat gyakorolni a nyelv-, közoktatási és vallásügyekben, valamint a helyi közigazgatási és minden egyéb oly kérdésekben, amelyeket a Cseh-Szlovák Állam törvényei hatáskörébe fognak utalni. A ruthének területének Kormányzóját a Cseh-Szlovák Köztársaság Elnöke nevezi ki s a Kormányzó a ruthén Tartománygyűlésnek lesz felelős.

12. CIKK.

Cseh-Szlovákország hozzájárul ahhoz, hogy a ruthének területének hivatalnokait, amennyiben lehetséges, e terület lakói közül válasszák.

13. CIKK.

Cseh-Szlovákország a ruthének területének méltányos képviselőt biztosít a Cseh-Szlovák Köztársaság törvényhozó gyűlésében, amelybe az említett terület a Cseh-Szlovák Köztársaság

conformément à la constitution de la République tchéco-slovaque. Toutefois ces députés ne jouiront pas du droit de vote dans la Diète tchéco-slovaque en toutes matières législatives du même ordre que celles attribuées à la Diète ruthène.

ARTICLE 14.

La Tchéco-Slovaquie agréée que, dans la mesure où les stipulations des Chapitres I et II affectent des personnes appartenant à des minorités de race, de religion ou de langue, ces stipulations constituent des obligations d'intérêt international et seront placées sous la garantie de la Société des Nations. Elles ne pourront être modifiées sans l'assentiment de la majorité du Conseil de la Société des Nations. Les États-Unis d'Amérique, l'Empire britannique, la France, l'Italie et le Japon s'engagent à ne pas refuser leur assentiment à toute modification desdits articles, qui serait consentie en due forme par une majorité du Conseil de la Société des Nations.

La Tchéco-Slovaquie agréée que tout membre du Conseil de la Société des Nations aura le droit de signaler à l'attention du Conseil toute infraction ou danger d'infraction à l'une quelconque de ces obligations, et que le Conseil pourra procéder de telle façon et donner telles instructions qui paraîtront appropriées et efficaces dans la circonstance.

La Tchéco-Slovaquie agréée en outre qu'en cas de divergence d'opinion sur des questions de droit ou de fait concernant ces articles, entre le Gouvernement tchéco-slovaque et l'une quelconque des Principales Puissances alliées et associées ou toute autre Puissance, Membre du Conseil de la Société des Nations, cette divergence sera considérée comme un différend ayant un caractère international selon les termes de l'article 14 du Pacte de la Société des Nations. Le Gouvernement tchéco-slovaque agréée que tout différend de ce genre sera, si l'autre partie le demande, déféré à la Cour permanente de Justice. La décision de la Cour permanente sera sans appel et aura la même force et valeur qu'une décision rendue en vertu de l'article 13 du Pacte.

alkotmányának megfelelő módon választott képviselőket fog küldeni. Mindazonáltal a képviselőknek a cseh-szlovák Országgyűlésen nem lesz szavazati joguk oly törvényhozási kérdésekben, amelyekkel egyező kérdések a ruthén Tartománygyűlés hatáskörébe vannak utalva.

14. CIKK.

Cseh-Szlovákország hozzájárul ahhoz, hogy amennyiben az I. és II. fejezetek rendelkezései oly személyeket érintenek, akik faji, vallási vagy nyelvi kisebbségekhez tartoznak, ezek a rendelkezések nemzetközi érdekű kötelezettségek és a Nemzetek Szövetségének védelme (garantie) alatt fognak állni. Ezek a rendelkezések a Nemzetek Szövetsége Tanácsa többségének hozzájárulása nélkül nem változtathatók meg. Az Eszszakamerikai Egyesült-Államok, a Britt Birodalom, Franciaország, Olaszország és Japán kötelezik magukat, hogy nem tagadják meg hozzájárulásukat az említett cikkeknek egyetlen olyan módosításától sem, amelyet a Nemzetek Szövetsége Tanácsának többsége megfelelő formában elfogadott.

Cseh-Szlovákország hozzájárul ahhoz, hogy a Nemzetek Szövetségének Tanácsa minden egyes tagjának meg legyen az a joga, hogy a Tanács figyelmét e kötelezettségek valamelyikének megsértésére vagy megsértésének veszélyére felhívja és hogy a Tanács oly módon járhasson el és oly utasításokat adhasson, amelyek az adott esetben alkalmasaknak és hathatósaknak mutatkoznak.

Cseh-Szlovákország azonkívül hozzájárul ahhoz, hogy abban az esetben, ha ezekre a cikkekre vonatkozó jogi vagy ténykérdésekről a Cseh-Szlovák Kormány és valamely Szövetséges és Társult Főhatalom, vagy bármely más oly Hatalom között merülne fel véleménykülönbség, amely Hatalom a Nemzetek Szövetsége Tanácsának tagja, ez a véleménykülönbség a Nemzetek Szövetségéről szóló Egyességokmány 14. cikke értelmében nemzetközi jellegű vitának tekintendő. A Cseh-Szlovák Kormány hozzájárul ahhoz, hogy minden ilyenmű vitás kérdés, ha a másik fél kéri, az Állandó Bíróság elé terjesztessék. Az Állandó Bíróság döntése ellen fellebezésnek nincs helye s a határozat ugyanolyan erejű és érvényű, mint az Egyességokmány 13. cikke értelmében hozott határozat.

CHAPITRE III.

ARTICLE 15.

Chacune des Principales Puissances alliées et associées d'une part et la Tchéco-Slovaquie d'autre part pourront nommer des Représentants diplomatiques dans leurs capitales respectives ainsi que des Consuls généraux, Consuls, Vice-Consuls et Agents consulaires dans les villes et ports de leurs territoires respectifs.

Les Consuls généraux, Consuls, Vice-Consuls et Agents consulaires ne pourront toutefois entrer en fonctions, qu'après avoir été admis dans la forme habituelle par le Gouvernement, sur le territoire duquel ils sont envoyés.

Les Consuls généraux, Consuls, Vice-Consuls et Agents consulaires jouiront de tous avantages, exemptions et immunités de toute sorte, qui sont ou seront assurés aux agentsconsulaires de la nation la plus favorisée.

ARTICLE 16.

En attendant que le Gouvernement tchéco-slovaque ait adopté un tarif douanier, les marchandises originaires des Etats alliés ou associés ne seront pas soumises à l'importation en Tchéco-Slovaquie, à des droits plus élevés que les droits les plus favorables qui étaient applicables à l'importation des mêmes marchandises en vertu du tarif douanier austro-hongrois, en vigueur à la date du 1er juillet 1914.

ARTICLE 17.

La Tchéco-Slovaquie s'engage à ne conclure aucun traité, convention ou accord, et à ne prendre aucune mesure qui l'empêcherait de participer à toute convention générale qui pourrait être conclue sous les auspices de la Société des Nations en vue du traitement équitable du commerce des autres États au cours d'une période de cinq années à partir de la mise en vigueur du présent Traité.

La Tchéco-Slovaquie s'engage également à étendre à tous les Etats alliés ou associés toute faveur ou tout privilège qu'elle pourrait, au cours de la même période de cinq ans, accorder, en matière douanière, à l'un quelconque des États avec lesquels, depuis le mois d'août 1914, les États alliés ou associés ont été en guerre,

III. FEJEZET.

15. CIKK.

Minden Szövetséges és Társult Hatalom egyrészről és a Cseh-Szlovák Állam másrészről egymás fővárosaiba diplomáciai képviselőket, valamint országaik városaiba és kikötőibe főkonzulokat, konzulokat, alkonzulokat és konzuli ügynököket nevezhetnek ki.

Mindazonáltal a főkonzulok, konzulok, alkonzulok és konzul ügynökök csak akkor kezdhetik meg hivatalos működésüket, ha attól a Kormánytól, amelynek területére küldettek, a szokásos módon megerősítést nyertek.

A főkonzulok, konzulok, alkonzulok és konzuli ügynökök mindazokat az előnyöket, kivételeket és kiváltságokat élvezni fogják, amelyek a legnagyobb kedvezményt élvező nemzet konzuli képviselői számára biztosítva vannak, vagy biztosítva lesznek.

16. CIKK.

A Cseh-Szlovák Állam vámtarifájának életbeléptetéséig a Szövetséges vagy Társult Államokból származó árúk a Cseh-Szlovák Állam területére való bevitelüknél nem fognak azoknál a legkedvezőbb vámoknál magasabb vámokkal sújtani, mint amelyek ugyanazon árúk bevitelének az 1914. július 1-én érvényben állott osztrák-magyar vámtarifa alapján alkalmazhatók voltak.

17. CIKK.

A Cseh-Szlovák Állam kötelezi magát, hogy nem köt semmiféle olyan szerződést, egyezményt vagy megegyezést és hogy nem tesz semmiféle olyan intézkedést, amely meggátolná őt abban, hogy a jelen Szerződés életbelépésétől számított öt éven belül a Nemzetek Szövetségének védelme alatt más Államok kereskedelmének egyenlő elbánásban való részesítése iránt esetleg kötendő általános egyezményben résztvehessen.

Hasonlóképpen kötelezi magát a Cseh-Szlovák Állam, hogy minden kedvezményt vagy minden kiváltságot, amelyet ugyanezen ötévi időtartam alatt a vámügy terén valamely oly Államnak engedélyezne, amellyel a Szövetséges vagy Társult Hatalmak 1914. évi augusztus hava óta hadiállapotban voltak, minden Szövetséges

à l'exception de faveurs ou privilèges qu'elle pourrait accorder en vertu des arrangements douaniers prévus par l'article 222 du Traité de paix conclu à la date de ce jour avec l'Autriche.

ARTICLE 18.

Jusqu'à la conclusion de la Convention générale ci-dessus visée, la Tchéco-Slovaquie s'engage à accorder le même traitement qu'aux navires nationaux ou aux navires de la nation la plus favorisée, aux navires de tous les États alliés et associés qui accordent un traitement analogue aux navires tchéco-slovaques.

ARTICLE 19.

En attendant la conclusion, sous les auspices de la Société des Nations, d'une convention générale destinée à assurer et à maintenir la liberté des communications et du transit, la Tchéco-slovaquie s'engage à accorder, sur le territoire tchéco-slovaque, la liberté de transit aux personnes, marchandises, navires, voitures, wagons et courriers postaux transitant en provenance ou à destination de l'un quelconque des États alliés ou associés, et à leur accorder, en ce qui concerne les facilités, charges, restrictions ou toutes autres matières, un traitement au moins aussi favorable qu'aux personnes, marchandises, navires, voitures, wagons et courriers postaux de la Tchéco-Slovaquie ou de toute autre nationalité, origine, importation ou propriété qui jouirait d'un régime plus favorable.

Toutes les charges imposées en Tchéco-Slovaquie sur ce trafic en transit devront être raisonnables eu égard aux conditions de ce trafic. Les marchandises en transit seront exemptes de tous droits de douane ou autres.

Des tarifs communs pour le trafic en transit à travers la Tchéco-Slovaquie, et des tarifs communs entre la Tchéco-Slovaquie et un État allié ou associé quelconque comportant des billets ou lettres de voiture directs, seront établis si cette Puissance alliée ou associée en fait la demande.

La liberté de transit s'étendra aux services postaux, télégraphiques et téléphoniques.

vagy Társult Hatalomra is ki fog terjeszteni, kivéven azokat a kedvezményeket vagy kiváltságokat, amelyeket az Ausztriával a mai napon kötött Békeszerződés 222. cikkében körülírt vámügyi megállapodások értelmében engedélyezne.

18. CIKK.

A fentemlített általános Egyezmény megkötéséig a Cseh-szlovák Állam kötelezi magát, hogy minden oly Szövetséges és Társult Hatalom hajóit, amely a cseh-szlovák hajók számára a viszonyosságnak megfelelő elbánást biztosítja, ugyanolyan elbánásban fogja részesíteni, mint a saját, vagy a legnagyobb kedvezményt élvező nemzet hajóit.

19. CIKK.

A forgalom és az átvitel szabadságának biztosítása és fenntartása iránt a Nemzetek Szövetségének védelme alatt kötendő általános egyezmény létrejöttéig a Cseh-Szlovák Állam kötelezi magát, hogy személyeknek, árúknak, hajóknak, kocsiknak, vagonoknak és postai szállítmányoknak, akik, illetőleg amelyek a Szövetséges és Társult Államok valamelyikéből származnak, vagy oda vannak rendelve, szabad átvitelét cseh-szlovák területén át biztosítja és hogy azokat a könnyítések, illetékek, korlátozások tekintetében, vagy minden más tekintetben legalább oly kedvező elbánásban részesíti, mint amilyent a cseh-szlovák vagy bármely más, kedvezőbb elbánásban részesülő nemzetiségű, származású, behozatalú vagy tulajdonú személyek, árúk, hajók, kocsik, vagonok és postai szállítmányok élveznek.

Minden illeték, amely a Cseh-Szlovák Államban ezt az átmeneti forgalmat terheli, e forgalom feltételeivel összhangban kell hogy álljon. Az átviteli árúk mentesek lesznek minden vám- vagy egyéb illeték alól.

A Cseh-Szlovák Államon át irányuló forgalomra nézve közvetlen átmeneti díjszabások és a Cseh-Szlovák Állam és valamely Szövetséges vagy Társult Hatalom között ez utóbbi Állam kívánására, közvetlen menetjegyek és fuvarlevelekre nézve közvetlen díjszabások lesznek létesítendőek.

Az átmenet szabadsága a postai, távirdai és távbeszélői forgalomra is kiterjed.

Il est entendu qu'aucun État allié ou associé n'aura le droit de réclamer le bénéfice de ces dispositions pour une partie quelconque de son territoire dans laquelle un traitement réciproque ne serait pas accordé en ce qui concerne le même objet.

Si, au cours d'une période de cinq ans, à partir de la mise en vigueur du présent Traité, la Convention générale ci-dessus prévue n'a pas été conclue sous les auspices de la Société des Nations, la Tchéco-Slovaquie aura, à quelque moment que ce soit, le droit de mettre fin aux dispositions du présent article, à condition de donner un préavis de douze mois au Secrétaire Général de la Société des Nations.

ARTICLE 20.

La Tchéco-Slovaquie s'engage à adhérer dans un délai de douze mois, à dater de la conclusion du présent Traité, aux Conventions internationales énumérées à l'Annexe I.

La Tchéco-Slovaquie s'engage à adhérer à toutes nouvelles conventions conclues avec l'approbation du Conseil de la Société des Nations dans les cinq années à dater de la mise en vigueur du présent Traité et destinées à remplacer l'une des Conventions énumérées dans l'Annexe I.

Le Gouvernement tchéco-slovaque s'engage à notifier, dans un délai de douze mois, au Secrétariat Général de la Société des Nations si la Tchéco-Slovaquie désire ou non adhérer soit à l'une soit aux deux Conventions énumérées à l'Annexe II.

Jusqu'à son adhésion aux deux dernières Conventions énumérées à l'Annexe I, la Tchéco-Slovaquie s'engage sous la condition de la réciprocité à assurer par des mesures effectives, les garanties de la propriété industrielle, littéraire et artistique, des ressortissants alliés ou associés. Dans le cas où l'un des États alliés et associés n'adhérerait pas aux dites conventions, la Tchéco-Slovaquie agréée de continuer d'assurer dans les mêmes conditions cette protection effective jusqu'à la conclusion d'un Traité ou accord bilatéral spécial à ces fins avec ledit État allié ou associé.

En attendant son adhésion aux autres Conventions mentionnées à l'Annexe I, la Tchéco-Slovaquie assurera aux ressortissants

Egyetértés áll fenn arra nézve, hogy egy Szövetséges vagy Társult Hatalom sem követelheti ezeknek a rendelkezéseknek előnyeit területének oly részére nézve, amelyen ugyanazon kérdés tekintetében nem biztosítaná a viszonyosságnak megfelelő elbánást.

Ha a jelen Szerződés életbelépésétől számított öt éven belül a fentiekben megjelölt általános Egyezmény a Nemzetek Szövetségének védelme alatt nem köttetnék meg, a Cseh-Szlovák Állam jogosítva lesz bármikor a fenti rendelkezéseknek végetvetni, feltéve, hogy tizenkét hónappal előbb ezt a Nemzetek Szövetsége főtitkárságának bejelenti.

20. CIKK.

A Cseh-Szlovák Állam kötelezi magát, hogy a jelen Szerződés megkötésétől számított 12 hónapon belül az I. Függelékben felsorolt nemzetközi egyezményekhez csatlakozni fog.

A Cseh-Szlovák Állam kötelezi magát, hogy a jelen Szerződés életbelépésétől számított öt éven belül a Nemzetek Szövetségének Tanácsa által jóváhagyott és az I. Függelékben felsorolt valamely egyezmény helyettesítésére rendelt minden új egyezményhez csatlakozni fog.

A Cseh-Szlovák Kormány kötelezi magát, hogy tizenkét hónapon belül a Nemzetek Szövetsége Főtitkárságának be fogja jelenteni, vajjon kíván-e a Cseh-Szlovák Állam a II. Függelékben felsorolt egyik vagy mindkét egyezményhez csatlakozni vagy sem.

A Cseh-Szlovák Állam, a viszonyosságnak megfelelő elbánást feltételezve, kötelezi magát, hogy mindaddig, amíg az I. Függelékben felsorolt két utolsó egyezményhez csatlakozni fog, a Szövetséges vagy Társult Hatalmak állampolgárai részére ipari, irodalmi és művészeti tulajdonjoguk védelmét hatályos intézkedésekkel biztosítani fogja. Ha valamely Szövetséges és Társult Hatalom nem csatlakoznék az említett egyezményekhez, a Cseh-Szlovák Állam mindaddig, míg a szóbanforgó Szövetséges vagy Társult Hatalommal e célból kétoldalú szerződést vagy megegyezést nem köt, ezt a hatályos védelmet ugyanazon feltételek mellett továbbra is biztosítani fogja,

A Cseh-Szlovák Állam mindaddig, míg az I. Függelékben felsorolt többi egyezményhez nem csatlakozik, a Szövetséges és

des Puissances alliées et associées les avantages qui leur seraient reconnus d'après lesdites Conventions.

La Tchéco-Slovaquie convient en outre, la condition de la réciprocité, de reconnaître et protéger tous les droits touchant la propriété industrielle, littéraire et artistique et appartenant à des ressortissants des Puissances alliées et associées et qui étaient reconnus ou auraient été reconnus à leur profit sans l'ouverture des hostilités sur toute partie de son territoire. Dans ce but la Tchéco-Slovaquie leur accordera le bénéfice des délais agréés par les articles 259 et 260 du Traité de paix avec l'Autriche.

(Következik az *Annexe I.* a postai, távirati, vasúti, egészségügyi és más nemzetközi egyezmények felsorolásával; azután az *Annexe II.* az árúk megjelölésére és a védjegyekre vonatkozó két megegyezéssel.)

ARTICLE 21.

Tous les droits et privilèges accordés aux États alliés et associés seront également acquis à tous les États membres de la Société des Nations.

Le présent Traité, rédigé en français, en anglais et en italien, et dont le texte français fera foi, en cas de divergence, sera ratifié. Il entrera en vigueur en même temps que le Traité de paix avec l'Autriche.

Le dépôt des ratifications sera effectué à Paris.

Les Puissances dont le Gouvernement a son siège hors d'Europe auront la faculté de se borner à faire connaître au Gouvernement de la République française, par leur représentant diplomatique à Paris, que leur ratification a été donnée et, dans ce cas, elles devront en transmettre l'instrument aussitôt que faire se pourra.

Un procès-verbal de dépôt de ratification sera dressé.

Le Gouvernement français remettra à toutes les Puissances signataires une copie certifiée conforme du procès-verbal de dépôt de ratification.

En foi de quoi les Plénipotentiaires sus-nommés ont signé le présent Traité.

Fait à Saint-Germain-en-Laye, le dix septembre dixneuf cent dix neuf, en un seul exemplaire qui restera déposé dans les archives du Gouvernement de la République française et dont les expéditions authentiques seront remises à chacune des Puissances signataires

du 1 raite. (Következnek a meghatalmazottak aláírásai, cseh-szlovák részről:)

(L.S.) *D. KARĚL KRAMĀR.* (L. S.) *DR. EDUARD BENES.*

Társult Hatalmak állampolgárai számára biztosítani fogja azokat az előnyöket, amelyek őket a szóban levő Egyezmények értelmében megilletnék.

A Cseh-Szlovák Állam beleegyezik egyébként abba, hogy a viszonyosságnak megfelelő elbánást feltételezve elismeri és megvédi a Szövetséges és Társult Hatalmak állampolgárainak mindazokat az ipari, irodalmi és művészeti tulajdonjogait, amelyek területének minden részén javukra elismerést nyertek vagy a hadiállapot be nem következte esetén elismerést nyertek volna. Evégből a Cseh-Szlovák Állam részükre engedélyezni fogja azoknak a határidőknek kedvezményét, amelyeket az Ausztriával kötött Szerződés 259. és 260. cikke megállapítanak.

21. CIKK.

A Szövetséges és Társult Hatalmak számára biztosított minden jog és kiváltság egyúttal minden olyan Államra is kiterjed, arfely a Nemzetek Szövetségének tagja.

A jelen Szerződés, amely francia, angol és olasz nyelven állítottatott ki és amelynél eltérés esetében a francia szöveg lesz irányadó, meg fog erősíttetni. A szerződés az Ausztriával kötött békeszerződéssel egyidejűleg fog életbelépni.

A megerősítő okiratok letétele Parisban fog végbemenni.

Azok a Hatalmak, amelyek Kormányának Európán kívül van a székhelye, arra szorítkozhatnak, hogy a Francia Köztársaság Kormányával párisi diplomáciai képviselőjük útján tudtják saját megerősítésük megtörténtét és ebben az esetben mielőbb át kell szolgálatniuk a vonatkozó okiratot.

A megerősítő okiratok letételéről jegyzőkönyv fog felvételni.

A Francia Kormány minden aláíró Hatalommal közli a megerősítő okiratok letételéről felvett jegyzőkönyvnek megfelelően hitelesített egy-egy másolatát.

Ennek hitelül a fentnevezett meghatalmazottak a jelen szerződést aláírták.

Kelt Saint-Germain-en-Layeban, az ezerkilencszáztizenkilencedik évi szeptember hó tizedikén egyetlen példányban, amely a Francia Köztársaság Kormányának levéltárában marad elhelyezve és amelynek hiteles másolatát minden egyes aláíró Hatalom részére meg kell küldeni.

(Következnek a meghatalmazottak aláírásai.)

2. A Nemzetek Szövetségének védelme.

(Eredeti szöveg.)

Garantie de la Société des Nations à l'égard des stipulations contenues dans les chapitres I et 2 du Traité entre les Etats-Unis d'Amérique, l'Empire Britannique, la France, l'Italie et le Japon d'une part, et la *Tchécoslovaquie* d'autre part, signé à Saint-Germain-en-Laye, le 10 Septembre 1919.

RAPPORT au Conseil de la Société des Nations par le Représentant de l'Italie, M. Schanzer, le 29 Novembre 1920.

L'Article 14 du Traité entre les Principales Puissances Alliées et Associées et la Tchéco-Slovaquie, qui a été signé à Saint-Germain-en-Laye le 10 Septembre 1919 et qui a été enregistré par le Secrétariat Général de la Société des Nations, est ainsi conçu:

(Következik a szerződés 14. cikke szó szerinti idézetben. L. 261 1.)

Des stipulations qui, *mutatis mutandis*, sont indentes à celles de l'Article 14 du Traité avec la Tchéco-Slovaquie sont également contenues dans l'Article 12 du Traité entre les Principales Puissances Alliées et Associées et la Pologne, signé à Versailles le 28 Juin 1919. Par suite d'une résolution du Conseil de la Société des Nations en date du 13 Février 1920, il a été décidé que les stipulations des Articles 1 —11 du Traité avec la Pologne, seraient placées sous la garantie de la Société des Nations, dans la mesure où elles affectent des personnes appartenant à des minorités de race, de religion ou de langue.

Des décisions analogues furent prises par le Conseil lors de sa dernière session à Bruxelles, concernant les clauses des Minorités dans les Traités de Paix avec l'Autriche et la Bulgarie.

Le Chapitre I, Articles 1 à 9, du Traité avec la Tchéco-Slovaquie peut, sans aucun doute, être accepté par la Société des Nations.

Il en est de même pour le Chapitre II, Articles 10—13, de ce Traité. Aux termes de l'Article 10, la Tchéco-Slovaquie s'engage à organiser le territoire des Ruthènes, au sud des Carpathes, dans les frontières fixées par les Principales Puissances Alliées et Associées, sous la forme d'une unité autonome, à l'intérieur de l'État

(Magyar fordítás.)¹

A *Nemzetek Szövetségének védelme* azokra a kikötésekre vonatkozólag, amelyeket az 1919 szeptember 10-én, Saint-Germain-en-Layeben aláírtott, egyfelől az Amerikai Egyesült-Államok, a Britt Birodalom, Franciaország, Olaszország és Japán, másfelől Cseh-Szlovákország között kötött szerződés első és második fejezete tartalmaz.

Schanzer úrnak, Olaszország képviselőjének, a Nemzetek Szövetsége Tanácsához intézett JELENTÉSE 1920 november 29-én.

A Szövetséges és Társult Főhatalmak és Cseh-Szlovákia közt kötött, Saint-Germain-en-Layeben 1919 szeptember 10-én aláírt és a Nemzetek Szövetsége Főtitkárságánál bejegyeztetett szerződés 14. cikke így hangzik:

(Következik a szerződés 14. cikke szó szerinti idézetben. L. 27. 1.)

Ily kikötéseket, melyek *mutatis mutandis* a cseh-szlovák szerződés 14. szakaszával azonosak, a Szövetséges és Társult Főhatalmak, valamint Lengyelország közt Versaillesben 1919 június 28-án kötött szerződésnek 12. cikke is tartalmaz. A Nemzetek Szövetsége Tanácsának 1920 február 13-án hozott határozata szerint a lengyel szerződés I. és II. szakaszait a Nemzetek Szövetsége biztosítja, amennyiben ezek faji, vallási vagy 'nyelvi kisebbségekhez tartozó személyekre vonatkoznak.

Hasonló határozatok jöttek létre a Tanács utolsó, bruxellesi ülészakán is az osztrák és bolgár békeszerződéseknek a kisebbségi jogokat védő rendelkezéseire vonatkozólag is.

A Nemzetek Szövetsége a cseh-szlovák szerződés I. fejezetének 1—9. cikkeiben foglaltakat kétség nélkül elfogadhatja.

Ugyanez áll a szerződés II. fejezetének 10—13. cikkeire is. A 10. cikkben Cseh-Szlovákia kötelezi magát, hogy a Kárpátoktól délre fekvő s a Szövetséges és Társult Főhatalmak által megállapított rutén területet autonóm egységként kezeli és hogy e területnek a cseh-szlovák állam egységével megegyezhető legszélesebb

¹ Magyar fordítása a *Magyar Külpolitika* II. évf. 19. számában megjelent *Ruténség védelme* főhatalmasával. B. Z.

tchéco-slovaque, munie de la plus large autonomie compatible avec l'unité de l'Etat tchéco-slovaque. Les Articles 11 —13 définissent certains aspects des relations futures entre la Tchéco-Slovaquie et le territoire des Ruthènes. Le Gouvernement Tchéco-Slovaque fournira certainement à la Société des Nations toute information désirée sur l'organisation effective de ce territoire sous la forme d'une unité autonome. Il est à présumer également que les Principales Puissances Alliées et Associées communiqueront à la Société des Nations toutes informations relatives au tracé adopté pour les frontières du territoire.

Le Secrétariat Général a appris, d'une façon prouvée, qu'un Traité a été conclu en date du 7 Juin 1920, entre la République Tchéco-Slovaque et la République d'Autriche, concernant le droit de nationalité et la protection des minorités. Ce Traité, dont le texte n'a pas encore été officiellement communiqué au Secrétariat, ne peut évidemment pas porter atteinte aux stipulations contenues dans les Traités de St-Germain-en-Laye avec l'Autriche et la Tchéco-Slovaquie. Je me permets donc de proposer la RÉSOLUTION suivante: Considérant qu'aux termes de l'article 14 du Traité entre les Principales Puissances Alliées et Associées et la Tchéco-Slovaquie, qui a été signé à Saint-Germain-en-Laye le 10 Septembre 1919, la Tchéco-Slovaquie agréee que, dans la mesure où les stipulations des Chapitres I et II du Traité affectent des personnes appartenant à des minorités de race, de religion ou de langue, ces stipulations constituent des obligations d'intérêt international, et seront placées sous la garantie de la Société des Nations; et

Considérant que cette garantie s'étend à la clause par laquelle la Tchéco-Slovaquie s'engage à organiser le territoire des Ruthènes au sud des Carpathes, dans les frontières fixées par les Principales Puissances Alliées et Associées, sous la forme d'une unité autonome, à l'intérieur de l'État tchéco-slovaque.

Le Conseil de la Société des Nations décide que: I. Les stipulations contenues dans les Chapitres I et II du Traité entre les États-Unis d'Amérique, l'Empire Britannique, la France, l'Italie et le Japon, d'une part, et la Tchéco-Slovaquie d'autre part, signé à Saint-Germain-en-Laye le 10 Septembre 1919, dans la mesure où elles affectent des personnes appartenant à des minorités de race, de religion ou de langue, seront par le présent Acte, placée sous la garantie de la Société des Nations.

önkormányzatot ad. A 11 —13. cikkek Cseh-Szlovákia és a rutén terület jövő viszonyának egyes szempontjait határozzák meg. A cseh-szlovák kormány bizonyára megad a Nemzetek Szövetségének minden kívánt felvilágosítást e területnek autonóm egység alakjában való tényleges szervezetét illetőleg. Az is föltehető, hogy a Szövetséges és Társult Főhatalmak közölni fognak a Nemzetek Szövetségével minden, e területnek határaitra vonatkozó, információt.

A Főtítkárság biztos úton értesült arról, hogy a cseh-szlovák és osztrák köztársaságok közt 1920 június 7-én szerződés jött létre a nemzetiségi jogokra és a kisebbségek védelmére vonatkozólag. E szerződés, melynek szövegét még nem közölték hivatalosan a Títkársággal, természetesen nem lehet ellentétben a Saint-Germain-en-Laye-ben Ausztriával és Cseh-Szlovákiával kötött szerződés kikötéseivel.

Bátor vagyok tehát a következő HATÁROZATOT előterjeszteni:

Tekintettel arra, hogy a Szövetséges és Társult Főhatalmak és Cseh-Szlovákia között kötött, Saint-Germain-en-Laye-ben 1919 szeptember 10-én aláírt Szerződés 14. cikke alapján Cseh-Szlovákia elismeri, hogy a szerződés I. és II. pontjaiban foglalt kikötések, amennyiben azok faji, vallási vagy nyelvi kisebbségekhez tartozó személyekre vonatkoznak, nemzetközi kötelezettségeket képeznek és a Nemzetek Szövetségének védelme (garantie) alá helyeztetnek, és

Tekintettel arra, hogy ez a védelem kiterjed azokra a kikötésekre is, melyek alapján Cseh-Szlovákia elvállalja a Kárpátoktól délre fekvő, s a Szövetséges és Társult Főhatalmaktól megállapított rutén területnek a Cseh-Szlovák államon belül való autonóm egységként való kezelését,

A Nemzetek Szövetségének Tanácsa elhatározza:

1. az Amerikai Egyesült-Államok, a Brit Birodalom, Franciaország, Olaszország és Japán közt egyfelől, másfelől Cseh-Szlovákia közt kötött, Saint-Germain-en-Laye-ben 1919 szeptember 10-én aláírt Szerződés I. és II. fejezeteiben foglalt kikötések, amennyiben azok faji, vallási vagy nyelvi kisebbségekhez tartozó személyekre vonatkoznak, ezennel a Nemzetek Szövetségének védelme (garantie) alá helyeztetnek.

II. Le Secrétaire Général de la Société des Nations réunira et soumettra en temps voulu au Conseil de la Société des Nations, toutes informations relatives à l'organisation du territoire des Ruthènes au sud des Carpathes, dans les frontières fixées par les Principales Puissances Alliées et Associées, sous la forme d'une unité autonome, à l'intérieur de l'État tchéco-slovaque.

A fõnti jelentés és határozat kihirdetett a N. Sz. hivatalos lapja (Société des Nations — Journal Officiel) 1920 nov. — dec. (8.) számának 80—81. lapjain.

II. A Nemzetek Szövetségének Főtitkára tartozik összegyűjteni és annakidején a Nemzetek Szövetségének Tanácsa elé terjeszteni mindazokat a felvilágosító adatokat, amelyek a Kárpátoktól délre fekvő, a Szövetséges és Társult Főhatalmaktól megállapított rutén területnek, mint a cseh-szlovák államon belül való autonóm egységnek szervezetére vonatkoznak.

II.SZERB-HORVÁT-SZLOVÉN ÁLLAM

1. A szerződés.

(Eredeti szöveg)

TRAITÉ ENTRE LES PRINCIPALES PUISSANCES ALLIÉES ET ASSOCIÉES ET L'ÉTAT SERBE-CROATE-SLOVÈNE SIGNÉ A SAINT-GERMAIN-EN-LAYE LE 10 SEPTEMBRE 1919

LES ÉTATS-UNIS D'AMÉRIQUE, L'EMPIRE BRITANNIQUE, LA FRANCE, L'ITALIE ET LE JAPON, Principales Puissances alliées et associées, d'une part;

et L'ÉTAT SERBE-CRÔATE-SLOVÈNE, d'autre part;

Considérant que, depuis le commencement de l'année 1913, des territoires étendus ont été joints au Royaume de Serbie;

Considérant que les Serbes, les Croates et les Slovènes de l'ancienne monarchie austro-hongroise ont, de leur propre volonté, résolu de s'unir avec la Serbie d'une façon permanente dans le but de former un État indépendant et unifié sous le nom de Royaume des Serbes, Croates et Slovènes;

Considérant que le Prince régent de Serbie et le Gouvernement serbe ont accepté de réaliser cette union et qu'en conséquence il a été formé le Royaume des Serbes, Croates et Slovènes, qui a assumé la souveraineté sur les territoires habités par ces peuples;

(Magyar fordítás.)¹

A SZÖVETSÉGES ÉS TÁRSULT FŐHATALMAK

ÉS

A SZERB-HORVÁT-SZLOVÉN ÁLLAM

KÖZÖTT SAINT-GERMAIN-EN-LAYE-BEN 1919. ÉVI
SZEPTEMBER HÓ 10-ÉN ALÁÍRT

SZERZŐDÉS.

AZ ÉSZAKAMERIKAI EGYESÜLT ÁLLAMOK, A BRITT BIRODALOM, FRANCIAORSZÁG, OLASZORSZÁG ÉS JAPÁN, mint a Szövetséges és Társult Főhatalmak, egyrészlől;

és A SZERB-HORVÁT-SZLOVÉN ÁLLAM másrészlől;

tekintettel arra, hogy az 1913. év kezdete óta nagy területek csatoltattak a Szerb Királysághoz;

tekintettel arra, hogy a volt Osztrák-Magyar Monarchia szerb, horvát és szlovén lakossága saját akaratából elhatározta, hogy állandó unióban egyesül Szerbiával avégből, hogy a Szerbek, Horvátok és Szlovének Királysága elnevezés alatt független és egyesített (unité) államot alkossanak;

tekintettel arra, hogy a szerb Régensherceg és a Szerb Kormány beleegyeztek ez unió megvalósításába és következképpen megalakult a Szerbek, Horvátok és Szlovének Királysága, amely e népek által lakott területeken az állami főhatalmat átvette;

¹ A cseh-szlovák kisebbségi szerződés (1. I. fej.) magyar fordításának felhasználásával készült. Jelen szerződés kivonatos fordítását 1. a *Magyar Külpolitika* 1921 május 1-i számában. B. Z.

Considérant qu'il est nécessaire de régler certaines questions d'intérêt international qui sont soulevées du fait desdites acquisitions de territoires et de cette union;

Considérant qu'il est désirable de libérer la Serbie de certaines obligations auxquelles elle a souscrit par le Traité de Berlin de 1878 vis-à-vis de certaines Puissances et d'y substituer des obligations vis-à-vis de la Société des Nations;

Considérant que l'État serbe-croate-slovène a, de sa propre volonté, le désir de donner aux populations de tous les territoires compris dans cet État, de quelque race, langue ou religion qu'elles soient, la garantie absolue qu'elles continueront à être gouvernées conformément aux principes de liberté et de justice;

A cet effet, les Hautes Parties Contractantes ont désigné pour leurs Plénipotentiaires, savoir:

(A Főhatalmak és meghatalmazottaiknak nevei a Cseh-Szlovákországgal kötött szerződésben foglaltakkal azonosak, végül:)

SA MAJESTÉ LE ROI DES SERBES, DES CROATES ET DES SLOVÈNES:

M. N. P. PACHITCH, ancien Président du Conseil des Ministres;

M. Ante TRUMBIC, Ministre des Affaires étrangères;

M. Ivan ZOLGER, Docteur en droit;

Lesquels, après avoir échangé leurs pleins pouvoirs reconnus en bonne et due forme, ont convenu des dispositions suivantes:

Les Principales Puissances alliées et associées, prenant en considération les obligations contractées dans le présent Traité par l'État serbe-croate-slovène, déclarent que l'État serbe-croate-slovène est définitivement libéré des obligations contenues dans l'article 35 du Traité de Berlin du 13 juillet 1878.

CHAPITRE Ier.

ARTICLE PREMIER.

L'État serbe-croate-slovène s'engage à ce que les stipulations contenues dans les articles 2 à 8 du présent chapitre soient reconnues comme lois fondamentales, à ce qu'aucune loi, aucun règlement ni aucune action officielle ne soient en contradiction ou en opposition avec ces stipulations et à ce qu'aucune loi, aucun règlement ni aucune action officielle ne prévalent contre elles.

tekintettel arra, hogy szükséges bizonyos nemzetközi érdekű kérdéseket, amelyek az említett területszerzések és ez unió ténye folytán fölmerültek, szabályozni;

tekintettel arra, hogy kívánatos Szerbiát egyes oly kötelezettségek alól fölmenteni, amelyeket az 1878-iki Berliini Szerződésben bizonyos Hatalmakkal szemben vállalt s ezek helyébe a Nemzetek Szövetségével szemben való kötelezettségeket tenni;

tekintettel arra, hogy a Szerb-Horvát-Szlovén Állam saját akaratából azt óhajtja, hogy ez Államba foglalt összes területek népeinek, bármilyen fajúak, nyelvűek vagy vallásúak legyenek is, föltétlen biztosítékot adjon arranézve, hogy e népeket továbbra is a szabadság és igazságosság elveinek megfelelően fogják kormányozni;

evégből a Magas Szerződő Felek meghatalmazottaikká kijelölték, még pedig:

(A Főhatalmak és meghatalmazottaiknak nevei a Cseh-Szlovákországgal kötött szerződésben foglaltakkal azonosak, végül:)

ŐFELSÉGE A SZERBEK, HORVÁTOK ÉS SZLOVÉNEK KIRÁLYA:

N. P. PACHITCH urat, a minisztertanács volt elnökét;

Ante TRUMBIC külügyminiszter urat;

Ivan ZOLGER jogi doktor urat;

akik jó és kellő alakban talált meghatalmazásaik kicserélése után a következő rendelkezésekben állapodtak meg;

a Szövetséges és Társult Főhatalmak, tekintetbe véve a Szerb-Horvát-Szlovén Államnak a jelen szerződésben vállalt kötelezettségeit, kijelentik, hogy a Szerb-Horvát-Szlovén Állam végleg föl van mentve az 1878 július 13-iki Berliini Szerződés 35. cikkében foglalt kötelezettségektől.

I. FEJEZET.

1. CIKK.

A Szerb-Horvát-Szlovén Állam kötelezi magát arra, hogy a jelen fejezet 2—8. cikkeiben foglalt rendelkezéseket alaptörvény ékül ismeri el; hogy semminemű törvény, rendelet vagy hivatalos intézkedés ezekkel a rendelkezésekkel nem lesz ellenmondásban vagy ellentétben s hogy ezekkel szemben semmiféle törvény, rendelet vagy hivatalos intézkedés nem lesz hatályos.

ARTICLE 2.

L'État serbe-croate-slovène s'engage à accorder à tous les habitants pleine et entière protection de leur vie et de leur liberté sans distinction de naissance, de nationalité, de langage, de race ou de religion.

Tous les habitants du Royaume des Serbes, Croates et Slovènes auront droit au libre exercice, tant public que privé, de toute foi, religion ou croyance, dont la pratique ne sera pas incompatible avec l'ordre public et les bonnes moeurs.

ARTICLE 3.

Sous réserve des Traités ci-dessous mentionnés, l'État serbe-croate-slovène reconnaît comme ressortissants serbes, croates et Slovènes, de plein droit et sans aucune formalité, les ressortissants autrichiens, hongrois ou bulgares ayant, selon le cas, leur domicile ou leur indigénat (*pertinenza, Heimatsrecht*), à la date de la mise en vigueur du présent Traité sur le territoire qui est ou sera reconnu comme faisant partie de l'État serbe-croate-slovène en vertu des Traités avec l'Autriche, la Hongrie ou la Bulgarie respectivement ou en vertu de tous traités conclus en vue de régler les affaires actuelles.

Toutefois, les personnes ci-dessus visées, âgées de plus de dix-huit ans, auront la faculté, dans les conditions prévues par lesdits Traités, d'opter pour toute autre nationalité qui leur serait ouverte. L'option du mari entraînera celle de la femme et l'option des parents entraînera celle de leurs enfants âgés de moins de dixhuit ans.

Les personnes ayant exercé le droit d'option ci-dessus devront, dans les douze mois qui suivront, transporter leur domicile dans l'État en faveur duquel elles auront opté. Elles seront libres de conserver les biens immobiliers qu'elles possèdent sur le territoire de l'État serbe-croate-slovène. Elles pourront emporter leurs biens meubles de toute nature. Il ne leur sera imposé de ce chef aucun droit de sortie.

ARTICLE 4.

L'État serbe-croate-slovène reconnaît comme ressortissants serbes, croates et Slovènes, de plein droit et sans aucune formalité, les personnes de nationalité autrichienne, hongroise ou bulgare qui

2. CIKK.

A Szerb-Horvát-Szlovén Állam kötelezi magát, hogy az ország minden lakosának születési, nemzetiségi, nyelvi, faji vagy vallási különbség nélkül az élet és szabadság teljes védelmét biztosítja.

A Szerb-Horvát-Szlovén Királyság minden lakosát megilleti az a jog, hogy bármely hitet, vallást vagy hitvallást, nyilvánosan vagy otthonában, szabadon gyakoroljon, amennyiben ezeknek gyakorlata a közrenddel és a jó erkölcsökkel nem ellenkezik.

3. CIKK.

Az alább említett Szerződések különleges rendelkezéseinek fenntartásával, a Szerb-Horvát Szlovén Állam szerb, horvát és szlovén állampolgároknak ismeri el jogérvényesen és mindennemű alakítás nélkül mindazokat az osztrák, magyar vagy bolgár állampolgárokat, akiknek a jelen Szerződés életbeléptetésének idejében, az eset körülményei szerint lakóhelyük vagy illetőségük (*pertinenza, Heimatsrecht*) oly területen van, amely az Ausztriával, Magyarországgal vagy Bulgáriával kötött Szerződésekben vagy a szóbanforgó ügyeket szabályozó egyéb Szerződésekben a Szerb-Horvát-Szlovén Állam alkotórészeként ismertetett el vagy fog elismertetni.

Mindazonáltal a fent jelzett, 18 évesnél idősebb személyeknek jogukban fog állni, az említett Szerződésekben megállapított feltételek mellett, minden más, számukra elérhető állampolgárságot igényelni (opció). A férj opciója maga után vonja a feleségét és a szülőké a 18 évesnél fiatalabb gyermekeikét.

Azok a személyek, akik a fent említett opciójogot gyakorolták, az ezt követő tizenkét hónapon belül kötelesek abba az Államba áttenni lakóhelyüket, amelynek állampolgárságát optáltak. Jogukban áll azonban megtartani azokat az ingatlanokat, amelyeket a Szerb-Horvát-Szlovén Állam területén birtokolnak. Magukkal vihetik bármi néven nevezendő ingó vagyonukat. Emiatt semmiféle kilépési díjjal nem terhelhetők.

4. CIKK.

A Szerb-Horvát-Szlovén Állam szerb-horvát-szlovén állampolgároknak ismeri el jogérvényesen mindazokat az osztrák, magyar vagy bolgár állampolgárságú személyeket, akik a fentemlített terü-

sont nées sur ledit territoire de parents y ayant, selon le cas, leur domicile ou leur indigénat (*pertinenza*, *Heimatsrecht*), encore qu'à la date de la mise en vigueur du présent Traité-elles n'y aient pas elles-mêmes leur domicile ou, selon le cas, leur indigénat.

Toutefois, dans les deux ans qui suivront la mise en vigueur du présent Traité, ces personnes pourront déclarer devant les autorités compétentes serbes-croates-slovènes dans le pays de leur résidence, qu'elles renoncent à la nationalité serbe-croate-slovène et elles cesseront alors d'être considérées comme ressortissants serbes-croates-slovènes. A cet égard, la déclaration du mari sera réputée valoir pour la femme et celle des parents sera réputée valoir pour les enfants âgés de moins de dix-huit ans.

ARTICLE 5.

L'État serbe-croate-slovène s'engage à n'apporter aucune entrave à l'exercice du droit d'option, prévu par les Traités conclus ou à conclure par les Puissances alliées et associées avec l'Autriche, la Bulgarie ou la Hongrie et permettant aux intéressés d'acquérir la nationalité serbe-croate-slovène.

ARTICLE 6.

La nationalité serbe-croate-slovène sera acquise de plein droit, par le seul fait de la naissance sur le territoire de l'Etat serbe-croate-slovène, à toute personne ne pouvant se prévaloir d'une autre nationalité de naissance.

ARTICLE 7.

Tous les ressortissants serbes-croates-slovènes seront égaux devant la loi et jouiront des mêmes droits civils et politiques sans distinction de race, de langage ou de religion.

La différence de religion, de croyance ou de confession ne devra nuire à aucun ressortissant serbe-croate-slovène en ce qui concerne la jouissance des droits civils et politiques, notamment pour l'admission aux emplois publics, fonctions et honneurs ou l'exercice des différentes professions et industries.

Il ne sera édicté aucune restriction contre le libre usage par tout ressortissant serbe-croate-slovène d'une langue quelconque soit

léten születtek oly szülőktől, akiknek, az eset körülményei szerint, lakóhelyük vagy illetőségük (*pertinenza, Heimatsrecht*) azon a területen van, még abban az esetben is, ha maguknak ezeknek a személyeknek a jelen Szerződés életbelépésének idejében nincs is ott a lakóhelyük, vagy az eset körülményei szerint, az illetőségük. Mindazonáltal ezek a személyek, a jelen Szerződés életbelépését követő két éven belül, lakóhelyük országában az illetékes szerb-horvát-szlovén hatóságok előtt kijelenthetik, hogy lemondanak a szerb-horvát-szlovén állampolgárságról s ez esetben nem tekinthetők tovább szerb-horvát-szlovén állampolgároknak. Ebből a szempontból a férj nyilatkozata érvényes lesz a feleségre és a szülőké a 18 évesnél fiatalabb gyermekekre nézve is.

5. CIKK.

A Szerb-Horvát-Szlovén Állam kötelezi magát, hogy semmi»féle akadályt sem gördít a Szövetséges és Társult Hatalmak által Ausztriával, Bulgáriával vagy Magyarországgal kötött vagy kötendő Szerződésekben megállapított oly opciójog gyakorlása elé, amely az érdekelteknek megengedi, hogy a szerb-horvát-szlovén állampolgárságot megszerezzék vagy meg ne szerezzék.

6. CIKK.

A Szerb-Horvát-Szlovén Állam területén való születés pusztán tényével jogérvényesen megszerzi a szerb-horvát-szlovén állampolgárságot minden személy, akit születésénél fogva valamely más állampolgárság nem illet meg.

7. CIKK.

Minden szerb-horvát-szlovén állampolgár faji, nyelvi, vagy vallási különbség nélkül a törvény előtt egyenlő és ugyanazokat a polgári és politikai jogokat élvezi.

Vallási, hitbeli, vagy felekezeti különbség a polgári és politikai jogok élvezete, így nevezetesen: nyilvános állások, hivatalok és méltóságok elnyerése vagy a különféle foglalkozások és iparok gyakorlása tekintetében egyetlen szerb-horvát-szlovén állampolgárra sem lehet hátrányos.

Egyetlen szerb-horvát-szlovén állampolgár sem korlátozható bármely nyelv szabad használatában a magán- vagy üzleti forga-

dans les relations privées ou de commerce, soit en matière de religion, de presse, ou de publications de toute nature, soit dans les réunions publiques.

Nonobstant l'établissement par le Gouvernement serbe-crôate-slovène d'une langue officielle, des facilités raisonnables seront données aux ressortissants serbes-croates-slovènes de langues autres que la langue officielle pour l'usage de leur propre langue soit oralement, soit par écrit, devant les tribunaux.

ARTICLE 8.

Les ressortissants serbes-croates-slovènes appartenant à des minorités ethniques, de religion ou de langue, jouiront du même traitement et des mêmes garanties en droit et en fait que les autres ressortissants serbes-croates-slovènes. Ils auront notamment un droit égal à créer, diriger et contrôler à leurs frais des institutions charitables, religieuses ou sociales, des écoles et autres établissements d'éducation, avec le droit d'y faire libre usage de leur propre langue et d'y exercer librement leur religion.

ARTICLE 9.

En matière d'enseignement public, le Gouvernement serbe-croate-slovène accordera dans les villes et districts où réside une proportion considérable de ressortissants serbes-croates-slovènes de langues autres que la langue officielle des facilités appropriées pour assurer que dans les écoles primaires, l'instruction sera donnée, dans leur propre langue, aux enfants de ces ressortissants serbes-croates-slovènes. Cette stipulation n'empêchera pas le Gouvernement serbe-croate-slovène de rendre obligatoire l'enseignement de la langue officielle dans lesdites écoles.

Dans les villes et districts, où réside une proportion considérable de ressortissants serbes-croates-slovènes appartenant à des minorités ethniques, de religion ou de langue, ces minorités voudront assurer une part équitable dans le bénéfice et l'affectation des sommes, qui pourraient être attribuées sur les fonds publics par le budget de l'État, les budgets municipaux ou autres, dans un but d'éducation, de religion ou de charité.

Les dispositions du présent article ne seront applicables qu'aux territoires transférés à la Serbie ou au Royaume des Serbes, Croates et Slovènes depuis le 1er janvier 1913.

lomban, a vallási' életben, a sajtó útján történő vagy bármilyen közzététel terén vagy a nyilvános gyűléseken.

A Szerb-Horvát-Szlovén Kormánynak a hivatalos nyelv megállapítására vonatkozó intézkedését nem tekintve, a hivatalos nyelvtől eltérő anyanyelvű állampolgárok nyelvüknek a bíróságok előtt akár szóban, akár írásban való használata tekintetében méltányos könnyítésekben fognak részesülni.

8. CIKK.

Azok a szerb-horvát-szlovén állampolgárok, akik faji, vallási vagy nyelvi kisebbségekhez tartoznak, jogilag és ténylegesen ugyanazt a bánásmódot és ugyanazokat a biztosítékokat élvezik, mint a többi szerb-horvát-szlovén állampolgárok. Nevezetesen: hasonló joguk van saját költségükön jótékonyági, vallási vagy szociális intézményeket, iskolákat és más nevelőintézeteket létesíteni, igazgatni és azokra felügyelni, azzal a joggal, hogy azokban saját nyelvüket szabadon használják és vallásukat szabadon gyakorolják.

9. CIKK.

Olyan városokban és kerületekben, ahol a hivatalos nyelvtől elütő anyanyelvű szerb-horvát-szlovén állampolgárok jelentékeny arányban laknak, a szerb-horvát-szlovén kormány a közoktatásügy terén megfelelő könnyítéseket fog engedélyezni avégből, hogy ily szerb-horvát-szlovén állampolgárok gyermekeit az elemi iskolákban saját nyelvükön tanítsák. Ez a rendelkezés nem akadályozza a szerb-horvát-szlovén Kormányt abban, hogy a hivatalos nyelv oktatását kötelezővé ne tegye.

Azokban a városokban és kerületekben, ahol jelentékeny arányban laknak oly szerb-horvát-szlovén állampolgárok, akik faji, vallási, vagy nyelvi kisebbségekhez tartoznak, ezeknek a kisebbségeknek méltányos részt kell biztosítani mindazoknak az összegeknek élvezetéből és felhasználásából, amelyek a közvagyon terhére állami, községi vagy más költségvetésben nevelési, vallási vagy jótékony célra fordíthatnak.

A jelen cikk rendelkezései csak azokra a területekre alkalmazhatók, amelyeket 1913 január elseje óta csatoltak Szerbiához vagy a Szerbek, Horvátok és Szlovének Királyságához.

ARTICLE 10.

L'Etat serbe-croate-slovène agrée de prendre à l'égard des musulmans en ce qui concerne leur statut familial ou personnel toutes dispositions permettant de régler ces questions selon les usages musulmans.

Le Gouvernement serbe-croate-slovène provoquera également la nomination d'un *Reiss-il-Ulema*.

L'État serbe-croate-slovène s'engage à accorder toute protection aux mosquées, cimetières et autres établissements religieux musulmans. Toutes facilités et autorisations seront données aux fondations pieuses (*vâkonfs*) et aux établissements religieux ou charitables musulmans existants et le Gouvernement serbe-croate-slovène ne refusera, pour la création de nouveaux établissements religieux et charitables aucune des facilités nécessaires qui sont garanties aux autres établissements privés de cette nature.

ARTICLE 11.

L'Etat serbe-croate-slovène agrée que, dans la mesure où les stipulations des articles précédents affectent des personnes appartenant à des minorités de race, de religion ou de langue, ces stipulations constituent des obligations d'intérêt international et seront placées sous la garantie de la Société des Nations. Elles ne pourront être modifiées sans l'assentiment de la majorité du Conseil de la Société des Nations. Les États-Unis d'Amérique, l'Empire britannique, la France, l'Italie et le Japon s'engagent à ne pas refuser leur assentiment à toute modification desdits articles, qui serait consentie en due forme par une majorité du Conseil de la Société des Nations

L'État serbe-croate-slovène agrée que tout Membre du Conseil de la Société des Nations aura le droit de signaler à l'attention du Conseil toute infraction ou danger d'infraction à l'une quelconque de ces obligations, et que le Conseil pourra prendre telles mesures et donner telles instructions qui paraîtront appropriées et efficaces dans la circonstance.

L'Etat serbe-croate-slovène agrée en outre qu'en cas de divergence d'opinion, sur des questions de droit ou de fait concernant

10. CÍKK.

A Szerb-Horvát-Szlovén Állam hozzájárul ahhoz, hogy a muzulmánok családi vagy személyes jogállása tekintetében megtegye a szükséges intézkedéseket avégből, hogy ezek a kérdések a muzulmán szokások szerint legyenek rendezhetők.

A szerb-horvát-szlovén kormány hasonlóképen kezdeményezni fogja egy *Reisz-ül-Ülema* kinevezését.

A Szerb-Horvát-Szlovén Állam kötelezi magát, hogy védelmébe veszi a mecseteket, temetőket és más muzulmán vallási intézményeket. Minden felhatalmazást és könnyítést meg kell adni a vallásos alapítványoknak (*vakuf*) és minden létező vallási vagy jótékonycélú muzulmán intézménynek és a szerb-horvát-szlovén kormány nem fogja megtagadni semmiféle új vallási és jótékonyági intézmény létesítése céljából szükséges mindama könnyítéseket, amelyek már más hasonló természetű magánintézményeknek biztosítva vannak.

11. CÍKK.

A Szerb-Horvát-Szlovén Állam hozzájárul ahhoz, hogy amennyiben a megelőző cikkek rendelkezései oly személyeket érintenek, akik faji, vallási vagy nyelvi kisebbségekhez tartoznak, ezek a rendelkezések nemzetközi érdekű kötelezettségek és a Nemzetek Szövetségének védelme (garantie) alatt fognak állani. Ezek a rendelkezések a Nemzetek Szövetsége Tanácsa többségének hozzájárulása nélkül nem változtathatók meg. Az Északamerikai Egyesült-Államok, a Britt Birodalom, Franciaország, Olaszország és Japán kötelezik magukat, hogy nem tagadják meg hozzájárulásukat az említett cikkeknek egyetlen olyan módosításától sem, amelyet a Nemzetek Szövetsége Tanácsának többsége megfelelő formában elfogadott.

A Szerb-Horvát-Szlovén Állam hozzájárul ahhoz, hogy a Nemzetek Szövetségének Tanácsa minden egyes tagjának meg legyen az a joga, hogy a Tanács figyelmét a kötelezettségek valamelyikének megsértésére vagy megsértésének veszélyére felhívja és hogy a Tanács oly. intézkedéseket foganatosíthasson és oly utasításokat adhasson, amelyek az adott esetben alkalmasoknak és hathatósaknak mutatkoznak.

A Szerb-Horvát-Szlovén Állam azonkívül hozzájárul ahhoz, hogy abban az esetben, ha ezekre a cikkekre vonatkozó jogi vagy

ces articles entre l'État serbe-croate-slovène et l'une quelconque des Principales Puissances alliées et associées ou toute autre Puissance, Membre du Conseil de la Société des Nations, cette divergence sera considérée comme un différend ayant un caractère international selon les termes de l'article 14 du Pacte de la Société des Nations. L'État serbe-croate-slovène agrée que tout différend de ce genre sera, si l'autre partie le demande, déféré à la Cour permanente de Justice internationale. La décision de la Cour permanente sera sans appel et aura la même force et valeur qu'une décision rendue en vertu de l'article 13 du Pacte.

CHAPITRE II.

(Gazdasági rendelkezések. E fejezettel nagyjából azonos a cseh-szlovák szerződés 3. fejezete és a román szerződés 2. fejezete.)

Le présent Traité, rédigé en français, en anglais et en italien, et dont le texte français fera foi, en cas de divergence, sera ratifié. Il entrera en vigueur en même temps que le Traité de paix avec l'Autriche.

Le dépôt de ' ratification sera effectué à Paris.

Les Puissances dont le Gouvernement a son siège hors d'Europe auront la faculté de se borner à faire connaître au Gouvernement de la République française, par leur représentant diplomatique à Paris, que leur ratification a été donnée et, dans ce cas, elles devront en transmettre l'instrument aussitôt que faire se pourra.

Un procès-verbal de dépôt de ratification sera dressé.

Le Gouvernement français remettra à toutes les Puissances signataires une copie conforme du procès-verbal de dépôt de ratification.

En foi de quoi les Plénipotentiaires susnommés ont signé le présent Traité.

Fait à Saint-Germain-en-Laye, le dix septembre dix-neuf cent dix-neuf, en un seul exemplaire qui restera déposé dans les archives du Gouvernement de la République française et dont les expéditions authentiques seront remises à chacune des Puissances signataires du Traité.

(Következnek a Szövetséges és Társult Főhatalmak képviselőinek aláírásai. A Szerb-Horvát-Szlovén állam képviselői csak ugyanazon év december 5-én adták hozzájárulásukat.)

ténykérdésekről a Szerb Horvát-Szlovén Állam és valamely Szövetséges és Társult Főhatalom vagy bármely más oly Hatalom között merülne fel véleménykülönbség, amely Hatalom a Nemzetek Szövetsége Tanácsának tagja, ez a véleménykülönbség a Nemzetek Szövetségéről szóló Egyességokmány 14. cikke értelmében nemzetközi jellegű vitának tekintendő.

II. FEJEZET.

(Gazdasági rendelkezések. E fejezettel nagyobbára azonos a cseh-szlovák szerződés 3. fejezete és a román szerződés 2. fejezete.)

A jelen Szerződés, amely francia, angol és olasz nyelven állított ki és amelynél eltérés esetében a francia szöveg lesz irányadó, meg fog erősíteni. A Szerződés az Ausztriával kötött békeszerződéssel egyidejűleg fog életbelépni.

A megerősítő okiratok letétele Parisban fog végbemenni.

Azok a Hatalmak, amelyek Kormányának Európán kívül van a székhelye, arra szorítkozhatnak, hogy a Francia Köztársaság Kormányával párisi diplomáciai képviselőjük útján tudtják saját megerősítésük megtörténtét és ebben az esetben mielőbb át kell szolgáltatniuk a vonatkozó okiratot.

A megerősítő okiratok letételéről jegyzőkönyv fog felvétetni.

A Francia Kormány minden aláíró Hatalommal közli a megerősítő okiratok letételéről felvett jegyzőkönyvnek megfelelően hitelesített egy-egy másolatát.

Ennek hitelül a fentnevezett meghatalmazottak a jelen szerződést aláírták.

Kelt Saint-Germain-en-Laye-ben, az ezerkilencszáztizenkilencedik évi szeptember hó tizedikén egyetlen példányban, amely a Francia Köztársaság Kormányának levéltárában marad elhelyezve és amelynek hiteles másolatát minden egyes aláíró Hatalom részére meg kell küldeni.

(Következnek az aláírások.)

2. A Nemzetek Szövetségének védelme.

A Nemzetek Szövetsége Tanácsának 1920 november 29-én, Genfben tartott ülésén hozott határozata (előadó volt Schanzer úr, Olaszország képviselője).

(A határozatot megelőzi egy jelentés, amely egészében idézi a megelőző szerződés 11. cikkét; felsorolja a N. Sz. Tanácsának egyéb kisebbségi szerződéseknek védelembevételét kimondó határozatait, ú. m. Lengyelországra vonatkozólag 1920 február 13-án, Ausztriára és Bulgáriára vonatkozólag 1920 október 22-én; utána következik:)

(Eredeti szövege)

Résolution

concernant la garantie de la Société des Nations à l'égard de certaines stipulations du Traité entre les Principales Puissances Alliées et Associées et l'État Serbe-Croate-Slovène.

Considérant que, aux termes de l'Article 11 du Traité entre les Principales Puissances Alliées et Associées et l'État Serbe-Croate-Slovène, qui a été signé à Saint-Germain-en-Laye, le 10 Septembre 1919, l'État Serbe-Croate-Slovène agréé que dans la mesure où les stipulations des Articles 1 — 10 du Traité affectent des personnes appartenant à des minorités de race, de religion ou de langue, ces stipulations constituent des obligations d'intérêt international, et seront placées sous la garantie de la Société des Nations:

Le Conseil de la Société des Nations décide que:

Les stipulations contenues dans les Articles 1—10 du Traité entre les États Unis d'Amérique, l'Empire Britannique, la France, l'Italie et le Japon, d'une part, et l'État Serbe-Croate-Slovène d'autre part, signé à Saint-Germain-en-Laye le 10 Septembre 1919, dans la mesure où elles affectent des personnes appartenant à des minorités de race, de religion ou de langue, seront, par le présent acte, placées sous la garantie de la Société des Nations.

Schanzer úrnak, Olaszország képviselőjének jelentését közli és a N. Sz. Tanácsának határozatát kihirdeti a N. Sz. hivatalos lapja (*Société des Nations-Journal Officiel*) 1920. évi 8. (nov.—dec.) száma (82—83. II).

(Magyar fordítás.)

Határozat

a Szövetséges és Társult Főhatalmak és a Szerb-Horvát-Szlovén Állam között kötött szerződés bizonyos kikötéseinek a Nemzetek Szövetsége védelme (garantie) alá helyezéséről.

Tekintettel arra, hogy a Szövetséges és Társult Főhatalmak és a Szerb-Horvát-Szlovén Állam közt kötött Saint-Germain-en-Laye-ben, 1919 szeptember 10-én aláírt szerződés 11. cikke értelmében a Szerb-Horvát-Szlovén Állam elismeri, hogy a Szerződés 1—10. cikkeiben foglalt kikötések, amennyiben azok faji, vallási vagy nyelvi kisebbségekhez tartozó személyekre vonatkoznak, nemzetközi kötelezettségeket képeznek és a Nemzetek Szövetségének védelmében részesülnek:

A Nemzetek Szövetségének Tanácsa elhatározza, hogy:

Az Északamerikai Egyesült Államok, a Britt Birodalom, Francia ország, Olaszország és Japán közt egyfelől, másfelől a Szerb-Horvát-Szlovén Állam közt kötött, Saint-Germain-en-Laye-ben 1919 szeptember 10-én aláírt Szerződés 1—10. cikkeiben foglalt kikötések, amennyiben azok faji, vallási vagy nyelvi kisebbségekhez tartozó személyekre vonatkoznak, ezennel a Nemzetek Szövetségének védelme (garantie) alá helyezettnek.

III. ROMÁNIA.

1. A szerződés.

(Eredeti szöveg)

TRAITÉ
ENTRE
LES PRINCIPALES PUISSANCES
ALLIÉES ET ASSOCIÉES
ET
LA ROUMANIE,
SIGNÉ À PARIS LE 9 DÉCEMBRE 1919.

LES ÉTATS-UNIS D'AMÉRIQUE, L'EMPIRE BRITANNIQUE, LA
FRANCE, L'ITALIE ET LE JAPON, Principales Puissances alliées
et associées, d'une part;

et LA ROUMANIE, d'autre part;

Considérant qu'en vertu des traités auxquels les Principales Puissances alliées et associées ont apposé leur signature, de larges accroissements territoriaux sont ou seront obtenus par le royaume de Roumanie;

Considérant que la Roumanie a, de sa propre volonté, le désir de donner de sûres garanties de liberté et de justice aussi bien à tous les habitants de l'ancien royaume de Roumanie qu'à ceux des territoires nouvellement transférés, et à quelque race, langue ou religion qu'ils appartiennent;

Se sont, après examen en commun, mis d'accord pour conclure le présent Traité et ont, à cet effet, désigné pour leurs Plénipotentiaires, sous réserve de la faculté de pourvoir à leur remplacement pour la signature, savoir:

(Magyar fordítás.)¹

A SZÖVETSÉGES ÉS TÁRSULT FŐHATALMAK

ÉS

ROMÁNIA

KÖZÖTT PARISBAN 1919. ÉVI DECEMBER HÓ 9-ÉN ALÁÍRT

SZERZŐDÉS.

AZ ÉSZAKAMERIKAI EGYESÜLT-ÁLLAMOK, A BRITT BIRODALOM, FRANCIAORSZÁG, OLASZORSZÁG ÉS JAPÁN, mint a Szövetséges és Társult Főhatalmak, egyrészlől;

és ROMÁNIA másrészlől;

tekintettel arra, hogy ama szerződések értelmében, amelyeket a Szövetséges és Társult Főhatalmak aláírásukkal elláttak, a Román Királyság nagy területi gyarapodáshoz jutott, illetve fog jutni;

tekintettel arra, hogy Románia saját akaratából a szabadság és az igazság határozott biztosítékait óhajtja megadni, mind a régi Román Királyság minden lakójának, mind pedig az újonnan hozzácsatolt területek lakóinak és pedig fajra, nyelvre vagy vallásra való tekintet nélkül;

közös megfontolás után megállapodtak abban, hogy jelen Szerződést megkötik s evégből Meghatalmazottaikká kijelölték azzal a fenntartással, hogy az aláírásnál másokkal való helyettesítésükről gondoskodhatnak, és pedig:

¹ A *Magyar Külpolitika* kiadásában megjelent fordítás kisebb változtatásokkal.

LE PRÉSIDENT DES ÉTATS-UNIS D'AMÉRIQUE:

L'Honorable Frank Lyon POLK, Sous-Secrétaire d'État;

L'Honorable Henry WHITE, ancien Ambassadeur extraordinaire et plénipotentiaire des États-Unis à Rome et à Paris;

Le général Tasker H. BLISS, Représentant militaire des États-Unis au Conseil supérieur de guerre;

SA MAJESTÉ LE ROI DU ROYAUME-UNI DE GRANDE-BRETAGNE ET D'IRLANDE ET DES TERRITOIRES BRITANNIQUES AU DELA DES MERS, EMPEREUR DES INDES:

Sir Eyre CROWE, K. C. B., K. C. M. G., Ministre plénipotentiaire,

Sous-Secrétaire d'État adjoint pour les Affaires étrangères;

et:

pour le DOMINION du CANADA:

L'Honorable Sir George Halsey PERLEY, K. C. M. G., Haut Commissaire pour le Canada dans le Royaume Uni;

pour le COMMONWEALTH d'AUSTRALIE:

Le Très Honorable Andrew FISHER, Haut Commissaire pour l'Australie dans le Royaume-Uni;

pour le DOMINION de la NOUVELLE-ZÉLANDE:

L'Honorable Sir Thomas MACKENZIE, K. C. M. G., Haut Commissaire pour la Nouvelle-Zélande dans le Royaume Uni;

pour l'UNION SUD-AFRICAINE:

M. Reginald Andrew BLANKENBERG, O. B. E., faisant fonctions de Haut Commissaire pour l'Union Sud-Africaine dans le Royaume-Uni;

pour FINDE:

Sir Eyre CROWE, K. C. B., K. C. M. G.;

LE PRÉSIDENT DE LA RÉPUBLIQUE FRANÇAISE:

M. Georges CLEMENCEAU, Président du Conseil, Ministre de la Guerre;

M. Stephen PICHON, Ministre des Affaires étrangères;

M. Louis-Lucien KLOTZ, Ministre des Finances;

M. André TARDIEU, Ministre des Régions libérées;

M. Jules CAMBON, Ambassadeur de France;

SA MAJESTÉ LE ROI D'ITALIE:

M. Giacomo de MARTINO, Envoyé extraordinaire et Ministre plénipotentiaire;

AZ ÉSZAKAMERIKAI EGYESÜLT-ÁLLAMOK ELNÖKE:

Honourable Frank Lyon POLK, államtitkár urat;

Honourable Henry WHITE urat, az Egyesült-Államoknak volt rendkívüli és meghatalmazott nagykövetét Rómában és Parisban;

Tasker H. BLISS tábornok urat, az Egyesült-Államok katonai képviselőjét a Felső Haditanácsban;

ŐFELSÉGE NAGYBRITANNIA ÉS ÍRORSZÁG EGYESÜLT KIRÁLYSÁG, VALAMINT A TENGERENTÚLI BRIT TERÜLETEK KIRÁLYA, INDIA CSÁSZÁRA:

Sir Eyre CROWE urat, K. C. B., K. C. M. G. meghatalmazott minisztert, külügyi államtitkárt;

és:

a KANADAI DOMINIUM részéről:

Honourable Sir George Halsey PERLEY urat, K. C. M. G. Kanada főbiztosát az Egyesült Királyságban;

az AUSZTRÁLIAI COMMONWEALTH részéről:

Right Honourable Andrew FISCHER urat, Ausztrália főbiztosát az Egyesült Királyságban;

az ÚJZÉLANDI DOMINIUM részéről:

Honourable Sir Thomas MACKENZIE urat, K. C. M. G., Újzéland főbiztosát az Egyesült Királyságban;

a DÉLAFRIKAI UNIÓ részéről:

Reginald Andrew BLANKENBERG urat, O. B. E., a Délafrikai Unió főbiztosának ügykörében eljáró megbízottat az Egyesült Királyságban;

INDIA részéről:

Sir Eyre CROWE urat, K. C. B.; K. C. M. G.;

A FRANCIA KÖZTÁRSASÁG ELNÖKE:

Georges CLEMENCEAU miniszterelnök és hadügyminiszter urat;

Stephen PICHON külügyminiszter urat;

Louis-Lucien KLOTZ pénzügyminiszter urat;

André TARDIEU urat, a felszabadult területek miniszterét;

Jules CAMBON urat, Franciaország nagykövetét,

ŐFELSÉGE OLASZORSZÁG KIRÁLYA:

Giacomo de MARTINO urat, rendkívüli követet és meghatalmazott minisztert;

SA MAJESTÉ L'EMPEREUR DU JAPON:

M. K. MATSUI, Ambassadeur extraordinaire et plénipotentiaire de
S. M. l'Empereur du Japon à Paris;

SA MAJESTÉ LE ROI DE ROUMANIE:

Le Général Constantin COANDA, Général de corps d'armée, Aide de
camp royal, ancien Président du Conseil des Ministres;

Lesquels ont convenu des stipulations suivantes;

CHAPITRE I.

ARTICLE PREMIER.

La Roumanie s'engage à ce que les stipulations contenues dans les articles 2 à 8 du présent chapitre soient reconnues comme lois fondamentales, à ce qu'aucune loi, aucun règlement ni aucune action officielle ne soient en contradiction ou en opposition avec ces stipulations et à ce qu'aucune loi, aucun règlement ni aucune action, officielle ne prévalent contre elles.

ARTICLE 2.

Le Gouvernement roumain s'engage à accorder à tous les habitants pleine et entière protection de leur vie et de leur liberté sans distinction de naissance, de nationalité, de langage, de race ou de religion.

Tous les habitants de la Roumanie auront droit au libre exercice, tant public que privé, de toute foi, religion ou croyance, dont la pratique ne sera pas incompatible avec l'ordre public et les bonnes moeurs.

ARTICLE 3.

Sous réserve des Traités ci-dessous mentionnés, la Roumanie reconnaît comme ressortissants roumains, de plein droit et sans aucune formalité, toute personne domiciliée, à la date de la mise en vigueur du présent Traité, sur tout territoire faisant partie de la Roumanie, y compris les territoires à elle transférés par les Traités de paix avec l'Autriche et avec la Hongrie, ou les territoires qui pourront lui être ultérieurement transférés, à moins qu'à cette date

ŐFELSÉGE JAPÁN CSÁSZÁRA:

K. MATSUI urat, Őfelsége Japán császáranak rendkívüli és meghatalmazott nagykövetét Parisban;

ŐFELSÉGE ROMÁNIA KIRÁLYA:

Constantin COANDA tábornok, hadtestparancsnok, királyi hadsegéd, volt miniszterelnök urat;

Akik megegyeztek az alábbi kikötésekben:

I. FEJEZET.

1. CIKK.

Románia kötelezi magát arra, hogy a jelen fejezet 2—8. cikkeiben foglalt rendelkezéseket alaptörvényekül ismeri el; hogy semminemű törvény, rendelet vagy hivatalos intézkedés ezekkel a rendelkezésekkel nem lesz ellenmondásban vagy ellentétben s hogy ezekkel szemben semmiféle törvény, rendelet vagy hivatalos intézkedés nem lesz hatályos.

2. CIKK.

A román Kormány kötelezi magát, hogy az ország minden lakosának születési, állampolgársági, nyelvi, faji vagy vallási különbség nélkül az élet és szabadság teljes védelmét biztosítja.

Románia minden lakosát megilleti az a jog, hogy bármely hitet, vallást vagy hitvallást, nyilvánosan vagy otthonában, szabadon gyakoroljon, amennyiben ezeknek gyakorlata a közrenddel és a jó erkölcsökkel nem ellenkezik.

3. CIKK.

Az alább említett Szerződések különös rendelkezéseinek fenn tartásával, Románia román állampolgároknak ismeri el jogérvényesen és mindennemű alakiség nélkül mindazokat a személyeket, akik a jelen Szerződés életbelépésének idejében Románia részét alkotó bármely területen, ideértve az Ausztriával és a Magyarországgal kötött békeszerződések által Romániához csatolt, valamint esetleg a jövőben hozzá csatolandó területeket, állandóan laknak, kivéve,

adite personne puisse se prévaloir d'une nationalité autre que la nationalité autrichienne ou hongroise.

Toutefois, les ressortissants autrichiens ou hongrois, âgés de plus de dix-huit ans, auront la faculté, dans les conditions prévues par lesdits Traités, d'opter pour toute autre nationalité qui leur serait ouverte. L'option du mari entraînera celle de la femme et l'option des parents entraînera celle de leurs enfants âgés de moins de dixhuit ans.

Les personnes ayant exercé le droit d'option ci-dessus devront, dans les douze mois qui suivront, transporter leur domicile dans l'État en faveur duquel elles auront opté. Elles seront libres de conserver les biens immobiliers qu'elles possèdent sur le territoire roumain. Elles pourront emporter leurs biens meubles de toute nature. Il ne leur sera imposé de ce chef aucun droit de sortie.

ARTICLE 4.

La Roumanie reconnaît comme ressortissants roumains, de plein droit et sans aucune formalité, les personnes de nationalité autrichienne ou hongroise qui sont nées sur les territoires qui sont transférés à la Roumanie par les Traités de paix avec l'Autriche et la Hongrie, ou qui pourront lui être ultérieurement transférés, de parents y étant domiciliés, encore qu'à la date de la mise en vigueur du présent Traité elles n'y soient pas elles-mêmes domiciliées.

Toutefois, dans les deux ans qui suivront la mise en vigueur du présent Traité, ces personnes pourront déclarer devant les autorités roumaines compétentes dans le pays de leur résidence, qu'elles renoncent à la nationalité roumaine et elles cesseront alors d'être considérées comme ressortissants roumains. A cet égard, la déclaration du mari sera réputée valoir pour la femme et celle des parents sera réputée valoir pour les enfants âgés de moins de dix-huit ans.

ARTICLE 5.

La Roumanie s'engage à n'apporter aucune entrave à l'exercice du droit d'option, prévu par les Traités conclus ou à conclure par les Puissances alliées et associées avec l'Autriche ou avec la Hongrie et permettant aux intéressés d'acquérir ou non la nationalité roumaine.

ha az illető személyt ebben az időpontban más, mint az osztrák vagy magyar állampolgárság illet meg.

Mindazonáltal a 18 évesnél idősebb osztrák vagy magyar állampolgároknak joguk lesz, az említett Szerződésekben meghatározott feltételek mellett, minden más olyan állampolgárság javára optálni, amely számukra elérhető. A férj opciója maga után vonja a feleségét és a szülőké a 18 évesnél fiatalabb gyermekeiket.

Azok a személyek, akik a fent jelzett opciójogot gyakorolták, az ezt követő tizenkét hónapon belül kötelesek abba az Államba áttenni állandó lakóhelyüket, amelynek állampolgárságát optálták. Joguk van azonban megtartani azokat az ingatlanokat, amelyeket román területen birtokolnak. Magukkal vihetik bármi néven nevezendő ingó vagyonukat. E címen semminemű kilépési díjakkal nem terhelhetők.

4. CIKK.

Románia román állampolgároknak ismeri el jogérvényesen és mindennemű alakításág nélkül mindazokat az osztrák vagy magyar állampolgárságú személyeket, akik az Ausztriával és a Magyarországgal kötött békeszerződések által Romániához csatolt vagy esetleg a jövőben hozzácsatolandó területeken születtek állandóan ott lakó szülőktől, még abban az esetben is, ha ők maguk a jelen szerződés életbelépésének idejében nem laknak is ott állandóan.

Mindazonáltal a jelen Szerződés életbelépését követő két éven belül ezek a személyek lakóhelyük országában az illetékes román hatóságok előtt kinyilatkoztathatják, hogy a román állampolgárságról lemondanak s ilyenkor már nem lehet őket többé román állampolgároknak tekinteni. Ebből a szempontból a férj nyilatkozata érvényes lesz a feleségre és a szülőké a 18 évesnél fiatalabb gyermekekre nézve is.

5. CIKK.

Románia kötelezi magát, hogy semmi akadályt sem gördít a Szövetséges és Társult Hatalmak által Ausztriával vagy Magyarországgal kötött vagy kötendő Szerződésekben meghatározott s az érdekelteknek a román állampolgárság megszerzését vagy meg nem szerzését megengedő opciójog gyakorlása elé.

ARTICLE 6.

La nationalité roumaine sera acquise de plein droit, par le seul fait de la naissance sur le territoire roumain, à toute personne ne pouvant se prévaloir d'une autre nationalité de naissance.

ARTICLE 7.

La Roumanie s'engage à reconnaître comme ressortissants roumains, de plein droit et sans aucune formalité, les juifs habitant tous les territoires de la Roumanie et ne pouvant se prévaloir d'aucune autre nationalité.

ARTICLE 8.

Tous les ressortissants roumains seront égaux devant la loi et jouiront des mêmes droits civils et politiques sans distinction de race, de langage ou de religion.

La différence de religion, de croyance ou de confession ne devra nuire à aucun ressortissant roumain en ce qui concerne la jouissance des droits civils et politiques, notamment pour l'admission aux emplois publics, fonctions et honneurs ou l'exercice des différentes professions et industries.

Il ne sera édicté aucune restriction contre le libre usage par tout ressortissant roumain d'une langue quelconque soit dans relations privées ou de commerce, soit en matière de religion, de presse, ou de publications de toute nature, soit dans les réunions publiques.

Nonobstant l'établissement par le Gouvernement roumain d'une langue officielle, des facilités raisonnables seront données aux ressortissants roumains de langue autre que le roumain pour l'usage de leur langue soit oralement, soit par écrit devant les tribunaux.

ARTICLE 9.

Les ressortissants roumains appartenant à des minorités ethniques, de religion ou de langue, jouiront du même traitement et des mêmes garanties en droit et en fait que les autres ressortissants roumains. Ils auront notamment un droit égal à créer, diriger et contrôler à leurs frais des institutions charitables, religieuses ou sociales, des écoles et autres établissements d'éducation, avec le droit d'y faire librement usage de leur propre langue et d'y exercer librement leur religion.

6. CIKK.

A román területen való születés pusztán tényével jogérvényesen megszerzi a román állampolgárságot minden személy, akit születésénél fogva valamely más állampolgárság nem illet meg.

7. CIKK.

Románia kötelezi magát, hogy román állampolgároknak ismeri el jogérvényesen és mindennemű alakiság nélkül mindazokat a zsidókat, akik Románia területén laknak és akiket valamely más állampolgárság nem illet meg.

8. CIKK.

Minden román állampolgár faji, nyelvi vagy vallási különbség nélkül a törvény előtt egyenlő és ugyanazokat a polgári és politikai jogokat élvezzi.

Vallási, hitbeli vagy felekezeti különbség a polgári és politikai jogok élvezetét, így nevezetesen: nyilvános állások, hivatalok és méltóságok elnyerése vagy a különféle foglalkozások és iparok gyakorlása tekintetében egyetlen román állampolgárra sem lehet hátrányos.

Egyetlen román állampolgár sem korlátozható bármely nyelv szabad használatában a magán- vagy üzleti forgalomban, a vallási életben, a sajtó útján történő vagy bármilyen közzététel terén, vagy a nyilvános gyűléseken.

A román Kormányának a hivatalos nyelv megállapítására vonatkozó intézkedését nem érintve, a nem román nyelvű román állampolgárok nyelvüknek a bíróságok előtt akár szóban, akár írásban való használata tekintetében méltányos könnyítésekben fognak részesülni.

9. CIKK.

Azok a román állampolgárok, akik faji, vallási vagy nyelvi kisebbségekhez tartoznak, jogilag és ténylegesen ugyanazt a bánásmódot és ugyanazokat a biztosítékokat élvezik, mint a többi román állampolgár. Nevezetesen hasonló joguk van saját költségükön jótékonyági, vallási vagy szociális intézményeket, iskolákat és más nevelőintézeteket létesíteni, igazgatni és azokra felügyelni, azzal a joggal, hogy azokban saját nyelvüket szabadon használhatják és vallásukat szabadon gyakorolhatják.

ARTICLE 10.

En matière d'enseignement public, le Gouvernement roumain accordera dans les villes et districts où réside une proportion considérable de ressortissants roumains de langue autre que la langue roumaine, des facilités appropriées pour assurer que dans les écoles primaires, l'instruction sera donnée, dans leur propre langue, aux enfants de ces ressortissants roumains. Cette stipulation n'empêchera pas le Gouvernement roumain de rendre obligatoire l'enseignement de la langue roumaine dans lesdites écoles.

Dans les villes et districts, où réside une proportion considérable de ressortissants roumains appartenant à des minorités ethniques, de religion ou de langue, ces minorités se verront assurer une part équitable dans le bénéfice et l'affectation des sommes qui pourraient être attribuées sur les fonds publics par le budget de l'État, les budgets municipaux ou autres, dans un but d'éducation, de religion ou de charité.

ARTICLE 11.

La Roumanie agréée d'accorder, sous le contrôle de l'État roumain, aux communautés des Szeckler et des Saxons, en Transylvanie, l'autonomie locale, en ce qui concerne les questions religieuses et scolaires.

ARTICLE 12.

La Roumanie agréée que, dans la mesure où les stipulations des articles précédents affectent des personnes appartenant à des minorités de race, de religion ou de langue, ces stipulations constituent des obligations d'intérêt international et seront placées sous la garantie de la Société des Nations. Elles ne pourront être modifiées sans l'assentiment de la majorité du Conseil de la Société des Nations. Les États-Unis d'Amérique, l'Empire britannique, la France, l'Italie et le Japon s'engagent à ne pas refuser leur assentiment à toute modification desdits articles qui serait consentie en due forme par une majorité du Conseil de la Société des Nations.

La Roumanie agréée que tout Membre du Conseil de la Société des Nations aura le droit de signaler à l'attention du Conseil toute infraction ou danger d'infraction à l'une quelconque de ces obligations, et que le Conseil pourra procéder de telle façon et donner

10. CIKK.

Olyan városokban és kerületekben, ahol nem román nyelvű román állampolgárok jelentékeny arányban laknak, a román Kormány a közoktatásügy terén megfelelő könnyítéseket fog engedélyezni avégből, hogy ily román állampolgárok gyermekeit az elemi iskolákban saját nyelvükön tanítsák. Ez a rendelkezés nem akadályozza a román Kormányt abban, hogy a román nyelv oktatását az említett iskolákban kötelezővé tegye.

Azokban a városokban és kerületekben, ahol jelentékeny arányban laknak faji, vallási vagy nyelvi kisebbséghez tartozó román állampolgárok, ezeknek a kisebbségeknek méltányos részt kell biztosítani mindazoknak az összegeknek élvezetéből és felhasználásából, amelyek a közvagyon terhére állami, községi vagy más költségvetésekben nevelési, vallási vagy jótékony célra fordítatnak.

11. CIKK.

Románia hozzájárul ahhoz, hogy az erdélyi székely és szász közületeknek a román Állam ellenőrzése mellett, vallási és tanügyi kérdésekben helyi önkormányzatot engedélyezzen.

12. CIKK.

Románia hozzájárul ahhoz, hogy amennyiben az előző cikkek rendelkezései oly személyeket érintenek, akik faji, vallási vagy nyelvi kisebbségekhez tartoznak, ezek a rendelkezések nemzetközi érdekű kötelezettségek és a Nemzetek Szövetségének védelme (garantie) alatt fognak állni. Ezek a rendelkezések a Nemzetek Szövetsége Tanácsa többségének hozzájárulása nélkül nem változtathatók meg. Az Észak-amerikai Egyesült-Államok, a Britt Birodalom, Franciaország, Olaszország és Japán kötelezik magukat, hogy nem tagadják meg hozzájárulásukat az említett cikkeknek egyetlen olyan módosításától sem, amelyet a Nemzetek Szövetsége Tanácsának többsége megfelelő formában elfogadott.

Románia hozzájárul ahhoz, hogy a Nemzetek Szövetségének Tanácsa minden egyes tagjának meg legyen az a joga, hogy a Tanács figyelmét e kötelezettségek valamelyikének megsértésére

telles instructions qui paraîtront appropriées et efficaces dans la circonstance.

La Roumanie agréée, en outre, qu'en cas de divergences d'opinion, sur des questions de droit ou de fait concernant ces articles entre le Gouvernement roumain et l'une quelconque des Principales Puissances alliées et associées ou toute autre Puissance, Membre du Conseil de la Société des Nations, cette divergence sera considérée comme un différend ayant un caractère international selon les termes de l'article 14 du Pacte de la Société des Nations. La Roumanie agréée que tout différend de ce genre sera, si l'autre partie le demande, déféré à la Cour permanente de justice internationale. La décision de la Cour permanente sera sans appel et aura la même force et valeur qu'une décision rendue en vertu de l'article 14 du Pacte.

CHAPITRE II.

(Gazdasági rendelkezések. Nagyjában hasonló a cseh-szlovák szerződés III. fejezetéhez.)

Le présent Traité,—rédigé en français, en anglais et en italien et dont le texte français fera foi en cas de divergence, sera ratifié. Il entrera en vigueur en même temps que le Traité de paix avec l'Autriche.

Le dépôt de ratification sera effectué à Paris.

Les Puissances dont le Gouvernement a son siège hors d'Europe auront la faculté de se borner à faire connaître au Gouvernement de la République française, par leur représentant diplomatique à Paris, que leur ratification a été donnée et, dans ce cas, elles devront en transmettre l'instrument aussitôt que faire se pourra.

Un procès-verbal de dépôt de ratification sera dressé.

Le Gouvernement français remettra à toutes les Puissances signataires une copie certifiée conforme du procès-verbal de dépôt de ratification.

Fait à Paris, le neuf décembre mil neuf cent dix-neuf, en un seul exemplaire qui restera déposé dans les archives du Gouvernement de la République française et dont les expéditions authentiques seront remises à chacune des Puissances signataires du Traité.

vagy megsértésének veszélyére felhívja és hogy a Tanács oly módon járhasson el és oly utasításokat adhasson, amelyek az adott esetben alkalmasoknak és hathatósaknak mutatkoznak.

Románia hozzájárul azonkívül ahhoz, hogy abban az esetben, ha ezekre a cikkekre vonatkozó jogi vagy ténykérdésekről a román Kormány és valamely Szövetséges és Társult Főhatalom, vagy bármely más oly Hatalom között merülne fel véleménykülönbség, amely Hatalom a Nemzetek Szövetsége Tanácsának tagja, ez a véleménykülönbség a Nemzetek Szövetségéről szóló Egyességokmány 14. cikke értelmében nemzetközi jellegű vitának tekintendő. Románia hozzájárul ahhoz, hogy minden ilyenmű vitás kérdés, ha a másik fél kéri, a Nemzetközi Állandó Bíróság elé terjesztessék. Az Állandó Bíróság döntése ellen fellebbezésnek nincs helye s a határozat ugyanolyan erejű és érvényű, mint az Egyességokmány 14. cikke értelmében hozott határozat.

II. FEJEZET.

(Gazdasági rendelkezések. Nagyjában hasonló a cseh-szlovák szerződés III. fejezetéhez.)

A jelen Szerződés, amely francia, angol és olasz nyelven állítottatott ki és amelynél eltérés esetében a francia szöveg lesz irányadó, meg fog erősíteni s ugyanakkor fog életbe lépni, mint amikor az Ausztriával kötött békeszerződés.

A megerősítő okiratok letétele Parisban fog végbemenni.

Azok a Hatalmak, amelyek Kormányának Európán kívül van a székhelye, arra szorítkozhatnak, hogy párisi diplomáciai képviselőik útján tudatják a Francia Köztársaság Kormányával saját megerősítésük megtörténtét és ebben az esetben mielőbb át kell szolgáltatniuk a vonatkozó okiratot.

A megerősítő okiratok letételéről jegyzőkönyv fog felvételni.

A Francia Kormány minden aláíró Hatalommal közli a megerősítő okiratok letételéről felvett jegyzőkönyvnek megfelelően hitelesített egy-egy másolatát.

Kelt Parisban, az ezerkilencszáztizenkilencedik évi december hónap kilencedik napján egyetlen példányban, amely a Francia Köztársaság Kormányának levéltárában marad elhelyezve és amelynek hiteles másolatát minden egyes aláíró Hatalom részére meg kell küldeni.

Les Plénipotentiaires qui, par suite de leur éloignement momentané de Paris, n'ont pu apposer leur signature sur le présent Traité, seront admis à le faire jusqu'au 20 décembre 1919.

En foi de quoi les Plénipotentiaires ci-après, dont les pouvoirs ont été reconnus en bonne et due forme, ont signé le présent Traité.

(Következnek a Szövetséges és Társult Főhatalmak képviselőinek aláírásai; végül román részről:)

(L. S. J G I C. COANDA.

2. A Nemzetek Szövetsége védelme.

A Nemzetek Szövetsége Tanácsa 1921 augusztus 30-án, Genfben tartott ülésén a következő *határozatot* hozta (a határozatot megelőzi egy jelentés, amely *mutatis mutandis* megegyezik azzal, amely a csehszlovák kisebbségi szerződést védelembe vevő, 1920 november 29-i tanácsi határozatot előzi meg. L. I. fejj.):

(Eredeti szöveg.)

Considérant qu'aux termes de l'article 12 du Traité entre les Principales Puissances Alliées et Associées et la Roumanie, signé à Paris le 9 décembre 1919, la Roumanie agréee que, dans la mesure où les stipulations des articles 1 à 11 du Traité affectent des personnes appartenant à des minorités de race, de religion ou de langue, ces stipulations constituent des obligations d'intérêt international et seront placées sous la garantie de la Société des Nations, *Le Conseil de la Société des Nations décide que:*

Les stipulations contenues dans les articles là 11 du Traité entre les États-Unis d'Amérique, l'Empire Britannique, la France, l'Italie et le Japon d'une part, et la Roumanie d'autre part, signé à Paris le 9 décembre 1919, dans la mesure où elles affectent des personnes appartenant à des minorités de race, de religion ou de langue, seront, par le présent acte, placées sous la garantie de la Société des Nations.

A Tanács elé terjesztett jelentést és a Tanács határozatát közli: *Procès-Verbal de la XIV. session du Conseil*, 3. és 19—20. lk.

Azok a Meghatalmazottak, akik Parisból való ideiglenes távollétük miatt nem írhatták alá a jelen Szerződést, ezt 1919. évi december hónap 20-áig megtehetik.

Ennek hitelül a fentnevezett meghatalmazottak, kiknek meghatalmazásai jó és kellő alakban találtattak, a jelen szerződést aláírták.

(Magyar fordítás.)

Tekintettel arra, hogy a Szövetséges és Társult Főhatalmak és Románia közt Parisban 1919. december 9-én kötött Szerződés 12. cikke alapján Románia elismeri, hogy a Szerződés 1—11. cikkeiben foglalt kikötések, amennyiben azok faji, vallási vagy nyelvi kisebbségekhez tartozó személyekre vonatkoznak, nemzetközi kötelezettségeket képeznek és a Nemzetek Szövetségének védelme (garantie) alá helyeztetnek,

A Nemzetek Szövetségének Tanácsa elhatározza:

az Északamerikai Egyesült-Államok, a Britt Birodalom, Franciaország, Olaszország és Japán közt egyfelől és Románia közt másfelől Parisban 1919. december 9-én kötött Szerződés 1—11. cikkeiben foglalt kikötések, amennyiben azok faji, vallási vagy nyelvi kisebbségekhez tartozó személyekre vonatkoznak, ezennel a Nemzetek Szövetségének védelme (garantie) alá helyeztetnek.

IV. AUSZTRIA.

1. A szerződés.

A SZÖVETSÉGES ÉS TÁRSULT HATALMAK ÉS AUSZTRIA KÖZÖTT 1919 SZEPTEMBER 10-ÉN, SAINT-GERMAIN-EN-LAYE-BEN KÖTÖTT BÉKE- SZERZŐDÉS III. RÉSZÉNEK 5. CÍME.

(Eredeti szöveg.)

PROTECTION DES MINORITÉS.

ARTICLE 62.

L'Autriche s'engage à ce que les stipulations contenues dans la présente section soient reconnues comme lois fondamentales, à ce que aucune loi, aucun règlement ni aucune action officielle ne soient en contradiction ou en opposition avec ces stipulations et à ce que qu'aucune loi, aucun règlement ni aucune action officielle ne prévalent contre elles.

ARTICLE 63.

L'Autriche s'engage à accorder à tous les habitants de l'Autriche pleine et entière protection de leur vie et de leur liberté, sans distinction de naissance, de nationalité, de langage, de race ou de religion.

Tous les habitants de l'Autriche auront droit au libre exercice, tant public que privé, de toute foi, religion ou croyance, dont la pratique ne sera pas incompatible avec l'ordre public et les bonnes moeurs.

ARTICLE 64.

L'Autriche reconnaît comme ressortissants autrichiens, de plein droit et sans aucune formalité, toutes les personnes ayant

(Magyar fordítás.)¹

A KISEBBSÉGEK VÉDELME.

62. CIKK.

Ausztria kötelezi magát arra, hogy a jelen címben foglalt rendelkezéseket alaptörvényekül ismeri el; hogy semminemű törvény, rendelet vagy hivatalos intézkedés ezekkel a rendelkezésekkel nem lesz ellentétben és hogy ezekkel szemben semmiféle törvény, rendelet vagy hivatalos intézkedés nem lesz hatályos.

63. CIKK.

Ausztria kötelezi magát, hogy az ország minden lakosának születési, nemzetiségi, nyelvi, faji vagy vallási különbség nélkül, az élet és szabadság teljes védelmét biztosítja.

Ausztria minden lakosát megilleti az a jog, hogy bármely hitet, vallást vagy hitvallást nyilvánosan vagy otthonában szabadon gyakoroljon, amennyiben ezeknek gyakorlata a közrenddel és a jó erkölcsökkel nem ellenkezik.

64. CIKK.

Ausztria osztrák állampolgároknak ismeri el jogérvényesen és mindennemű alakítás nélkül mindazokat a személyeket, akiknek a

¹ A trianoni békeszerződés hivatalos magyar szövege (III. rész 6. cím) megfelelő átdolgozása. B. Z.

l'indigénat (pertenenza) sur le territoire autrichien à la date de la mise en vigueur du présent traité et qui ne sont pas ressortissants d'un autre État.

ARTICLE 65.

La nationalité autrichienne sera acquise de plein droit, par le seul fait de la naissance sur le territoire autrichien, à toute personne ne pouvant se prévaloir, par sa naissance, d'une* autre nationalité.

ARTICLE 66.

Tous les ressortissants autrichiens seront égaux devant la loi et jouiront des mêmes droits civils et politiques sans distinction de race, de langage ou de religion.

La différence de religion, de croyance ou de confession ne devra nuire à aucun ressortissant autrichien en ce qui concerne la, jouissance des droits civils et politiques, notamment pour l'admission aux emplois publics, fonctions et honneurs ou l'exercice des différentes professions et industries.

Il ne sera édicté aucune restriction contre le libre usage pour tout ressortissant autrichien d'une langue quelconque, soit dans les relations privées ou du commerce, soit en matière de religion, de presse ou de publications de toute nature, soit dans les réunions publiques.

Nonobstant l'établissement par le gouvernement autrichien d'une langue officielle, des facilités appropriées seront données aux ressortissants autrichiens de langue autre que l'allemand, pour l'usage de leur langue, soit oralement, soit par écrit, devant les tribunaux.

ARTICLE 67.

Les ressortissants autrichiens, appartenant à des minorités ethniques, de religion ou de langue, jouiront de même traitement et des mêmes garanties en droit et en fait que les autres ressortissants autrichiens. Ils auront notamment un droit égal à créer, diriger et contrôler à leurs frais des institutions charitables, religieuses ou sociales, des écoles et d'autres établissements d'éducation, avec le droit d'y faire librement usage de leur propre langue et d'y exercer librement leur religion.

jelen Szerződés életbelépésének idejében osztrák területen van illetőségük (pertinenzia) és nem állampolgárai más Államnak.

65. CIKK.

Az osztrák területen való születés pusztán tényével jogérvényesen megszerzi az osztrák állampolgárságot minden személy, akit születésénél fogva valamely más állampolgárság nem illet meg.

66. CIKK.

Minden osztrák állampolgár faji, nyelvi vagy vallási különbség nélkül a törvény előtt egyenlő és ugyanazokat a polgári és politikai jogokat élvezzi.

Vallási, hitbeli vagy felekezeti különbség a polgári és politikai jogok élvezete, így nevezetesen: nyilvános állások, hivatalok és méltóságok elnyerése vagy a különféle foglalkozások és iparok gyakorlása tekintetében egyetlen osztrák állampolgárra sem lehet hátrányos.

Egyetlen osztrák állampolgár sem korlátozható bármely nyelv szabad használatában a magán- vagy üzleti forgalomban, a vallási életben, a sajtó útján történő vagy bármilyen természetű közzététel terén, vagy a nyilvános gyűléseken.

Az osztrák kormánynak a hivatalos nyelv megállapítására vonatkozó intézkedését nem érintve, a nem németnyelvű osztrák állampolgárok nyelvük a bíróságok előtt akár szóban, akár írásban való használata tekintetében megfelelő könnyítésekben fognak részesülni.

67. CIKK.

Azok az osztrák állampolgárok, akik faji, vallási vagy nyelvi kisebbségekhez tartoznak, jogilag és ténylegesen ugyanazt a bánásmódot és ugyanazokat a biztosítékokat élvezik, mint a többi osztrák állampolgárok. Nevezetesen hasonló joguk van saját költségükön jótékonyági, vallási, vagy szociális intézményeket, iskolákat és más nevelőintézeteket létesíteni, igazgatni és azokra felügyelni, azzal a joggal, hogy azokban saját nyelvüket szabadon használják és vallásukat szabadon gyakorolják.

ARTICLE 68.

En matière d'enseignement public, le Gouvernement autrichien accordera dans les villes et districts où réside une proportion considérable de ressortissants autrichiens de langue autre que la langue allemande, des facilités appropriées pour assurer que, dans les écoles primaires, l'instruction sera donnée, dans leur propre langue, aux enfants de ces ressortissants autrichiens. Cette stipulation n'empêchera pas le Gouvernement autrichien de rendre obligatoire l'enseignement de la langue allemande dans lesdites écoles.

Dans les villes et districts où réside une proposition considérable de ressortissants autrichiens appartenant à des minorités ethniques, de religion ou de langue, ces minorités se verront assurer une part équitable dans le bénéfice et l'affectation des sommes qui pourraient être attribuées sur les fonds publics par le budget de l'État, les budgets municipaux ou autres, dans un but d'éducation, de religion ou de charité.

ARTICLE 69.

L'Autriche agréée, que, dans la mesure où les stipulations des articles précédents de la présente section affectent des personnes appartenant à des minorités de race, de religion ou de langue, ces stipulations constituent des obligations d'intérêt international et seront placées sous la garantie de la Société des Nations. Elles ne pourront être modifiées dans l'assentiment de la majorité du Conseil de la Société des Nations. Les puissances alliées et associées représentées dans le Conseil s'engagent respectivement à ne pas refuser leur assentiment à toute modification desdits articles qui serait consentie en due forme par une majorité du Conseil de la Société des Nations.

L'Autriche agréée que tout membre du Conseil de la Société des Nations aura le droit de signaler à l'attention du Conseil toute infraction ou danger d'infraction à l'une quelconque de ces obligations, et que le Conseil pourra procéder de telle façon et donner telles instructions qui paraîtront appropriées et efficaces dans la circonstance.

L'Autriche agréée en outre qu'en cas de divergence d'opinion, sur des questions de droit ou des faits concernant ces articles, entre le Gouvernement autrichien et l'une quelconque des princi-

68. CIKK.

Olyan városokban és kerületekben, ahol nem németnyelvű osztrák állampolgárok jelentékeny arányban laknak, az Osztrák Kormány a közoktatásügy terén megfelelő könnyítéseket fog engedélyezni avégből, hogy ily osztrák állampolgárok gyermekeit az elemi iskolákban saját nyelvükön tanítsák. Ez a rendelkezés nem akadályozza az Osztrák Kormányt abban, hogy a német nyelv oktatását az említett iskolákban is kötelezővé tegye.

Azokban a városokban és kerületekben, ahol jelentékeny arányban élnek oly osztrák állampolgárok, akik faji, vallási vagy nyelvi kisebbségekhez tartoznak, ezeknek a kisebbségeknek méltányos részt kell biztosítani mindazoknak az összegeknek élvezetéből és felhasználásából, amelyek a közvagyon terhére állami, községi vagy más költségvetésekben nevelési, vallási vagy jótékonyági célokra fordíthatnak.

69. CIKK.

Ausztria hozzájárul ahhoz, hogy amennyiben a jelen cím előző cikkeinek rendelkezései oly személyeket érintenek, akik faji, vallási vagy nyelvi kisebbségekhez tartoznak, ezek a rendelkezések nemzetközi érdekű kötelezettségek és a Nemzetek Szövetségének védelme (garantie) alatt fognak állani. Ezek a rendelkezések a Nemzetek Szövetségének Tanácsa többségének hozzájárulása nélkül nem változtathatók meg. A Tanácsban képviselt Szövetséges és Társult Hatalmak kölcsönösen kötelezik magukat arra, hogy nem tagadják meg hozzájárulásukat az említett cikkeknek egyetlen oly módosításától sem, amelyet a Nemzetek Szövetsége Tanácsának többsége megfelelő formában elfogadott.

Ausztria hozzájárul ahhoz, hogy a Nemzetek Szövetségének Tanácsa minden egyes tagjának meg legyen az a joga, hogy a Tanács figyelmét e kötelezettségek valamelyikének megsértésére vagy megsértésének veszélyére felhívja és hogy a Tanács oly módon járasson el és oly utasításokat adhasson, amelyek az adott esetben alkalmasaknak és hathatósaknak mutatkoznak.

Ausztria azonkívül hozzájárul ahhoz, hogy abban az esetben, ha ezekre a cikkekre vonatkozó jogi vagy ténykérdésekről az Osztrák Kormány és oly Szövetséges és Társult Főhatalom vagy

pales puissances alliées et associées ou toute autre puissance, membre du Conseil de la Société des Nations, cette divergence sera considérée comme un différend ayant un caractère international selon les termes de l'article 14 du Pacte de la Société des Nations. Le Gouvernement autrichien agréé que tout différend de ce genre sera, si l'autre partie le demande, déféré à la Cour permanente de justice internationale. La décision de la Cour permanente sera sans appel et aura la même force et valeur qu'une décision rendue en vertu de l'article 13 du Pacte.

2. A Nemzetek Szövetségének védelme.

(A N. Sz. Tanácsa 1920 október 27-én, Bruxelles-ben tartott ülésén elfogadott *jelentés* és *határozat* eredeti szövegét közli a N. Sz. hivatalos lapja (Société de Nations-Journal Officiel) 1920. nov.—dec. (8.) számának 9—10. lapjain. Itt csak a *határozat* magyar szövegét adjuk:)

Tekintettel arra, hogy a Szövetséges és Társult Hatalmak és Ausztria között kötött, Saint-Germain-en-Lay e-ben 1919 szeptember 10-én aláírt és 1920 július 16-án életbelépett békeszerződés 69. cikke alapján, Ausztria elismeri, hogy a szerződés 62—68. cikkeiben foglalt kikötések, amennyiben azok faji, vallási vagy nyelvi kisebbségekhez tartozó személyekre vonatkoznak, nemzetközi kötelezettségeket képeznek és a Nemzetek Szövetségének védelmében részesülnek; *A Nemzetek Szövetségének Tanácsa elhatározza*: A Szövetséges és Társult Hatalmak és Ausztria között kötött, Saint-Germain-en-Lay e-ben 1919 szeptember 10-én aláírt békeszerződés 62—68. cikkeiben foglalt kikötések, amennyiben azok faji, vallási vagy nyelvi kisebbségekhez tartozó személyekre vonatkoznak, ezennel a Nemzetek Szövetségének védelme alá helyeztetnek.

Jegyzet. Az osztrák békeszerződés III. Részének 8. címével (*A kisebbségek védelme*) megegyezik *mutatis mutandis* az 1920. június 4-én Trianonban kötött magyar békeszerződés III. Részének 6. címe (*A kisebbségek védelme.*) **Különbségek** (amellett, hogy *Ausztria* szó helyett *Magyarország*, *osztrák* és *német* szók helyett *magyar* van): 1. *Számozás.* Osztrákban 62-69.cikkek, magyarban 54-60. cikkek.

bármely más oly Hatalom között merülne fel véleménykülönbség, amely Hatalom a Nemzetek Szövetsége Tanácsának tagja, ez a véleménykülönbség a Nemzetek Szövetségéről szóló Egyességokmány 14. cikke értelmében nemzetközi jellegű vitának tekintendő. Az Osztrák Kormány hozzájárul ahhoz, hogy minden ilyenü vitás kérdés, ha a másik fél kéri, a Nemzetközi Állandó Bíróság (Cour permanente de Justice Internationale) elé terjesztessék. Az Állandó Bíróság döntése ellen fellebbezésnek nincs helye s a határozat ugyanolyan erejű és érvényű, mint az Egyességokmány 13. cikke értelmében hozott határozatok.

Az osztrák 67. cikk a magyarban csupán utolsó bekezdése az előző, 58. cikknek.

2. *Főhatalom* — *Hatalom*. Az utolsó cikk utolsó bekezdésében az osztrák szerződésben (... az Osztrák Kormány és oly Szövetséges és Társult Főhatalom vagy bármely más oly Hatalom között . . . szócsoportban) *Főhatalom* szó áll, míg a magyar szerződésben *Hatalom*. A N. Sz. Főtitkárságának jogi véleménye szerint ez csupán redactionalis eltérés, jelentősége nincs. Az utána következő szavak: . . . vagy bármely más oly Hatalom között... amely Hatalom a N. Sz.-e Tanácsának tagja . . . megszorító értelműek, azaz *csak* az a véleménykülönbség tekintendő nemzetközi jellegű vitának, amely a *Magyar Kormány* és valamely oly Hatalom között merül föl, amely *tagja a N. Sz.-e Tanácsának*; legyen ez utóbbi hatalom akár Szövetséges és Társult Főhatalom, Hatalom, akár nem-Szövetséges és Társult (Fő)Hatalom. A trianoni békeszerződésben foglalt *kisebbségek védelme* természetesen *csakis* a *(csonka)-magyarországi* kisebbségekre vonatkozik.

A N. Sz. Tanácsa a (csonka)magyarországi kisebbségeket 1921 aug. 30-iki ülésén védelmébe vette.

A (csonka)magyarországi nemzeti kisebbségek egyenjogúságáról szól a 4044/1919. M. E. sz. kormányrendelet. (Budapesti Közlöny, 1919 november 19.) E kormányrendelet iskolaügyi rendelkezéseinek végrehajtásáról intézkedik a vallás- és közoktatásügyi miniszternek a nemzeti kisebbségek miniszterével egyetértő'leg kiadott 209.494/1919. sz. rendelete (Bp. Közi. 1919 dec. 28.), ugyanezen kormányrendelet rendelkezéseinek a pénzügyi közigazgatás és jogszolgáltatás terén való életbeléptetéséről a m. kir. pénzügyminiszternek ugyancsak a nemzeti kisebbségek miniszterével egyetértve kiadott 5838/1920. P. M. sz. rendelete (Bp. Közi. 1920. nov. 28.), míg a szóbanforgó kormányrendelet törvénykezési szabályainak végrehajtása tárgyában a m. kir. igazságügyminiszter 1262/1920. I. M. sz. rendelete (Bp. Közi. 1920 jan. 23.) intézkedik/

V. A NEMZETEK SZÖVETSÉGE VÉDELME NEK MÓDJA.

(Eredeti szöveg.)

Garantie de la Société des Nations à l'égard des Clauses contenues dans certains Traités relatives aux Minorités

Rapport présenté par le Représentant de l'Italie, M. TITTONI, et adopté par le Conseil de la Société des Nations, réuni à Bruxelles, le 22 octobre 1920.

Le Conseil de la Société des Nations a jugé utile de déterminer la nature et les limites des garanties établies par les différents traités à l'égard de la protection des Minorités.

Les stipulations des Traités concernant les Minorités sont en général conçues dans les termes suivants:

«Le pays intéressé agréé que, dans la mesure où les stipulations des articles précédents affectent des personnes appartenant à des minorités de race, de religion ou de langue, ces stipulations constituent des obligations d'un intérêt international et seront placées sous la garantie de la Société des Nations».

Les stipulations relatives aux minorités déclarent ensuite que le pays intéressé «agréé que tout membre du Conseil de la Société des Nations aura le droit de signaler à l'attention du Conseil toute infraction ou danger d'infraction, à l'une quelconque de ces obligations, et que le Conseil pourra procéder de telle façon et donner telles instructions qui paraîtront appropriées et efficaces dans la circonstance». Les pays intéressés agrément, en outre, qu'en cas de divergence d'opinion sur des questions de droit ou de fait concernant ces articles, entre le Gouvernement intéressé et l'une quelconque des Puissances membres du Conseil de la Société des Nations, cette divergence sera considérée comme un différend ayant un caractère international selon les termes de l'Article 14 du Pacte: ce différend sera, si l'autre Partie le demande, déféré à la Cour Permanente de Justice.

A Nemzetek Szövetségének garanciája bizonyos kisebbségi szerződéseken foglalt határozatokra vonatkozólag.

TITTONI úr, Olaszország képviselője által előterjesztett jelentés, amelyet a Nemzetek Szövetségének Tanácsa 1920 október 22-i, Bruxelles-ben tartott ülésén elfogadott.

A Nemzetek Szövetségének Tanácsa szükségesnek vélte, hogy meghatározza természetét és határait ama biztosítékoknak, amelyeket a kisebbségek védelme ügyében kötött különböző szerződések megállapítanak.

A kisebbségekre vonatkozó szerződések rendelkezései általában a következőképp vannak megfogalmazva:

„Az érdekelt állam elismeri, hogy amennyiben az előző cikkek rendelkezései a faji, vallási vagy nyelvi kisebbségekhez tartozó személyekre vonatkoznak, e rendelkezések nemzetközi érdekű kötelezettségek jellegével bírnak és a Nemzetek Szövetségének garanciája alá fognak helyeztetni.”

A kisebbségekre vonatkozó rendelkezések tartalma szerint továbbá az érdekelt állam „hozzájárul ahhoz, hogy a Nemzetek Szövetsége Tanácsa minden tagjának joga lesz felhívni a Tanács figyelmét e kötelezettségek bárminő megszegésére vagy a megszegés bárminő veszedelmére és ebben az esetben a Tanács olyképp járhat el és oly intézkedéseket tehet, amelyek az adott körülményekhez képest megfelelőeknek és hatásosaknak látszanak.” Az érdekelt országok azonfelül elismerik azt is, hogy amennyiben a szóbanforgó cikkekkkel összefüggő jogi és ténybeli kérdésekben véleménykülönbség merülne fel az érdekelt kormány és a Nemzetek Szövetségének Tanácsában képviselt valamely hatalom között, ezt a nézeteltérést a Szövetség Egyességokmányának 14. cikke értelmében nemzetközi jellegű vitás esetnek fogják minősíteni és ha a másik fél úgy kívánja, döntés végett az Állandó Nemzetközi Bíróság elé terjesztik.

¹ Magyar fordítása a *Magyar Külpolitika* II. évf. 18. számából. B. Z.

Jusqu'à présent, le droit international confiait la garantie de l'exécution des dispositions de ce genre aux Grandes Puissances. Les traités de Paix ont inauguré un nouveau système: ils ont fait appel à la Société des Nations.

Le Conseil et la Cour Permanente de Justice sont les deux organes chargés d'assurer l'application de la garantie.

Il ne sera pas inutile de définir tout d'abord clairement le sens exact du terme «garantie de la Société des Nations». Il semble évident que cette stipulation signifie avant tout que les dispositions concernant les minorités sont intangibles: c'est-à-dire qu'elles ne peuvent pas être modifiées dans le sens de porter une atteinte quelconque aux droits actuellement reconnus, et sans l'assentiment de la majorité du Conseil de la Société. En second lieu, cette stipulation signifie que la Société doit s'assurer que les dispositions relatives à la protection des Minorités sont constamment exécutées.

Le Conseil doit entrer en fonction en cas d'infraction ou de danger d'infraction à l'une quelconque des obligations à l'égard des dites minorités. Les Traités en cette matière sont très clairs: ils indiquent la procédure à suivre.

Le droit de signaler les infractions ou les dangers d'infraction est réservé aux membres du Conseil. Il s'agit ici, en quelque sorte, d'un droit et d'un devoir des Puissances représentées au Conseil: par ce droit, elles sont en effet invitées à porter un intérêt tout particulier à la protection des Minorités.

Évidemment ce droit d'exclut point la faculté des Minorités elles-mêmes ou bien des États non représentés au Conseil de signaler à la Société des Nations toute infraction ou tout danger d'infraction: mais cet acte doit conserver les caractères d'une pétition, ou d'une information pure et simple, elle ne peut pas avoir pour effet juridique de saisir le Conseil et de provoquer son intervention.

Par conséquent, quand une demande relative aux questions de minorités est adressée à la Société des Nations, le Secrétaire Général doit en donner communication, sans commentaires, aux membres du Conseil pour information. Cette transmission ne constitue pas encore un acte juridique de la Société ou de ses organes. La compétence du Conseil à s'occuper de la question surgit seule-

A nemzetközi jog az efajta rendelkezések végrehajtásának a biztosítását eddig a nagyhatalmakra bízta. A békeszerződésekben új rendszert valósítottak meg: a Nemzetek Szövetségéhez fordultak. A Tanács, valamint a Nemzetközi Bíróság az a két szerv, melvnek feladata, hogy e garanciák alkalmazását biztosítsa.

Mindezért nem lesz fölösleges mindenekelőtt világosan megállapítani, mi a valódi értelme annak a kifejezésnek, hogy „a Nemzetek Szövetségének garanciáján

Kétségtelennek látszik, hogy ez a kifejezés mindenekelőtt azt jelenti, hogy a kisebbségekre vonatkozó rendelkezések változhatatlanok. Más szóval, hogy ezeket nem lehet megváltoztatni oly értelemben, hogy bármikép sértsék a jelenleg elismert jogokat s a változtatás is a Szövetség Tanácsa többségének hozzájárulásával történhetik. Másodsorban jelenti ez a kifejezés azt, hogy a Nemzetek Szövetsége köteles meggyőződni arról, hogy a kisebbségekre vonatkozó* rendelkezéseket mindenkor végrehajtják-e.

A Tanács azonfelül minden esetben, amikor a kisebbségekkel szemben vállalt rendelkezések bármelyikét megszegik, vagy a megszegés veszedelme fennforog, köteles közbelépni. E tekintetben a szerződések világosan vannak megfogalmazva és megmutatják az utat, melyet követni kell.

Az a jog, hogy jelezzék e rendelkezések megszegését, vagy a megszegés veszedelmét, a Szövetség Tanácsa tagjainak van. fenntartva. Bizonyos értelemben a Tanácsban képviselt hatalmak egy *jogáról* és egy *kötelességéről* van tehát itt szó és *e jog arra utalja őket, hogy különös érdeklődéssel viseltessenek a kisebbségek védelme iránt.*

Természetesen ez a jog nem zárja ki azt a lehetőséget, hogy a rendelkezések megszegésére vagy a megszegés veszedelmére maguk a kisebbségek vagy a Nemzetek Szövetségének Tanácsában nem képviselt hatalmak hívják fel a Szövetség figyelmét; de ennek a cselekedetnek kizárólag kérelem vagy felvilágosítás jellege lehet és nem lehet az a jogi hatása, hogy a Tanács közbelépését előidézze.

Mindennek következtében, ha a kisebbségekre vonatkozó kérdések ügyében kérelmet intéznek a Nemzetek Szövetségéhez, a Főtitkárnak ezt a kérelmet tájékoztatás céljából minden kommentár nélkül kell közölnie a Tanács tagjaival. Ezt a közvetítést még nem lehet a Nemzetek Szövetsége, vagy szervei jogi cselekedetének minősíteni. A Tanács csak abban az esetben hivatott közbelépni,

ment si un de ses membres signale à son attention l'infraction ou le danger d'infraction qui a fait l'objet de la pétition ou de l'information.

L'État intéressé, s'il fait partie de la Société, est aussi renseigné en même temps que le Conseil de l'objet de la demande; en effet, le Secrétaire Général depuis quelque temps a établi que tout document communiqué pour information aux membres du Conseil soit en principe immédiatement communiqué aussi à tous les membres de la Société. Cette communication, qui peut permettre à l'État intéressé de soumettre aux membres du Conseil les considérations qu'il juge désirables, n'a pas pourtant le caractère d'une requête de la Société en vue d'obtenir des renseignements au sujet de la demande, ni elle n'implique pas non plus pour l'État intéressé la nécessité de présenter des documentations à sa défense.

Dans les cas où, d'après une pétition, l'intervention de la Société paraît urgente, le Secrétaire Général pourra également suivre la procédure sus-mentionnée; seulement, en considération de l'urgence, il communiquera dans le plus bref délai (télégraphiquement s'il le juge nécessaire), la demande en question aux Membres du Conseil.

Chaque Puissance représentée au Conseil pourra en changer la convocation urgente selon les dispositions du règlement en vigueur.

Cette précaution aura pour objet d'empêcher tout acte soudain d'oppression des minorités.

Si le Conseil partage l'interprétation que j'ai eu l'honneur de vous exposer, il pourrait adopter la résolution suivante:

RÉSOLUTION.

Le Conseil invite ses membres à attirer d'une manière toute spéciale l'attention de leurs Gouvernements sur les conclusions exposées dans le présent rapport.

A fönti jelentés és határozat kihirdetett a N. Sz. hivatalos lapja (Société des Nations — Journal Officiel) 1920 nov.—dec. (8.) számának 8. és 9. lapjain.

ha a Tanács egyik tagja hívja fel a figyelmét arra a jogsértésre, vagy a jogsértésnek arra a veszedelmére, melyről a kérelemben, illetve az információban szó volt.

Ha az érdekelt állam tagja a Nemzetek Szövetségének, a kérelem tárgyát a Tanáccsal egyidejűen közlik vele, sőt mi több, a Főtitkár újabbán rendszeresítette azt a gyakorlatot, hogy elvben a tanácsstagok elé tájékoztatás végett terjesztett minden okmányt egyidejűen azonnal közöl a Szövetség minden tagjával. Ennek a közlésnek azonban, ami az érdekelt állammak megadja a lehetőséget arra, hogy az általa kívánatosnak vélt megjegyzéseket a Tanács tudomására hozza, mindazonáltal nincsen oly vizsgálat jellege, mintha a Nemzetek Szövetsége a kérelem tárgyában adatokat óhajtana megszerezni, úgyszintén az érdekelt államokat illetően nem foglalja magában azt a kötelezettséget, hogy védelme céljából bizonyítékokat terjesszen elő.

Azokban az esetekben, amikor a beadott kérelem alapján a Nemzetek Szövetségének közbelépése sürgősnek látszik, a Főtitkár a fentemlített eljárást követheti, azzal a különbséggel mégis, hogy a sürgösségre való tekintettel a szóbanforgó kérelmet a legrövidebb időn belül — ha szükségesnek véli, távirati úton — közli a Tanács tagjaival.

Ezekben az esetekben a Tanácsban képviselt minden hatalom követelheti a Tanácsnak az érvényben lévő szabályok szerint való sürgős összehívását. Ennek az óvintézkedésnek célja, hogy megakadályozhassa a kisebbségeknek, bármilyen váratlan elnyomását.

Ha a Tanács értelmezésemmel egyetért, kérem, fogadja el a következő határozatot:

HATÁROZAT.

A Tanács felhívja tagjait, hogy a jelen javaslatban kifejtetteket egész különleges módon ajánlják kormányaik figyelmébe.

Az 1920 október 22-én megállapított eljárást némileg módosítja a Tanács következő határozata:

(Eredeti szöveg)

PROTECTION DES MINORITÉS.

Rapport du Secrétaire Général et résolution adoptés par le Conseil de la Société des Nations, le 27 juin 1921 à Genève.

Le Secrétaire Général a eu l'honneur de communiquer au Conseil, pour examen, copie d'une note en date du 3 juin 1921 de M. ASKENAZY, représentant de la Pologne près de la Société des Nations, ainsi qu'une note en date du 4 juin 1921 du Ministère des Affaires Etrangères de la République Tchécoslovaque.

Dans ces deux notes, il est proposé de modifier la procédure pour les cas de minorités prévue dans le rapport Tittoni, adopté par le Conseil le 22 octobre 1920 à Bruxelles.

La procédure fixée par le rapport de M. Tittoni est la suivante:

(Következik a Tittoni-féle jelentés ismertetése. L. 82—7. 1.)

Les modifications proposées à cette procédure par les notes polonaise et tchécoslovaque sont presque les mêmes. C'est pourquoi le Secrétariat International a trouvé utile d'inviter les représentants de ces deux Gouvernements à une conversation au Secrétariat pour essayer d'établir une proposition commune. Une telle conversation a eu lieu et les représentants des deux Gouvernements en question ont déclaré qu'ils recommandent l'adoption du projet de Résolution suivant. Ce projet est aussi recommandé par le Secrétariat:

RÉSOLUTION.

En se référant au rapport de M. Tittoni, approuvé le 22 octobre 1920, à Bruxelles, le Conseil de la Société des Nations *décide* que:

Toute demande relative à la protection des minorités, en vertu des stipulations des Traités, émanant de requérants qui n'ont pas qualité de Membres de la Société des Nations, sera communiquée immédiatement à l'État intéressé.

*(Magyar fordítása.)***A KISEBBSÉGEK VÉDELME.**

A Főtitkár jelentése és a N. Sz. Tanácsa 1921. június 27-én, Genfben tartott ülésében hozott határozat.

A Főtitkár tisztelettel közölte a Tanáccsal tárgyalás végett Askenazy úr, Lengyelország N. Sz. melletti képviselője, jegyzékének másolatát (kelte 1921. jún. 3), azonkívül a Csehszlovák Köztársaság Külügyminisztériumának 1921. június 4-i jegyzékét.

Mindkét jegyzék a kisebbségek ügyében megállapított azon eljárás módosítását javasolja, amelyet a Tittoni-féle jelentés szabályoz s amelyet a Tanács 1920. okt. 22-i, bruxelles-i ülésén fogadott el.

A Tittoni-féle jelentésben meghatározott eljárás a következő:

(Következik a Tittoni-féle jelentés ismertetése. L. 82—7. l.)

A lengyel és csehszlovák jegyzékekben foglalt, a fenti eljáráshoz fűződő, módosítások majdnem azonosak. Ezért a Nemzetközi Titkárság úgy találta, hogy hasznos lesz e két kormány képviselőjét a Titkárságban tartandó megbeszélésre meghívni acélból, hogy egységes javaslat állapíthatassék meg. E megbeszélés megtörténvén, a kérdésben levő két kormány képviselői kijelentették, hogy a következő határozati javaslat elfogadását ajánlják. E javaslatot ajánlja a Titkárság is.

HATÁROZAT.

Hivatkozással a Tittoni-féle jelentésre, amely Bruxellesben, 1920. október 22-én fogadtatott el, a Nemzetek Szövetségének Tanácsa elhatározza, hogy:

Minden, a kisebbségeknek a szerződésekből folyó védelmére vonatkozó kérvény, amely nem a N. Sz. valamely tagállamtól ered, haladéktalanul közzétetik az érdekelt állammal.¹

¹ Az eredeti szöveg nem elég szabatos. Valamely *tagállamtól* származó kisebbségi ügyi kérvény t. i. nem esik ez újabb eljárás szükítő rendelkezése alá, hanem *rögtön kikézbessitetik a N. Sz. tagjainak. B. Z.*

L'État intéressé sera tenu d'informer le Secrétaire Général, dans les trois semaines à dater du jour où son représentant auprès du Secrétariat de la Société des Nations aura reçu le texte d'une telle demande, s'il se propose de transmettre des observations à ce sujet.

Au cas où l'État intéressé ne répondrait pas dans les trois semaines, ou déclarerait, qu'il s'abstient de faire des observations, la demande en question sera communiquée aux Membres de la Société des Nations, conformément à la procédure prévue par le rapport de M. Tittoni.

Au cas où l'État intéressé déclarerait qu'il désire présenter des observations, un délai de deux mois, à dater du jour où son représentant auprès du Secrétariat de la Société des Nations a reçu le texte de la demande, lui sera accordé à cet effet. Après avoir reçu les observations, le Secrétaire Général fera communiquer aux Membres de la Société des Nations la demande conjointement avec les observations susdites.

Dans les cas exceptionnels et d'une extrême urgence, le Secrétaire Général est tenu, avant la communication de la demande aux Membres de la Société des Nations, d'en informer le représentant de l'État intéressé auprès du Secrétariat de la Société des Nations.

Cette décision entrera immédiatement en vigueur pour ce qui concerne la Pologne et la Tchécoslovaquie.

Pour ce qui concerne les autres États qui ont accepté des stipulations de Traités pour la Protection des Minorités, le Conseil autorise la Secrétaire Général à leur communiquer la décision prise à l'égard de la Tchécoslovaquie et de la Pologne et de les inviter à faire connaître s'ils désirent voir appliquer vis à vis d'eux la même procédure.

A fönti határozat kihirdettetett a N. Sz. hivatalos lapja (Société des Nations-Journal Officiel) 5. számú külön melléklete (Supplément spécial 1921 júlus) 22. lapján. A Főtitkár jelentését lásd a N. Sz. hivatalos lapja 1921 szept. (7.) számának 749—50. lapjain.

Az érdekelt államnak három héten belül — attól a naptól számítva, amikor a N. Sz. titkársága melletti képviselője a kérvény szövegét kézhez kapta — tudatnia kell a Főtitkárral, hogy szándékozik-e e tárgyra vonatkozó megjegyzéseit közölni?

Abban az esetben, ha az érdekelt állam nem válaszol három héten belül, vagy azt jelenti ki, hogy tartózkodik a megjegyzések megtételétől, a szóban forgó kérvényt közlik a N. Sz. tagjaival a Tittoni-féle jelentésben megállapított eljárás értelmében.

Abban az esetben, ha az érdekelt állam kijelenti, hogy megjegyzéseket kíván tenni, két hónapnyi idő áll rendelkezésére attól a naptól számítva, amikor a N. Sz. titkársága melletti képviselője a kérvény szövegét megkapta. A megjegyzés kézhezvétele után a Főtitkár közli a N. Sz. tagjaival a kérvényt a fentemlített megjegyzésekkel egyetemben.

Kivételes és különösen sürgős esetekben a Főtitkár kell, hogy az illető államnak a N. Sz. melletti képviselőjét, még a kérvénynek a N. Sz. tagjaival való közlése előtt, tájékoztassa.

E határozat rögtön érvénybe lép Lengyelországot és Csehszlovákiát illetőleg.

Ami a többi olyan államot illeti, amelyek elfogadták a kisebbségek védelmére vonatkozó szerződési rendelkezéseket, felhatalmazza a Tanács a Főtitkárt, hogy közölje velük a Lengyelországra és Csehszlovákiára vonatkozó határozatát és hívja fel őket arra, hogy tudassák: kívánják-e, hogy velük szemben is ugyanezt az eljárást alkalmazzák.

VI. A KISEBBSÉGI JOGOKAT VÉDŐ SZERZŐDÉSEK MAGYARÁZATA

Írta: DANILOVICS PÁL dr.

m. kir. külügyminiszteri osztálytanácsos.

A világháború befejezése után kötött békeszerződések határmegállapító rendelkezéseinek következtében azoknak az államoknak területén, amelyek a központi hatalmak rovására tetemes területgyarapodásban részesültek, jelentékeny számban élnek nemzeti kisebbségek. E kisebbségek védelmének biztosítását maguk a Szövetséges és Társult Főhatalmak is szükségesnek találták és éppen ezért — hogy csak azokat az államokat említsük, amelyek a magyar kisebbségek szempontjából elsősorban jönnek tekintetbe — Cseh-Szlovákiával és a Szerb-Horvát-Szlovén Állammal Saint-Germain-en-Laye-ben 1919. évi szeptember hó 10-én, tehát ugyanazon a napon, amikor az osztrák békeszerződést aláírták, Romániával pedig Parisban 1919. évi december hó 9-én külön-külön szerződést kötöttek, amelyekben ezek az államok a népesség többségétől eltérő fajú, nyelvű és vallású lakók érdekeinek védelmére kötelezettséget vállaltak.

A magyar békefeltételeknek 1920 január 15-én átnyújtott első szövege a szomszédos államoknak ítélt területeken lakó kisebbségek védelme tekintetében semmiféle rendelkezést sem tartalmazott, amiért is a magyar békeküldöttség észrevételeiben e hiányt kifogásolta s megdönthetetlen érvekkel támogatott részletes javaslatot terjesztett elő a kisebbségek védelmét célzó rendelkezéseknek a békeszerződésbe való felvétele tekintetében. A Szövetséges és Társult Hatalmak azonban azzal a megokolással, hogy a Nyugat-Európában nagy területi átalakuláson átment államokban a kisebbségek védelmére kötelező szabályokat a békeszerződések előkészítése során behatóan megtárgyalták és áttanulmányozták s hogy a Szövetséges és Társult Főhatalmak által az érdekelt államok mindegyikével kötött szerződések feltétlen hatályossággal biztosítják a cseh-szlovák, szerb-

¹ Először megjelent a *Magyar Külpolitika* II. évf. 18. és 19. számaiban. Itt a szerző bővítéseivel és módosításaival adjuk. B. Z.

horvát-szlovén és román fennhatóság alá helyezett területeken lakó kisebbségek védelmét, a magyar békeküldöttség javaslatát elutasították s megelégedtek azzal, hogy a 44. és 47. cikkebe pótlólag egy-egy új bekezdést vegyenek fel, amely szerint a Szerb-Horvát-Szlovén Állam és Románia Magyarországgal szemben elismerik és megerősítik a többi között azt a kötelezettségüket is, hogy hozzájárultak a Szövetséges és Társult Főhatalmakkal kötött szerződésbe oly rendelkezések felvételéhez, amelyeket ezek a hatalmak szükségességeknek ítéltek abból a célból, hogy a Szerb-Horvát-Szlovén Államban, illetve Romániában a népesség többségétől eltérő fajú, nyelvű és vallású lakók érdekei védelemben részesüljenek. A Cseh-Szlovák Állammal szemben hasonló rendelkezés felvételét mellőzték, mert amint a magyar békeküldöttség észrevételeire adott válaszjegyzék megemlíti, ez az állam már megerősítette a kisebbségek védelme tárgyában vele kötött külön szerződést. A trianoni békeszerződés becikkelyezéséről szóló törvényjavaslat tárgyalása során a Nemzetgyűlés közjogi bizottságának jelentése kifejezetten utalt a válaszjegyzéknek erre a megállapítására s az említett bizottság javaslata alapján a békeszerződést megerősítő okiratot Parisba küldő jegyzék határozottan leszögezte azt, hogy a Békeszerződés maga az említett okból a Cseh-Szlovák Állammal szemben nem is tartalmaz ily rendelkezést, a Szövetséges és Társult Hatalmak válaszjegyzékéből megállapíthatólag a kisebbségek védelmének biztosítására a Cseh-Szlovák Állam is kötelezve van.

Időközben a Szerb-Horvát-Szlovén Állam és Románia is megerősítette a szóbanforgó szerződést és ennek folytán, minthogy mindhárom szerződést a Nemzetek Szövetsége Egyességokmányának 18. cikke értelmében a Szövetség Titkárságánál már be is iktatták, sőt az említett szerződéseknek a kisebbségek védelmére vonatkozó rendelkezéseit a Szövetség Tanácsa az 1920. évi november 29-én, illetve az 1921. évi augusztus 30-án tartott ülésében a Nemzetek Szövetségének védelme alá helyezte, a kisebbségek védelmét célzó ezek a külön szerződések ezidőszerint már kötelező erejűek.

Ismeretes, hogy a trianoni békeszerződés III. részének VI. címében (54—60. cikkek) szintén tartalmaz a Csonka-Magyarországon lakó kisebbségek védelmére irányuló rendelkezéseket, sőt bizonyos szempontokból ide számíthatók ugyanezen rész VII. címének (61—66. cikkek) az állampolgárságról szóló rendelkezései is. A szom-

szédes államokkal kötött külön szerződések a kisebbségek védelmét ugyanezen elvek szerint szabályozzák. E szerződések cikkei nagyrészt szóról szóra megegyeznek a trianoni békeszerződés megfelelő cikkeivel s csupán egyik-másik cikk mutat eltérést. Ezek az azonos vagy részben azonos szövegű cikkeken kívül azonban mind a három szóbanforgó külön szerződésben fordulnak elő olyan rendelkezések is, amelyeknek az egyes szerződésekbe való felvételét az illető állam különleges viszonyai tették szükségessé. Ilyen rendelkezéseket találunk a cseh-szlovák szerződés 10—13., a szerb-horvát-szlovén szerződés 10. és a román szerződés 7. és 11. cikkeiben. Az alábbi összehasonlító táblázat — mellőzve a szerződések gazdasági vonatkozású rendelkezéseit, amelyeknek ismertetése nem tartozhatik e cikk keretébe — feltünteti, hogy a három szerződés és a trianoni békeszerződés mely cikkei tartalmazznak azonos vagy részben azonos rendelkezéseket s viszont, melyek azok a rendelkezések, amelyek az említett szerződések közül csak egyikben vagy másikban fordulnak elő. Arról, hogy az egyes szerződések megfelelő cikkei mennyiben mutatnak egymástól eltérést, alább lesz szó.

A Szövetséges és Társult Főhatalmaknak			
Cseh-Szlovákia- val	S. H. S. Állammal	Románia- val	Trianoni béke- szerződés
kötött külön szerződése			
1. cikk	1. cikk	1. cikk	54. cikk
2. cikk	2. cikk	2. cikk	55. cikk
3. cikk	3. cikk	3. cikk	56, 61—64, 66. cikkek
4. cikk	4. cikk	4. cikk	
5. cikk	5. cikk	5. cikk	65. cikk
6. cikk	6. cikk	6. cikk	57. cikk
—	—	7. cikk	—
7. cikk	7. cikk	8. cikk	58. cikk 1—4. bek.
8. cikk	8. cikk	9. cikk	58. cikk 5. bek.
9. cikk	9. cikk	10. cikk	59. cikk
10—13. cikk	—	—	—
—	10. cikk	—	—
—	—	11. cikk	—
14. cikk	11. cikk	12. cikk	60. cikk

A szerződéseknek a fenti táblázatban felsorolt cikkei közül elsősorban az első és az utolsó helyen említett cikkekkel foglalkozunk, mert ezeknek a cikkeknek, mint általános rendelkezéseknek ismerete feltétlenül szükséges ahhoz, hogy a többi rendelkezéseknek horderejét és súlyát kellően méltányolhassuk.

Az 1. cikkben, amely mindhárom szerződésben szóról szóra megegyezik, Cseh-Szlovákország, a Szerb-Horvát-Szlovén Állam és Románia kötelezik magukat, hogy a 2—8. cikkekben foglalt rendelkezéseket alaptörvényekül ismerik el, hogy semmiféle törvény, rendelet vagy hivatalos intézkedés ezekkel a rendelkezésekkel nem lesz ellenmondásban vagy ellentétben s hogy ezekkel szemben semmiféle törvény, rendelet vagy hivatalos intézkedés nem lesz hatályos.

Itt mindjárt megjegyezzük, hogy a román szerződés szintén csak a 2—8. cikkekre vonatkozólag mondja ki a fenti szabályt, ami nyilvánvalóan elnézésen alapuló szerkesztési hiba, mert ez a szerződés annak következtében, hogy a 7. cikkében a zsidók állampolgárságáról szóló s a másik két szerződésben elő nem forduló rendelkezést tartalmazza, a 8. és 9. cikkebe foglalja a másik két szerződés 7. és 8. cikkeinek megfelelő rendelkezéseket s így a román szerződés 1. cikkében helyesen a 2—9. cikkekre kellett volna utalni.

A most említett 1. cikk szövege már magában véve is mutatja, mily nagy jelentőséget tulajdonítanak a Szövetséges és Társult Főhatalmak a kisebbségek védelmét tárgyazó szerződéseknek. Az államtudományi elmélet ugyanis alaptörvényeknek az alkotmány leg-sarkalatosabb alapvető rendelkezéseit tartalmazó törvényeket nevezi, amelyeknek módosítása vagy eltörlése a többi törvényektől eltérő különös feltételek mellett történhetik csak.

De a szerződések még tovább is mennek. A cseh-szlovák-szerződés 14. cikke, a szerb-horvát-szlovén-szerződés 11. cikke és a román szerződés 12. cikke kimondják, hogy nemcsak a 2—8.; hanem az összes előző cikkeknek rendelkezései is, amennyiben faji, vallási vagy nyelvi kisebbségekhez tartozó személyeket érintenek, nemzetközi érdekű kötelezettségek s mint ilyenek a Nemzetek Szövetségének védelme alatt állanak és a Szövetség Tanácsa többségének hozzájárulása nélkül meg nem változtathatók. A Tanács minden egyes tagjának joga van a Tanács figyelmét e kötelezettségek valamelyikének megsértésére vagy megsértésének veszélyére

felhívni. Abban az esetben, ha ezekre a cikkekre vonatkozó kérdésekben a cseh-szlovák, a szerb-horvát-szlovén vagy a román kormány és a Tanács valamely tagja között véleménykülönbség merül fel, az nemzetközi jellegű vitának tekintendő s amennyiben ez utóbbi fél kéri, az Állandó Bíróság elé terjesztendő. Az Állandó Bíróság döntése ellen fellebbezésnek nincs helye.

Ezek a rendelkezések azonban hiányosak, mert amint a közölt szövegből kitűnik, csupán a Tanács tagjainak biztosít a rendelkezések megszegése esetében felszólalási jogot. Már pedig a Tanács mai összeállításában e tekintetben nem sok reményre jogosíthat fel minket. Ismeretes, hogy a Tanácsnak a Szövetséges és Társult Főhatalmakon kívül, amelyek közül azonban az Amerikai Egyesült-Államok tudvalevőleg távoltartják magukat a Nemzetek Szövetségétől, ezidőszert Belgium, Brazília, Kína és Spanyolország a tagjai. Minthogy Belgium és Kína a világháború alatt ellenségeink sorában foglaltak helyet, Brazília pedig, ha nem is velünk, de Németországgal szintén hadilábon állott, a Tanács tagjai közül egyedül Spanyolország semleges hatalom.

Igaz, hogy a Nemzetek Szövetségének Tanácsa 1920. évi október hó 27-én Brüsszelben tartott ülésében Tittoni javaslata alapján a kisebbségek védelmére kötött szerződésekben megállapított biztosítékok természetével és határaival foglalkozván, megadta a lehetőséget arra nézve, hogy a szerződések rendelkezéseinek megsértésére kérelem alakjában maguk a kisebbségek, információ alakjában pedig a Nemzetek Szövetségének Tanácsában nem képviselt hatalmak is felhívják a figyelmet, ámde a Tanács ebben az esetben is hivatalosan csak akkor foglalkozhatik a kérdéssel, ha valamely tanácstag magáévá teszi a kérelemben vagy információban foglaltakat. Ugyanez a határozat megállapítja azt is, mit kell érteni az alatt, hogy az említett szerződések a Nemzetek Szövetségének védelme (garanciája) alatt állanak. E védelem jelenti elsősorban azt, hogy ezek a rendelkezések az elismert jogok sérelmére nem módosíthatók s azokat csak a Tanács többségének hozzájárulásával lehet megváltoztatni; másodsorban pedig jelenti azt, hogy a Nemzetek Szövetsége köteles ellenőrizni, hogy e rendelkezéseket valóban végrehajtják-e.

Ily körülmények között kétségtelen, hogy a kisebbségek védelmére vonatkozó rendelkezések, ha az azok ellenőrzésére hivatott szervek lelkiismeretesen és pártatlanul végzik majd feladatukat,

minden hiányosságuk ellenére is sok tekintetben üdvös hatást fognak kifejteni. Bizalommal nézhetünk különösen az Állandó Nemzetközi Bíróság működése elé, amely, minthogy tagjait 1921. évi szeptember hó 14-én és 16-án már megválasztották, minden valószínűség szerint a közel jövőben megkezdi tevékenységét. A Bíróság tagjai nagyrésztben a Szövetséges és Társult Hatalmak állampolgárainak sorából kerültek ugyan ki, de e bírák, akik bizonyára a legkiválóbb férfiak közé tartoznak, a hozzájuk utalt ügyekben remélhetőleg nem azt fogják venni irányadóul, hogy az érdekelt államok közül a világháborúban melyik állott hazájukkal szövetséges, melyik pedig ellenséges viszonyban, hanem határozatuk meghozatalánál minden mellétekintet nélkül egyedül lelkiismeretük szavát fogják követni. Már pedig, ha a kisebbségek sérelmeit érintő panaszos ügyekben a bíróság pártatlanul fog eljárni, lehetetlennek tartjuk, hogy a kisebbségeket a szomszédos államokban értsérelmek a bírósági eljárás során orvoslást ne nyerjenek s hogy a kisebbségeket a szerződésekből biztosított jogok teljes élvezetében meg lehessen akadályozni.

Lássuk most már, hogy a Szövetséges és Társult Főhatalmak miképpen vélték az idegen fennhatóság alatt élő kisebbségek védelmét biztosítani.

A szerződések¹ Cseh-Szlovákország, a Szerb-Horvát-Szlovén Állam és Románia minden lakosának, tehát az idegen állampolgároknak is, nyelvi, faji vagy vallási különbség nélkül biztosítják 1., az élet és szabadság teljes védelmét (2. cikk 1. bek.) és 2., a közrenddel és a jó erkölcsökkel nem ellenkező bármely hitnek, vallásnak vagy hitvallásnak nyilvánosan vagy otthon való szabad gyakorlását (2. cikk, 2. bek.).

Válóban ezek a rendelkezések nem állapítanak meg új jogokat, hiszen az élet és szabadság védelmére, valamint a vallás szabad gyakorlatára vonatkozó jogok a legegyszerűbb emberi jogok közé tartoznak s minden kultúrállamban, írott jogszabály nélkül, eddig is megillettek mindenkit.

Sokkal fontosabbak azok a cikkek, amelyek a faji, nyelvi

¹ Az alábbiakban a szerződések egyes cikkeinek említésénél a cikkszám előtt levő Cs. betű a Cseh-Szlovákiával, Sz. betű a Szerb-Horvát-Szlovén Állammal, R. betű a Romániával kötött kisebbségi szerződést jelenti. Ott, ahol a cikkszám előtt nincs betűjelzés, az illető cikkek mindhárom szerződésben ugyanazon szám alatt fordulnak elő.

vagy vallási kisebbségekhez tartozó cseh-szlovák, szerb-horvát-szlovén és román állampolgárok jogait sorolják fel.

Faji, nyelvi vagy vallási különbség nélkül, minden cseh-szlovák, szerb-horvát-szlovén és román állampolgár

1. a törvény előtt egyenlő, ugyanazokat a polgári és politikai jogokat élvezzi, bármely nyilvános állást, hivatalt és méltóságot elnyerhet, bármely foglalkozást űzhet és ipart gyakorolhat (Cs. és Sz. 7. cikk 1. és 2. bek., R. 8. cikk 1. és 2. bek.);

2. bármely nyelvet szabadon használhat a magán- és üzleti forgalomban, a vallás terén, a sajtóban és a nyilvános gyűléseken, sőt az idegén anyanyelvű állampolgárok nyelvüknek a bíróságok előtt való használata tekintetében könnyítésekben részesülnek (Cs. és Sz. 7. cikk 3. és 4. bek., R. 8. cikk 3. és 4. bek.);

3. jogilag és ténylegesen egyenlő bánásmódot és biztosítókat élveznek, tehát a kisebbségekhez tartozó állampolgároknak is joguk van saját költségükön jótékonyági, vallási vagy szociális intézményeket és iskolákat létesíteni és fenntartani azzal a joggal, hogy azokban saját nyelvüket szabadon használják és vallásukat szabadon gyakorolják (Cs. és Sz. 8. cikk, R. 9. cikk.).

Ezenkívül az olyan városokban és kerületekben, ahol kisebbségekhez tartozó állampolgárok jelentékenyebb arányban laknak,

4. a hivatalos nyelv oktatásának kötelezővé tehetése mellett, a Cseh-Szlovák Államban általában, a Szerb-Horvát-Szlovén Államban és Romániában pedig az elemi iskolákban, a gyermekeknek anyanyelvükön való tanításáról gondoskodni kell (Cs. és Sz. 9. cikk 1. bek., R. 10. cikk 1. bek.);

5. a kisebbségeknek méltányos részt kell biztosítani mindazokból az összegekből, amelyek a közvagyon terhére állami, községi vagy más költségvetésekben nevelési, vallási vagy jótékonyági célokra fordítatnak (Cs. és Sz. 9. cikk 2. bek., R. 10. cikk 2. bek.).

E két utóbbi pontban említett könnyítések engedélyezése a Szerb-Horvát-Szlovén Államra nézve azonban csupán az 1913. évi január hó 1 óta átcsatolt területekre vonatkozólag kötelező (Sz. 9. cikk 3. bek.).

A felsorolt rendelkezések, ha a kisebbségeknek a szó szoros értelmében vett elnyomását meg is akadályozzák, túlságosan bőkezűeknek egyáltalán nem mondhatók, sőt még a szerződések által biztosított könnyítések terjedelme is felette szűk, így hogy csak a

nyelvi rendelkezéseket említettük, a kisebbségi nyelveknek a közigazgatás körében használhatása, a szerb-horvát-szlovén és a román, közpénzeken fenntartott, középiskolákban a tanulóknak anyanyelvükön való tanítása nincs biztosítva stb. Magyarországon a kisebbségek helyzete hasonlíthatatlanul kedvezőbb volt.

A fentebb ismertetett s mindhárom szerződésben előforduló rendelkezéseken kívül a román szerződés 11. cikkében az erdélyi, a székely és szász községeknek vallási és iskolaügyekben helyi önkormányzatot biztosít. Hogy a románok mily elvek szerint fogják ezt az önkormányzatot létesíteni és fenntartani, az még a jövő titka, de abból, hogy a szerződés 11. cikke a tétel föllállításánál korlátokat nem szab, kétségtelen, hogy a székelyek és szászok e téren a legtöbb önkormányzatot igényelhetik.

Itt említjük meg a cseh-szlovák szerződés 10—13. cikkeit, amelyek a rutének önkormányzatának biztosítására vonatkozó rendelkezéseket tartalmazzák. Ismeretes, hogy a Szövetséges és Társult Hatalmaknak 1920. évi május hó 6-án kelt az a kísérőlevele, amelylyel a magyar békeküldöttségnek a végleges békefeltételeket átnyújtották, még ennél is tovább megy, amennyiben a rutén önkormányzatra vonatkozó rendelkezéseket akként magyarázza, hogy ezek alapján a rutének kívánságait nyilvánosan kifejezhetik s a hatalmak a legkomolyabb figyelemmel lesznek ennek a népnek a jövőben nyilvánított kívánságaira. Azt hisszük, hogy nem túlozunk, ha megállapítjuk, hogy e kijelentésekkel a Szövetséges és Társult Hatalmak a ruténeknek önrendelkezési jogot biztosítottak s így, ha a rutén nép abbéli kívánságának adna kifejezést, hogy régi hazájához akarna csatlakozni, ezt a hatalmak meg nem akadályozhatnák anélkül, hogy saját Ígéretükkel ellentétbe ne kerüljenek.

Ami már most a rutén autonómiát illeti, ez a Cseh-Szlovákország egységével összeegyeztethető legszélesebb önkormányzat kell hogy legyen (10. cikk). A ruténeknek autonóm tartománygyűlésük lesz, amely a nyelv, közoktatási és vallásügyekben, valamint a helyi közigazgatási és minden egyéb, a cseh-szlovák törvények által hatáskörébe utalt ügyekben a törvényhozó hatalmat fogja gyakorolni (11. cikk). A rutén terület élén a rutén tartománygyűlésnek felelős kormányzó fog állni (12. cikk) s a hivatalnokok, amennyire lehetséges, e terület lakói közül fognak kikerülni (12. cikk). Végül a rutén területek a cseh-szlovák országgyűlésen is méltányos képvisellel fognak bírní (13. cikk).

A teljesség kedvéért megemlítjük még, hogy a szerb-horvát-szlovén szerződés a muzulmánok családi és vallási hagyományait és intézményeit is védelemben részesíti (Sz. 10. cikk).

Ugyancsak a szerb-horvát-szlovén szerződés bevezetésének utolsó bekezdésében — tekintetbe véve a szóbanforgó szerződésben vállalt kötelezettségeket — végleg mentesíti a Szerb-Horvát-Szlovén Államot az 1878. évi július hó 13-án kötött berlini szerződés XXXV. cikkében foglalt kötelezettségek alól. A most említett XXXV. cikk ugyanis, ha részben más szavakkal is, de lényegileg szintén a vallás-egyenlőség és vallásszabadság biztosítását célozta Szerbiában s így a Szövetséges és Társult Főhatalmak e cikk további fenntartását, a kisebbségi szerződés hasonló tárgyú rendelkezéseire tekintettel, feleslegesnek vélték.

Bizonyos szempontokból a kisebbségek védelmét célzó rendelkezések közé kell számítani azokat a cikkeket is, amelyek az állampolgársági viszonyokra vonatkozó kérdéseket szabályozzák.

Cseh-Szlovákország és a Szerb-Horvát-Szlovén Állam jogérvényesen és minden alakiség nélkül állampolgáraiknak ismerik el mindazokat a magyar állampolgárokat, akiknek a szerződések életbelépésekor a békeszerződésekkel Cseh-Szlovákiának vagy a Szerb-Horvát-Szlovén Államnak ítélt területeken van a községi illetőségük (Cs. és Sz. 3. cikk 1. bek.), Románia pedig azokat, akiknek a szerződés életbelépésekor a békeszerződésekkel neki ítélt területeken van az állandó lakóhelyük (R. 3. cikk 1: bek.).

Amint látjuk, kétféle szempont érvényesül és pedig a cseh-szlovák és szerb-horvát-szlovén szerződésekben a községi illetőség, a román szerződésben pedig a lakóhely szolgál az állampolgárság változtatásának alapjául. Ismeretes, hogy a trianoni békeszerződés az állampolgársági kérdések rendezésénél szintén a községi illetőség-alapján áll. A magyar békeküldöttség a békefeltételekre adott észrevételeiben hiába mutatott rá arra, hogy a községi illetőségnél sokkal egyszerűbb ismertetőjel az állandó lakóhely, mert sokkal szorosabb és könnyebben megállapítható kapcsolat személy és terület között, hogy a községi illetőségnek Magyarországon különösebb jelentősége nincs s hogy idevonatkozó elavult jogszabályaink alapján a községi illetőség megállapítása számos esetben nagy nehézségekbe ütközik. Mint a trianoni békeszerződés oly számos rendelkezésénél, itt is azonnal szemünkbe ötlük, hogy a békeszerződések szerkesztői a magyar viszonyokat nem ismerték kellően s így figyelembe se vet-

ték azokat. Említésre méltó egyébként, hogy a Romániának ítélt magyar területekkel kapcsolatban ugyanazoknak a személyeknek állampolgársági viszonyai két különböző elvi álláspont mellett nyertek szabályozást a magyar békeszerződésben és a román kisebbségi szerződésben. Az ide vonatkozó rendelkezések végrehajtása során ez ellentét miatt feltétlenül nehézségek fognak felmerülni.

A Cseh-Szlovákországnak és a Szerb-Horvát-Szlovén Államnak ítélt területeken községi illetőséggel, illetve a Romániának ítélt területeken állandó lakóhellyel bíró 18 évesnél idősebb volt magyar állampolgárságú személyeknek joguk van a békeszerződésekben megállapított feltételek mellett minden más olyan állam állampolgárságát igényelni, amely számukra elérhető (3. cikk 2. bek.).

Ez az úgynevezett opciójog. Már régi idő óta állandó gyakorlat, hogy mindazokban az esetekben, amidőn valamely háború területátcsatolással végződött, a békeszerződések az átcsatolt területekre való lakosságnak biztosítják azt a jogot, hogy bizonyos határidő alatt régi állampolgárságuk fenntartása mellett nyilatkozhassanak. A trianoni békeszerződés és ezzel egybehangzóan az osztrák békeszerződés részben egészen új és szokatlan optálási szabályokat állapítanak meg. E szabályokból világosan kitűnik, hogy a Szövetséges és Társult Hatalmak a békeszerződések megszövegezésénél a magyar közjogi felfogás szerint helyt nem álló abból a feltevésből indultak ki, hogy az osztrák-magyar monarchia közjogi tekintetben egységes államalakulat volt, amelynek helyét most a különböző nemzeti államok foglalták el. Ezért faji és nyelvi alapon is megengedik az opciójog gyakorlását.

Az optálásra vonatkozó szabályok, amelyeket a magyar békeszerződés 63—66. cikkei tartalmaznak, egyébként csak a főbb elveket állapítják meg. Célszerű lett volna e rendkívül fontos kérdést kissé részletesebben szabályozni, mert az említett rendelkezések, amint a vonatkozó irodalom mutatja, többféle értelmezést engednek meg.

E cikknek nem lehet feladata, hogy ezzel a kérdéssel bővebben foglalkozzék s ezért csak azt emeljük ki, — mert ez még nem ment át eléggé a köztudatba, — hogy az opciójogot gyakorló személyek a békeszerződés értelmében egy éven belül kötelesek lakóhelyüket abba az államba áttenni, amelynek állampolgárságát optálták; minden ingó vagyonukat magukkal vihetik s jogukban áll ingat-

lanaikat megtartani abban az államban, amelytől eloptálták (3. cikk 3. bek.).

A szerződések 6. cikke kimondja, hogy a cseh-szlovák, a szerb-horvát-szlovén vagy román területen való születés pusztán tényével jogérvényesen megszerzi az illető állam állampolgárságát minden személy, akit születésénél fogva valamely más állampolgárság nem illet meg. Ez a szabály általában megfelel a legtöbb állam, így Magyarország állampolgársági jogának is.

Itt említjük meg, hogy ezenfelül a román szerződés 7. cikkében Románia kifejezetten elismeri azt a kötelezettségét, hogy román állampolgároknak fogja tekinteni a területén lakó zsidókat, ha valamely más állampolgárság nem illeti meg őket.

A 6. cikkekben kimondott fenti szabálynak a jelenre való alkalmazása a szerződések 4. cikkeinek az a kijelentése, hogy Cseh-Szlovákország, a Szerb-Horvát-Szlovén Állam és Románia állampolgáraiknak ismerik el, jogérvényesen és minden alakosság nélkül, mindazokat a magyar állampolgárságú személyeket, akik az átszatolt területeken születtek oly szülőktől, akiknek községi illetőségük (Cs. és Sz. 4. cikk 1. kek.) vagy állandó lakóhelyük (R. 4. cikk 1. bek.) ott van, még ha nekik maguknak az illető szerződés életbelépésekor nincs is ott a községi illetőségük vagy lakóhelyük. Ezek a személyek azonban két éven belül kijelenthetik, hogy lemondanak az ily módon szerzett állampolgárságról (4. cikk 2. bek.).

Megfelelő hasonló rendelkezést sem a magyar, sem az osztrák békeszerződés nem tartalmaz s így itt is oly szabályokkal állunk szemben, amelyek ugyanazoknak a személyeknek állampolgársági viszonyaira vonatkozólag a különböző államokkal kötött szerződésekben egymástól eltérő rendezést foglalnak magukban.

Végül a szerződések kötelezik Cseh-Szlovákországot, a Szerb-Horvát-Szlovén Államot és Romániát arra, hogy semmiféle akadályt sem fognak gördíteni az érdekeltek részére biztosított opciójog gyakorlása elé (5. cikk).

A fenti rövid ismertetésből láttuk, hogy a trianoni békeszerződésnek és a szomszédos államokkal kötött kisebbségi szerződéseknek az állampolgárságra és az opciójog gyakorlására vonatkozó rendelkezései részben ellenkeznek egymással. Tekintetbe kell vennünk továbbá, hogy annak következtében, hogy a szóbanforgó szerződések életbeléptetésének időpontja nem esik egybe, a határidők számításánál is eltérések lesznek észlelhetők. Említettük azt is,

hogy különösen az optálásra vonatkozó szabályok nem kimerítő'ek. Mindezeknél fogva feltétlenül szükséges, hogy ezeknek a kérdéseknek rendezése céljából Magyarország a szomszédos államokkal külön megállapodásokat létesítsen. Németország és Ausztria egyébként már szintén kötöttek ilyen tárgyú szerződéseket s a magyar kormány részéről is, úgy tudjuk, már régebben folyamatban vannak ilyen szerződések kötésére vonatkozó előkészítő munkálatok.

VII. A KISEBBSÉGI JOGOK VÉDELME- NEK TÖRTÉNETE ÉS A KÉRDÉS ÚJABB FEJLEMÉNYEI.

Írta: **BARANYAI ZOLTÁN**

sz.-föv. főreáliskolai tanár,

a N. Sz. melletti magy. kir. Titkárság vezetője.

1. A kisebbségi jogok védelmét sokan a külföldiek védelmét célzó oly egyezményekig vezetik vissza, amilyeneket kötöttek a pápák a különböző ázsiai fejedelmekkel térítő missziók védelmére, a francia királyok és az északolasz köztársaságok a Levantén lakó (keresztény) alattvalóik életének és munkálkodásának biztonságára (kapitulációk) stb. Ezek tulajdonképpen nem tartoznak ide, mert csupán a területen-kívüliség elvének tág alkalmazásai. Ellenben a kisebbségi jogok embriói azok a kedvezményi szerződések vagy ediktumok, amelyekkel Bizánc elfoglalása után a szultánok új, keresztény alattvalóik (görögök, kat. szíriaiak, örmények, ortodox szlávok) vallásszabadságát, illetőleg egyéb szempontokból is kedvezményes helyzetét (katonaszkodás alól való mentesség stb.) biztosították.

Első igazi kisebbségi jogvédelemül a harmincéves háborút befejező wesztfáliei béke-aktát (Osnabrück, 1648) tekintetjük, amely Európa protestáns kisebbségének egyenlő jogait biztosítja a katolikus többséggel szemben. Ez felöleli a passauai tranzakciót (1552), az augsburgi vallásbékét (1555) és mindazokat az egyezményeket, amelyeket a szerződő hatalmak a vallás szabad gyakorlata tárgyában kötöttek (így hatálya ki van terjesztve az 1606-i bécsi békére, az 1647. linzi békére stb). A békeszerződés szövege szerint (XIII. §) az aláíró hatalmak kötelesek megvédelmezni e szerződés föltételeit. Az aláíró hatalmak között van az erdélyi fejedelem is, mint a svéd király szövetségese. Ebben a békeszerződésben tehát már megjelenik a későbbi kisebbségi szerződések főelve: a kisebbségi jogok közös biztosítása a beavatkozás jogával együtt. Ily módon a magyar és erdélyi protestáns egyházak az akkori protestáns hatalmak (Anglia, Hollandia, Svédország, Porosz-

ország) védelme alá kerültek. Amidőn az osztrák csász. kormány kiadta a magyarországi protestáns egyházak autonóm jogait megsemmisítő 1859 szeptember 1-i rendeletét, a protestánsok a wesztfáliai béke szignatárius hatalmaihoz fordultak. A köztudat azt tartja, hogy a protestáns hatalmak tiltakozó jegyzékeket küldtek Ausztriának.¹ Szekfü Gyula (még közé nem tett) kutatásai e hitet megdöntik, ilyen jegyzékek az osztrák külügyi kormányzathoz nem érkeztek. De a rendelet gyors visszavonásához a protestáns országok közvéleményének határozott állásfoglalása bizonyonnyal hozzájárult.

A XIX. század elejétől kezdve igen sok nemzetközi szerződésben ki van kötve a vallások szabad gyakorlatának és az állampolgárok egyenlő jogainak valláskülönbség nélkül való biztosítása.²

A belga-holland egyesület elismerő jegyzőkönyv (1814) 11. cikke megállapítja, hogy a meglévő alkotmányon ettől az elvtől eltérő változtatást nem ejthetnek.

A bécsi szerződés (annexe 12. — 1815 márc. 29.) azon jegyzőkönyvében, amely a szard király részéről a genfi kantonnak tett területi engedményeket részletezi, a 3. cikk az átadott területen (Carouge stb.) élő katolikusok jogait biztosítja, azonkívül biztosítja a szard királynak azt a jogot, hogy az esetleges sérelmeket a helvét diéta tudomására hozhassa.

A görög függetlenséget elismerő 2. londoni szerződés (1830 febr. 3. — 3. számú jegyzőkönyv) Görögországra azt a kötelezettséget rója, hogy minden lakosa vallását szabadon gyakorolhassa és hogy minden lakosa valláskülönbség nélkül egyenlő jogokban részesüljön (közhivatali tisztségeket betölthet stb.).

A krimi háborút lezáró párisi békeszerződés (1856 márc. 30.) 9. cikke megállapítja, hogy a szultán egy firmánt hozott, amelyben vallás- és /[^]különbség nélkül javítja alattvalói sorsát, de a szerződés azt is kimondja, hogy a firmánnak a szerződő hatalmakkal való közlése egyáltalán nem adja meg e hatalmakkal a beavatkozás jogát. E firmán („Hatti-Hamanajun”, 1856 febr. 18.) azért érdekes, mivel — a vallás szabad gyakorlatának elvén kívül — az alattvalók egyenlő jogait *nemzetiségi* különbség nélkül biztosítja (ami új fogalom), azonkívül kimondja, hogy az alattvalók

¹ így pl. legutóbb *Az erdélyi történelmi egyházak és Románia* (Budapest, „Népies irod. társ.” kiad. 1921.) c. munka (11—13. lk.).

² A szerződéseket a köv. mű alapján idézem: P. Albin: *Les grands traités politiques*. Paris, 1911.

mindennemű oly vallási, *nyelvi* vagy *faji* megkülönböztetését, amely bármilyen szempontból lekicsinyítő hatással járna, kiküszöbölik.

Az oláh fejedelemségek helyzetét szabályozó konstantinápolyi jegyzőkönyv (1856 febr. 11.) 16. cikke minden moldvai és oláhországi lakosnak egyenlő állampolgári jogokat biztosít.

A Balkán félsziget új államainak határait és államjogi helyzetét szabályozó berlini szerződés (1878 júl. 13.) már magában foglalja a világháborút követő kisebbségi szerződések egyik elvét;¹ ugyanis, amidőn valamely állam új területben gyarapodik, vagy új állam alakul, területgyarapodásuknak vagy önálló állami létüknek a nagyhatalmak részéről való elismerése magával vonja ez államok részéről a vallások szabad gyakorlásának és az állampolgárok valláskülönbség nélkül egyenlő jogainak elismerését nemzetközi szerződés formájában. A berlini szerződés vonatkozó cikkei: Bulgária: 8. cikk, Montenegró: 27., Szerbia: 35., Románia: 44.; a vallásszabadság, az állampolgárok egyenlő jogai és a törvényelőtti egyenlőség elveihez Önként csatlakozik Törökország (62. cikk). A berlini szerződésbe e rendelkezések fölvételét főleg Franciaország (Waddington) kívánta, Nagy-Britannia is támogatta (Salisbury, Beaconsfield), míg Oroszország (Gorcsakof, Suvalof) erélyesen ellenzte. E rendelkezések, mivel kizárólag a vallások közötti megkülönböztetések kizárására szorítkoznak, tulajdonképpen némi súlyedést jelentenek az 1856-i szerződésekhez képest, amelyekben az egyenlő jogoknak már *faj- és nemzetiségi* különbség nélkül való elismerése is bennfoglaltatik.

2. A világháború folyamán hangoztatott hadicélok között különböző formában megjelennek a kisebbségek jogai is. A szövetségek, 1917 jan. 10-én Wilsonhoz intézett jegyzékükben, Európa békéjét „a nemzetiségek jogainak tiszteletére és minden, nagy és kis, nép szabad fejlődésének elvére” kívánják megalapozni. Wilson 1917 ápr. 2-i üzenetében a harcot „a népek fölszabeditásáért, a nemzetek szabadságáért, a kis nemzetek jogaiért és szabadságáért” akarja fölvenni. — A párisi Békekonferenciát már megalakulása előtt elárasztották a memorandumok óriási számával. Amíg a Békekonferencia aktáit, legalább részben, közzé nem teszik s főleg a

¹ Lettre adressée à Monsieur Paderewski par le Président de la Conférence de la Paix. 24. Juin 1919. — Société des Nations kiad. (17/1228/290).

szakbizottságok munkálataiba bepillantást nem engednek, sorsukról, valamint a kisebbségi jogok kodifikálásának részleteiről biztosat nem tudunk. Valószínűnek látszik, hogy a kisebbségi jogok elismerésében a zsidó delegációk komitéja által szerkesztett, 1919 máj. 10-én kelt memorandumnak fontos szerepe volt.¹ Ez a memorandum minden kisebbség (*nemzeti*, vallási, faji és nyelvi) számára egyenlő jogokat követel, de természetesen fősúlyt a zsidó nép speciális kívánságára veti. A kisebbségi szerződések figyelembe is vették e memorandum szempontjait, kivéve — sajnos — a 7. cikket, amely *nemzeti kúriák* alakítását kívánja. E kúriák alapján vett volna részt minden *nemzeti* kisebbség a törvényhozó és egyéb testületek munkálataiban.

3. A kisebbségi szerződések terminológiájában különben sajnálatosképpen teljesen hiányzik a «*nemzeti* kisebbség» kifejezés. Mindenütt «faji, vallási vagy nyelvi» kisebbségekről («minorités ethniques [vagy: de race], de religion ou de langue»[^] van szó. Előrebocsátjuk még azt is, hogy a kérdésben levő szerződések II. fejezetét (ill. a cseh-szlovák szerződés III. fejezetét) és a hozzácsatolt két függelékét a következő fejtegetések során figyelmen kívül hagyjuk. E fejezetek célja a méltányos kereskedelmi érintkezések megalapozása az illető állam és a szövetséges és társult hatalmak között, azonkívül (az új államoknál) a diplomáciai és konzuli képviselőre és a tranzitforgalom szabadságára vonatkozó rendelkezéseket tartalmaz, végül megállapítja az új államok kötelezettségét arra, hogy bizonyos alapvető nemzetközi egyezményekhez hozzájárulnak, vagy csatlakozásuk felől nyilatkozni fognak. A szövetséges és társult hatalmak a maguk számára ekként kieszközölt jogokat kiterjesztik egyúttal a Nemzetek Szövetsége tagállamaira is.

A kisebbségi szerződéseknek mintegy indokolásául tekinthetjük azt a főntebb idézett levelet, amelyet G. Clemenceau, a Békekonferencia elnöke, I. Paderewskihez, a lengyel békedelegáció elnökéhez intézett. Clemenceau ebben kifejti, hogy az efajta szerződések rendszere nem új dolog s utal e részben a berlini szerződésre; rámutat azonban arra a különbségre is, amely a berlini szerződés megfelelő cikkei és e minoritási szerződések között fennáll. A meg-

¹ Marc Vichniac: *La Protection des Droits des Minorités dans les Traités internationaux de 1919—1920*. Paris, 1920. *passim*.

előző szerződéseknél a garancia a nagyhatalmakra volt bízva, amelyek ekképen az illető államok belügyeibe beavatkozási jogot nyertek s amely beavatkozási jog tisztán politikai célok elérésére is felhasználható volt, míg a jelen szerződésekben a védelem a Nemzetek Szövetségére van bízva. Különben is a jogi és ténykérdések körül fölmerülhető véleménykülönbségeket e szerződések értelmében az Állandó Nemzetközi Bíróság elé kell vinni; ily módon a véleménykülönbségek kikerülnek a politikai gondolatkörből s pártatlan Bíróság hatáskörébe utaltatnak. A levél megjegyzi még azt is, hogy az új államokra hárított kötelezettségek idők folyamán különböztek a körülmények szerint. Most a békeszerződések folytán Lengyelország (mint a többi új állam) jelentékeny faji és nyelvi kisebbségekhez jut. A szövetséges főhatalmak azt a reményüket fejezik ki, hogy «e kisebbségek könnyebben kibékülnek új helyzetükkel, ha tudják, hogy már kezdetől fogva védelemben és biztosításban részesülnek az igazságtalan bánásmód és az elnyomatás mindenemű veszélyével szemben».

4. Összesen 10 kisebbségi szerződés van, hat közülök új vagy megnövekedett szövetséges államokkal kötött önálló szerződés, négy pedig a volt központi hatalmakkal kötött békeszerződések egy-egy fejezete (*címe*). Önálló szerződések:

Lengyelország (Versailles, 1919 június 28);
 Cseh-Szlovák Állam (Saint-Germain-en-Laye, 1919 szept. 10.);
 Szerb-Horvát-Szlovén Állam (Saint-Germain-en-Laye, 1919 szept. 10.);
 Románia (Paris, 1919 dec. 9.);
 Görögország, Örményország (ezek még nem léptek érvénybe).

Békeszerződések megfelelő cikkei:

Ausztria (Saint-Germain-en-Laye, 1919 szept. 10.), -62—69. cikkek;
 Magyarország (Trianon, 1920 jún. 4.), 54—60. cikkek;
 Bulgária (Neuilly, 1919 nov. 27.), 49—57. cikkek;
 Törökország (Sevres, 1920 jún. 4.), 140—151 cikkek (e békeszerződés még nem lépett érvénybe).

Németországra ilyen kötelezettségeket a versaillesi szerződésben nem róttak, ugyanis kevés nyelvi kisebbség megmaradására számítottak a népszavazások után és egyéb területi intézkedések folytán. Éppen ezért kirívó lett volna a teljesen egyenlőtlen elbánás ily, általános érdekű, humanitárius elvnel: a kevés, régi németországi kisebbséget szerződés védené, de viszont a nagyszámú, új j o n n a n s z e r z e t t olaszországi stb. kisebbségeket nem.

Hogy a szövetséges hatalmak e nyilvánvalóan jogtalan elbánást elkerüljék, másrészt pedig, mivel maguk ilyen kötelezettségeket vállalni nem akartak, Németországra sem kényszerítettek ilyeszerű kötelezettségeket. Azoknak a «tanács»-oknak során azonban, amelyekkel a N. Sz. Tanácsa a Felső-Szilézia fölosztásának tervét kísérte (1921 okt. 12.), a Tanács ajánlotta a szövetséges főhatalmaknak, hogy Németországgal és Lengyelországgal a fölosztott Felső-Szilézia minoritásainak (lengyel ott, német itt) jogaira vonatkozó kötelezettségeket is fogadtassanak el.¹

E szerződésék felölelik a kisebbségekhez tartozó személyeknek biztosított következő jogokat, illetőleg a velük szemben vállalt következő kötelezettségeket:

1. Az élet és szabadság teljes védelme;
2. a vallás szabad gyakorlata;
3. az illető állam állampolgárságának megszerzése pusztán a területén való születés által vagy az ottani illetőség (ill. állandó lakhely) bírása folytán;
4. a törvény előtti egyenlőség, azaz ugyanazon polgári és politikai jogok élvezete; jog állások elnyerésére felekezeti különbség nélkül;
(*fa* bármely nyelv szabad használatának joga a magán-, üzleti, vallási életben, sajtóban; könnyítések az anyanyelv használatára a bíróságok előtt;
6. a kisebbségekhez tartozó állampolgárok joga jótékonyági, vallási vagy társadalmi intézmények, nevelőintézetek létesítésére nyelvük szabad használatával, vallásuk szabad gyakorlataival;
7. az állam kötelezettsége oly helyeken, ahol a kisebbségek jelentékeny arányban laknak, a közoktatástügy terén megfelelő könnyítések engedélyezésére avégből, hogy az oktatás az anyanyelven történhessék; ugyanily helyeken a kisebbségeknek joguk van méltányos részre azon összegek élvezetéből, amelyeket a közvagyon terhére nevelési, vallási vagy jótékonyági célra fordítanak.

Minden önálló minoritási szerződésben, ill. a békeszerződéseknek a kisebbségekre vonatkozó rendelkezéseiben az államok kötelezik magukat arra, hogy e rendelkezéseket alaptörvényekül ismerik el, amelyekkél szemben semminemű törvény, rendelet vagy hivatalos intézkedés nem lesz ellenmondásban vagy ellentétben s hogy ezekkel szemben semmiféle törvény stb. nem lesz hatályos; továbbá, hogy a szerződések e rendelkezései nemzetközi érdekű kötelezettségek s hogy a Nemzetek Szövetségének védelme alatt fognak állni; azonkívül, hogy a N. Sz. Tanácsa minden tagjának meglegyen az a joga, hogy a Tanács figyelmét e kötelezettségek valamelyikének megsértésére vagy megsértésének veszélyére felhívja és hogy a

¹ *Procès-Verbal de la Session extraordinaire du Conseil* (Haute-Silésie). 24. 1.

Tanács oly módon járhasson el és oly utasításokat adhasson, amelyek az adott esetben alkalmasaknak és hathatósaknak mutatkoznak; végül, hogyha ezekre a cikkekre vonatkozó jogi vagy ténykérdésekről véleménykülönbség merülne fel, ez a véleménykülönbség nemzetközi jellegű vitának tekintendő és az egyik fél kérésére az Állandó Bíróság elé terjeszthető, amelynek döntése ellen fellebbezésnek helye nincs.

5. Az Állandó Nemzetközi Bíróság szabályzatát a Nemzetek Szövetsége első Közgyűlése 1920. dec. 13-án kelt egyhangú határozatával megállapította, s mivel a Szövetség tagjainak fele időközben ratifikálta, a Bíróság szabályzata életbe is lépett. Ennek folytán a N. Sz. második Közgyűlése 1921. szept. 14-iki és 16-iki üléseiben megválasztotta a Bíróság tagjait a következő férfiak személyében:

Rendes bírók:

1. Rafael ALTAMIRA szenátor (Spanyolország).
2. Comm. Prof. D. ANZILOTTI (Olaszország).
3. Ruy BARBOZA szenátor (Brazília).
4. Dr. A. S. de BUSTAMENTE (Kuba).
5. Robert Bannatyne Viscount FINLAY (Nagy-Britannia).
6. Prof. Max HUBER (Svájc).
7. Dr. B. C. J. LODER (Hollandia).
8. Prof. John Bassett MOORE (Északamerikai Egyesült-Államok).
9. D. G. G. NYHOLM (Dánia).
10. Dr. Yorozu ODA (Japán).
11. Prof. André WEISS (Franciaország).

Helyettes bírók:

1. F. V. N. BEICHMANN (Norvégia).
2. Prof. D. NEGULESCU (Románia).
3. Wang CHUNG-HUI (Kína).
4. M. JOVÁNOVICS (S. H. S. Állam).

A Bíróság első ülése 1922. január 30-án, Hágában lesz.

6. A szerződések úgynevezett garanciális cikkéből következik, hogy csak valamely tanácstagnak van joga arra, hogy a Tanács figyelmét a szerződés megsértésére vagy megsértésének veszélyére felhívja. Hogy a tanács tagjai e jogukat gyakorolhassák, a Tanács

elhatározta, hogy a Titkársághoz beérkezett minden¹ efajta felszólalást, panaszt, kérvényt közöl a Tanács tagjaival minden megjegyzés nélkül, tájékoztatás céljából („à titre d'information”). Ezt az eljárást a Tanács 1920 okt. 22-iki ülésén elfogadott jelentés (rapport Tittoni) szabályozza (1. e kiadvány 82—7. lapjain). 1920 okt. 25-én pedig a Tanács a következő határozatot hozta:

„Acélből, hogy a Tanács tagjai azon jogának és *kötelességének* gyakorlása, amely a kisebbségek védelmére vonatkozik, megkönnyíttessék, kívánatos, hogy az elnök és az általa kijelölendő két tag minden esetben megvizsgáljanak a N. Sz.-hez benyújtott minden olyan panaszt vagy közlést, amely a kisebbségi szerződések valamely rendelkezésének megsértéséről vagy megsértésének veszélyéről szól.

E határozatot a Tanács ügyrendjébe illesztették.

A Titkárság szokásai szerint a Tanács tagjaival közölt minden iratot egyidejűleg a Nemzetek Szövetsége összes tagjaival is közölnek, minden petíció ily módon a N. Sz. összes államai tudomására jut. Némely államnak, különösen olyanoknak, amelyek felszólalásra, panaszra sűrűn adtak okot, ez az ellenőrizetlen nyilvánosság nem tetszett. Lengyelország és Csehszlovákia indítványára a N. Sz. Tanács 1921 jún. 27-iki ülésén elhatározta, hogy minden oly petíciót, amely nem valamely tagállamtól származik, a Titkárság előbb a megvádolt állammal közöl. Ennek három héten belül a Titkársággal tudatnia kell, hogy kíván-e reá megjegyzéseket tenni. Ha igen, a megjegyzések tételére kéthónapnyi határidő van adva. A petíció azután a bepanaszolt állam megjegyzéseivel együtt kerül kiadásra. Ez az új eljárás az indítványozó Csehszlovákiára és Lengyelországra vonatkozólag nyomban érvénybe lépett, a többi, kisebbségi szerződéssel bíró államot a Tanács felszólította: kívánják-e magukkal szemben ezt az eljárást alkalmaztatni? Eddig igen-nel válaszoltak: Magyarország, Ausztria, Bulgária és Románia. Jugoszlávia képviselője a második Közgyűlésen kijelentette, csak abba egyezik bele, hogy a beérkezett kérvényeket a Tanácstagok között osszák szét, de tiltakozik az ellen, hogy a tagállamoknak is széjjelküldjék. Mivel Jugoszláviának e későn jött tiltakozása kérdésbe von egy régebbi (1920 okt. 22.) tanácsi határozatot, tiltakozása érvénytelen. Az 1921 június 27-iki új eljárásnak eredménye az, hogy a vád és védelem egyidőben kerül a tanácstagok (tagok) elé. Egyrészt méltánytalanság, hogy az amúgy is erősebb félnek

¹ A gyakorlatban azt jelenti: „minden komoly és megalapozott”. . . .

(az államnak) a gyöngéssel (a kisebbséggel) szemben utolsó szava legyen. De másrészt a benyújtott petíciókkal a bepanaszolt államok ezentúl legalább foglalkoznak s az adandó válaszban bizonyára igyekezni fognak a bepanaszolt eset vagy rendelkezés körülményeit megvilágítani, ami elvégre az *andetur et altera pars* elvének jogos alkalmazása. Az 1921 június 27-iki határozat és a bejelentett csatlakozások még azt is jelentik, hogy az egyes államok szankcionálják az 1920 okt. 22-iki tanácsi határozat lényegét (s e hozzájárulásukkal e határozatnak részükről is jogi alapot adnak), azt t. i., hogy a Tanács elfogad és megvizsgál minden komoly helyről érkezett petíciót s a petíciókat minden tag-állammal közölheti.

7. A Tittoni-féle jelentés hangsúlyozza, hogy a Főtítkárnak csak közvetíti a panaszokat a Tanács (ill. az egész N. Sz.) tagjaival, amely közvetítést nem lehet a N. Sz. vagy szervei jogi cselekedetének minősíteni. A Tanácsnak csak abban az esetben van joga közbelépni, ha a Tanács egyik tagja felhívja figyelmét arra a jogsértésre vagy a jogsértés veszélyére, amelyről a kérelemben vagy az információban szó volt. A Tanács azt kívánja, hogy e „felhívás”-t határozott alakban tegye meg valamelyik tanácsstag. Az alább felsorolt magyar vonatkozású petíciók egy részét a Nagykövetek Konferenciája tette át további eljárás végett a N. Sz. Tanácsához, ez utóbbi azonban — bár a Nagykövetek Konferenciája csupa tanács-tag-államból áll — mégsem tartotta szükségesnek közbelépni, illetve a petíciókkal érdemileg foglalkozni, nyilvánvalóan figyelmen kívül hagyva a kisebbségi szerződések garanciális rendelkezését, illetőleg a saját maga hozta határozatokat.¹

a) A Magyar Békedelegáció 1920 november 24-iki jegyzékét (219. sz.) a Nagykövetek Tanácsa 1920 december 21-én azzal az ajánlással teszi át a N. Sz.-hez, hogy „foganatosítson rögtönös intézkedéseket a cseh-szlovák és szerb-horvát-szlovén kisebbségi szerződések végrehajtásának biztosítására, míhelyt a trianoni békeszerződés életbe lép”.

b) A magyar Kormány 1921 február 25-iki és 1920 december 31-iki jegyzékeit (32.778. illetőleg 13/pol. sz.) a Nagykövetek Tanácsa 1921 április 15-én átteszi a N. Sz.-hez, „mivel a román és cseh-szlovák kisebbségi szerződések a N. Sz. védelme alatt állanak”.

c) A magyar Kormány 1921 április 28-i jegyzékeit a Nagykövetek Tanácsa 1921 június 24-én átteszi a N. Sz.-hez, mert a „román kisebbségi szerződés életbe lépészi a Nagykövetek Tanácsa úgy véli, hogy e szerződés rendelkezéseire vonatkozó ügynek elintézése a N. Sz.-re tartozik”.

¹ E petíciók részletes ismertetését l. a IX. fejezetben.

Ha más állam nem, Magyarország mindenestre számon kell hogy kérje egykor a N. Sz. Tanácsától e lanyhaság okait. A különböző helyekről benyújtott minoritási petíciók összes száma már eléri a harmincat, eddig azonban a N. Sz. Tanácsa még egyetlenegy petícióval sem foglalkozott érdemileg. A Tanács összetétele magyar szempontból ezért is elsőrendű fontosságú.

8. Az egyes szerződések az illető országok sajátos viszonyai szerint különböznek. A lengyel szerződés a zsidókra vonatkozó speciális rendelkezéseket tartalmaz (10., 11. cikkeik: szombat, mint ünnepnap; a zsidó hitközségek hatásköre a zsidó iskoláknak járó méltányos rész biztosításában, amelyet a közvagyon terhére ezek az iskolák kapnak, azonkívül részük a zsidó iskolák igazgatásában és szervezésében); továbbá — tekintettel arra, hogy Németországnak nincs minoritási szerződése — az iskolákra vonatkozó cikk (9.) rendelkezéseit csak azokon a területeken lakó németnyelvű lengyel állampolgárokra szorították, amelyek a háború előtt Németországhoz tartoztak. Sajnálatos, hogy a többi szerződések nem biztosítják a kisebbségek szervezeteinek (legalább az egyházi testületeknek) azokat a jogokat, amelyeket a lengyel szerződésben a zsidó hitközségeknek megadtak.

A cseh-szlovák szerződés külön rendelkezéseket foglal magában a *ruthén* autonómiára vonatkozólag (10—13. cikkek); azonkívül a cseh-szlovák szerződésben a közoktatásügyi szakasz (9. cikk) liberálisabb, mint a többiben, ugyanis a nem csehnyelvű állampolgárok számára adandó könnyítéseket, hogy t. i. gyermekeiket saját nyelvükön tanítsák az állami iskolákban, nem szorítja az *elemi* iskolákra (mint a román, szerb-horvát-szlovén, osztrák szerződés).

A román szerződést Románia hosszú húza-vona és alku-dozás után csak 1919 dec. 9-én írta alá (Cseh-Szlovákia szept. 10-én), miután néhány (főleg stilsztikai) engedményt kapott (a bevezetésbe beszúrták a „saját akaratóból” és „közös megfontolás után” szavakat stb.) s miután ezen a kérdésen, azonkívül Budapest kiürítésén, két kormány megbukott. A román szerződés két cikkben különbözik a többitől. A 7. cikkben Románia kötelezi magát arra, hogy román állampolgárokul ismeri el a területén lakó zsidókat, ha nem polgárai valamely más államnak. Ezt ugyan már a berlini szerződés is kimondta, de Románia e kötelezettségét mindeztideig nem teljesítette. A 11. cikkben pedig Románia beleegyezik abba,

hogy a román állam ellenőrzése alatt, az erdélyi *székely* és *szász* községeknek vallási és iskolai ügyekben helyi önkormányzatot ad.

Ha már az entente azzal akarta lelkiismeretét megnyugtanni, az egymillióhétszázezernyi magyarnak Romániába való bekebelezése miatt, hogy a tömör egységben élő székelymagyarság (és szász-ság) számára autonómiát állapít meg, a székelymagyarságot (és szász-ságot) műveltségi fokuk miatt legalább is a Ruthénföldhöz hasonló önkormányzat illette volna meg. Különben az entente e félintézkedését a romániai kormányzat arra szeretné fölhasználni, hogy a székelymagyarságot az erdélyi magyarság többi részétől ily módon elválassza.

A szerb-horvát-szlovén szerződéshez a S. H. S. Állam kormánya szintén csak hosszú vonakodás után adta hozzájárulását (a szerződésnek főntebb közölt eredeti példányán nincs is a S. H. S. meghatalmazottak aláírása; a S. H. S. kormány később, jegyzékben, járult a szerződéshez). Speciális rendelkezése a *mohamedánokról* szól (10. cikk: a mohamedán családjog védelme; Reisz-Ül-Ulema kinevezése; vallásos és jótékony intézményeik, vakufjaik védelme); a 9. cikk pedig abban különbözik a többi szerződések megfelelő cikkeitől, hogy a közvagyon terhére eső részesedést a kisebbségek intézményei számára csupán azokra a területekre korlátozza, amelyek 1913 január elseje óta tartoznak a szerbi'-horvát-szlovén) államhoz. Érdekes azonkívül, hogy a N. Sz. Tanácsának intézkedő joga (Olaszország kívánságára) egy fokkal erőteljesebben van megfogalmazva itt, mint az összes többi szerződésekben (a többi szerződésekben: le Conseil pourra *procéder de telle façon* et donner telles instructions . . . = a Tanács oly módon járhatson el és oly utasításokat adhasson . . . míg a szerb-horvát-szlovénben: le Conseil pourra *prendre telles mesures* et donner telles instructions . . . = a Tanács oly rendszabályokat foganatosíthatson és oly utasításokat adhasson . . .)¹

9. A Trianon-i Békészerződés 54—60. cikkei (III. Rész, VI. cím: „A kisebbségek védelme”) a *csonkamagyarországi*

¹ A magyar szerződésnek általános típustól való eltéréseit I. eltéréseire vonatkozólag, különösen rendelkezéseket illeti, I. VI. fejt.

(trianoni békeszerződés 54—60. cikkei) az IV. fejt. jegyzetében; a szerződéseknek egyéb ami az állampolgárság változtatásáról szóló

kisebbségekre vonatkoznak. Csupán két cikk (44. és 47.) vonatkozhatnék az elszakított területek kisebbségeire. Ezekben Jugoszlávia (illetve Románia) „Magyarországgal szemben elismeri és megerősíti azt a kötelezettségét, hogy hozzájárul a Szövetséges és Társult Főhatalmakkal kötött szerződésbe oly rendelkezéseknek fölvételéhez, amelyeket ezek a Hatalmak szükségeseznek ítéltek abból a célból, hogy a S. H. S. Államban (illetve Romániában) a népesség többségétől eltérő fajú, nyelvű és vallású lakók érdekei . . . védelemben részesüljenek”. Már az a tény is, hogy Cseh-Szlovákiára vonatkozólag ily rendelkezés nincs fölvéve a szerződésbe, mivel t. i., a szerződés aláírásakor Cseh-Szlovákia már ratifikálta volt minoritási szerződését, világosan mutatja, hogy a két cikk célja az volt, hogy a két államot kisebbségi szerződéseik ratifikálására a nagyhatalmak ez úton is rászorítsák. Ugyanezt mondja az entente válaszjegyzéke is: „Minthogy a S. H. S. állam és Románia a maguk részéről még nem erősítették meg ezeket a szerződéseket, a Szövetséges és Társult Hatalmak hozzájárulnak ahhoz, hogy e tekintetben eleget tegyenek a Magyar Küldöttség kívánságának és hogy a felvehetőnek talált rendelkezéseket a 44. és 47. cikkekben pótlólag felvegyék”. Mivel pedig a két állam kisebbségi szerződését a trianoni szerződés kötése óta már ratifikálta, mindkét cikk ezáltal consummálva van s ennél fogva a rávaló hivatkozás, különösen mint jogforrásra, — miként báró WCLASSICS Gyula a jelen kiadvány bevezetésében kimutatja, — téves és fölösleges.¹

10. A békeszerződés első szövegéhez fűzött megjegyzések során a Magyar B é k e k ü l d ö t t s é g a kisebbségek kérdését is szóvá tette (23. jegyzék, 1920 február 20.).^a Ebben először is kifogásolta, hogy a magyar békeszerződés nem tartalmaz az osztrák békeszerződés 51., 57. és 60. cikkeihez hasonló oly cikkeket, amelyek a Cseh-Szlovák Államot, a S. H. S. Államot és Romániát arra kötelezik, hogy a területeiken élő kisebbségek védelme tekin-

¹ Megemlítjük még azt, hogy a Szövetséges és Társult Hatalmak válaszá-
nak kísérelve (Pár 1920 május 6.) a következőket mondja: „Ami a
más államok szuverenitása alá kerülő magyar népszigeteket illeti, a Románia és a
Szerb-Horvát-Szlovén Állam részéről már aláírt és a Cseh-Szlovák Állam részéről
már ratifikált, a kisebbségek védelmére vonatkozó szerződések ezeknek érdekeit
teljesen biztosítják”.

² *Les Négociations de la Paix Hongroise.* Budapest, Hornyánszky, 1921.
II. köt. 93—97. l.

tétében teendő intézkedésekhez járuljanak hozzá. Ezt a kívánságot a Békekonferencia részben teljesítette, amidőn fölvetta a trianoni békeszerződésbe a főntebb tárgyalt 44. és 47. cikkeket.

Azonkívül e jegyzék során előterjesztett egy tervezetet a kisebbségi jogok védelméről, amely a trianoni békeszerződésbe lett volna beillesztendő. E tervezet fővonásaiban a következő:

A felekezetek megőrzik szervezetüket egységesen az új országhatárookra való tekintet nélkül. Alapjaikat és intézményeiket birtokukban hagyják; továbbra is élvezik eddigi jogaikat.

A nyelvi (népi) kisebbségekhez tartozó állampolgárok együttesen erkölcsi személyt fognak képezni, amelynek autonóm jogai lesznek műveltségi ügyekben (intézmények, iskolák fönntartása a nyelv és vallás szabad gyakorlatával).

A kisebbségek „nemzeti szabadság”-ot kapnak. Minden kisebbség fölött a közigazgatás és a bíraskodás körükből választott emberekkel nyelvükön történik. Minden nyelvi kisebbség képviselve lesz arányosan a törvényhozó és községi testületekben, közhivatalokban nyelve szabad használatával. Minden kisebbségnek sajtó-, gyülekezeti és gondolatterjesztési szabadságot biztosítanak.

Közigazgatási egységek megváltoztatása kisebbségek arányának módosítása céljából tilos.

Kisebbségi, jogi vagy természeti, személyek ingó vagy ingatlan vagyonának átruháztatása nem-kisebbségi személyekre, törvénnyel vagy kormányintézkedésekkel, tilos.

Egyenlő elbánás elve anyagiakban.

A környező államok a Csonka-Magyarországra megállapított, kisebbségekre vonatkozó kötelezettségeket (54—60-ik cikkek) maguk számára kötelezőknek ismerik el.

Azonkívül (Csonka)Magyarországot illetőleg a következő kötelezettségek föl vételét kéri:

A közoktatásügy terén teendő könnyítések nem magyarnyelvű állampolgárok gyermekei számára középiskolákban is.

Egyházak adószedési szabadsága.

Felekezeti stb. iskolák okleveleinek egyenértéke.

Felekezetek külföldön szerzett oklevéllel bíró tanerőket is alkalmazhatnak. Nosztrifikálás megkönnyítése.

Kisebbségi nyelvek szabad használata bárhol (törvénykezés, társadalmi élet, közigazgatás).

Az entente válaszában először is megokolta a 44. és 47. cikkeknek a végleges szövegbe való föl vételét. Ami a Magyar Békeküldöttség javasolta új pontokat illeti, a Szövetséges és Társult Hatalmak «sajnálataukra teljesen lehetetlennek tartják azoknak figyelembevételét. Az a kérdés, hogy a Nyugat-Európában nagy területi átalakuláson átment államokban a kisebbségek védelmére minő

szabályok legyenek kötelezők, hosszas tárgyalás és tanulmányozás tárgya volt. Ha a Magyarország részéről javasolt szabályokat elfogadnák, ezek áthidalhatatlan bonyodalmakat vonnának maguk után».¹ 11. A Magyar Békedelegációnak főntebb ismertetett 23. jegy* zeke egyúttal a kisebbségi szerződések alapos kritikája és hiányainak magyar szempontból összeállított részletes jegyzéke. A kisebbségeknek a tárgyalt szerződésekben foglalt jogaira általában elfogadhatjuk Marc VICHNIAC főkifogásait (*id. m.* 47—48. 11.):

a) negatív vagy határozatlan fogalmazás a cikkek nagy részében («semmi akadályt nem gördít. . . «méltányos könnyítések» a kisebbségek számára a bíróságok előtt stb.);

b) a közvagyon terhére való részesedésnél (a kisebbségek intézményei számára) csupán 'méltányos» részt biztosít, «arányos» helyett;

c) a kisebbségek külön szervezkedő jogáról nincs szó.

A védelem *módjára* vonatkozólag szintén több kifogást lehetne felhozni (1. VICHNIAC 49—68. 11.)-

A teljes és igazságos védelem akadályai főképen:

a) a Tanács mai összetétele;

b) az egyes államok határozott rosszindulata a kisebbségek irányában (egyes államok a kisebbségi szerződések elkeseredett elvi ellenségei voltak, a szerződéseket az államszuverenitás és az államprestige elleni támadásnak fogták föl; még a kisebbségekkel is folytattak tárgyalást közvetlen kiegyezés céljából, csakhogy a kisebbségek jogai ne kerüljenek nemzetközi védelem alá);

c) a Tanács túlságosan óvatos politikája és a megállapított módszer elégtelensége.

M. Vichniac a minoritások védelmének egész rendszerét új alapokra szeretné fektetni, amelynek főelvei a következők:

a) a kisebbségi jogszabályok minden állam törvénykönyvében helyet foglalnak (eddig csak az új, a megnagyobbodott másodrendű és a legyőzött államokéban, kötelezettségképen; azonkívül a N. Sz.-be újonnan fölvetett államokéban, saját akaratukból);

b) A N. Sz. tagállamainak a Közgyűlésbe kiküldött három delegátusa közül egy az illető állam kisebbségét vagy kisebbségeit képviseli;

¹ *Les Négociations de la Paix Hongroise*. II. köt. 555. 1. — Magyar fordítása a békeszerződés jegyzetes kiadása («Ordo») 45—46. lapjain.

c) N. Sz. külön meghatalmazottat tart egyes országokban, aki a N. Sz. nevében járna el, a fölpanaszolt eseteket megvizsgálná stb.;

d) a kisebbségeknek mint közjogi egységnek elismerése, tesületekbe való zárt szervezkedésük alapján.

E sorok írója a *védelem módjára* vonatkozólag a következőket javasolta, amelyek a minoritási szerződések revíziója nélkül, a Tanács interpretatív határozataival, illetőleg a Tanács újjavasztása alkalmából volnának megvalósíthatók (*Magyar Külpolitika*, 1921 márc. 6, *Völkerbund*, 1921 ápr. 27.):

a) a Tanács határozza el, hogy érdemlegesen foglalkozik teljes ülésen bármely tagállamnak kisebbségi jogokra vonatkozó beadványával;

b) az egyes kisebbségek kérelmével a Tanács akkor foglalkozik érdemileg, ha legalább egy N. Sz.-i tagállam fölhívja rá figyelmét;

c) ilyen esetek tárgyalásakor a kérdésben levő kisebbséggel fajrokon államnak a Tanácsban szólásjog biztosítatik; vallási kisebbségek ügyének tárgyalásakor az illető vallási kisebbség egy államot fölkérhet képviseletére;

d) kodifikálja a Tanács határozatai közt a kisebbségeknek — a szerződésekből úgyis folyó — azt a jogát, hogy kisebbségi jogaiknak, érvényesítésére különleges egyesületeket alapíthassanak, amelyek a N. Sz. Titkárságához, vagy esetenként megbízottakat küldhetnek, vagy ügyeiknek képviseletével bármely állam delegációját megbízhatják;

e) a Tanácsba választassék be egy olyan állam, amelynek hagyományai közt van a közsabadságok és minoritási jogok teljes és tökéletes tisztelete; egy ilyen államnak (Skandináv államok, Finnország, Hollandia vagy Svájc), mint a kisebbségek bizalmi faktorának, jelenléte biztosíték volna arra, hogy a Tanácsban a kisebbségeknek pártatlan. szószólója lesz.

12. A népszövetségi eszme propagálására alakult különböző nemzeti egyesületek a külföldön kezdettől fogva foglalkoztak a kisebbségi jogok védelmének ügyével.

A Francia Népszövetségi Társaság azt indítványozta, hogy a N. Sz. Egyességokmányába pótlólag e mondat iktattassák be a 3. cikk 3. bekezdése után:

„A Közgyűlés elfogadhat panaszokat a nyelvi (népi) kisebbségek kebeléből a kisebbségek államjogi helyzetére vonatkozólag”.

A 4. cikk 4. bekezdése után pedig:

„A Tanács elfogadhat a nyelvi (népi) kisebbségek kebeléből a kisebbségek államjogi helyzetére vonatkozó panaszokat és ebben a tárgyban vizsgálatokat folytathat, amelyeket a Szövetség tagjai minden erejükből támogatnak”.

Az Orosz Népszövetségi Társaság — M. Vichniac indítványára és fönt ismertetett könyve alapján — a következő elvi határozatokat hozta (1920 nyarán):

1. A nemzeti, népi, faji, vallási és nyelvi kisebbségek jogait a Nemzetek Szövetsége kell hogy proklamálja és biztosítsa, mint a mai emberiség lelkiismeretéből folyó elvekeji;

2. A N. Sz.-nek minden tagja el kell, hogy ismerje és törvénykönyvébe kell hogy iktassa e jogokat; alkalmazásukat legalább is a N. Sz.-től megállapított mértékben kell hogy biztosítsa; törvényhozást és közigazgatási szokásait e szabályokoz kell alkalmaznia;

3. Jogaik védelme céljából a kisebbségeket közjogi erkölcsi személyekül s merik el, amelyek úgy az állam belső intézményeinél, mint a N. Sz. megfelelő szerveinél fölszólalhatnak;

4. E javaslatok megvalósításáig máris szükséges, hogy a N. Sz. minden tagállamának meg legyen az a joga, hogy kisebbségek jogán esett sérelmeket a Tanács figyelmébe ajánlhasson.

A Népszövetségi Egyesületek Szövetsége f *Union des Associations pour la S. D. N.*) tanácsa 1921 jan. 17—19. Parisban tartott ülésén gróf APPONYI Albert (Magyar Külügyi Társaság) és VIRAVET (Orosz Népszöv. Társaság) javaslatára elhatározta, hogy a kisebbségek jogának ügyét a legközelebbi közgyűlés napirendjére tűzi. A genfi közgyűlés (1921 jún. 8—8.) el is fogadott egy határozatot, amelynek lényege az, hogy az *Union* fölkéri a Nemzetek Szövetségét, alakítson a kisebbségi ügyekre külön bizottságot, amelynek föladata lenne a beérkezett panaszokról való részletes jelentéstétel és helyszíni vizsgálatok foganatosítása.

13. A kisebbségi jogok védelmének kiterjesztése a többi államokra a Nemzetek Szövetségét is foglalkoztatta, még pedig abból a szempontból, hogy az újonnan fölveendő államok is vegyenek magukra hasonló kötelezettségeket. E kérdést Lord ROBERT CECIL (Délafrika) vetette föl a N. Sz. első Közgyűlése (1920 nov.—dec.) ó. bizottságának dec. 10-i ülésén a következő javaslat elfogadását indítványozva:

„A Közgyűlés nem hajlandó fölvenni a N. Sz.-be olyan államot, amely nem kötelezi magát a minoritási szerződésekhez hasonló egyesség kötésére”.¹

¹ *Actes de la Premièrte Assemblée*. Genève. 1920. II. köt. 201 — 210. Ik.

Ezen indítvány alapján a Közgyűlés 1920 dec. 15-iki teljes ülésében a következő *ajánlatot* (recommandation) fogadta el:¹

„Abban az esetben, ha a balti és kaukázusi államokat és Albániát fölvennék a N. Sz.-be, a Közgyűlés azt ajánlja nekik, hogy tegyenek a kisebbségek védelmére a kisebbségi szerződésekben megállapított általános elveknek megfelelő intézkedéseket és a végrehajtás módozatai felől lépjenek a Tanáccsal egyességre”.

A fölvetett államok közül ez az ajánlat csak Albániára és Finnországra vonatkozik.

Az ajánlatnak Albániára való alkalmazásával a Tanács több ízben foglalkozott. A tárgyalás során felmerült Görögországnak az a kérése, hogy Görögországnak a tanácstagokéhoz hasonló jog adassék meg az albániai kisebbségekre vonatkozólag, azaz a görög kormánytól beadott panaszokkal érdemileg foglalkozzék a Tanács; ebbe azonban Albánia nem egyezett bele. Görögország azt is javasolta, hogy a N. Sz. delegátust nevezzen ki az albániai kisebbségek ügyeinek felügyeletére, de ezt sem fogadták el. Végre Albánia a Tanács 1921 október 2-iki ülésén *nyilatkozatot* I erjesztett be az albániai kisebbségek jogainak védelméről. E nyilatkozatot a Tanács tudomásul vette s elhatározta, hogy az albán ratifikálás napjától kezdve az albániai kisebbségek a N. Sz. védelme (garantie) alá helyeztetnek.

Albánia nyilatkozata² nagyobbára egyezik a kisebbségi szerződések általános típusával, némileg azonban a szerződések «javított és bővített» kiadásának is tekinthetjük. A mohamedánok külön jogain kívül tartalmazza a következő újításokat: a vallásváltoztatás joga; Albánia alkalmazkodik a N. Sz. Tanácsának esetleges rendelkezéseihez a kisebbségi személyek önkéntes és kölcsönös kivándorlására vonatkozólag; a kisebbségek jogát is tekintetbe vevő választási rendszer; az albán kormány a N. Sz. Tanácsához a kisebbségekhez tartozó vallásos intézmények és egyesületek helyzetéről fölvilágosításokat terjeszt be s ezekre vonatkozólag elfogadja a N. Sz. Tanácsának kívánalmait.

Az ajánlatnak Finnországra való alkalmazása még egyszerűbb volt. Finnország 1921 június 16-án és 28-án a Tanács elé egy memorandumot terjesztett, amelyben ismertette a finn

¹ *Ades*. . . I. köt. 568—9. lk.

² Société des Nations. *Protection des Minorités en Albanie*. Genève le 2 Octobre 1921. — A. 176. 1921. I. (C. 361.).

állami alaptörvénynek a kisebbségekre vonatkozó rendelkezéseit. Tekintettel arra, hogy e rendelkezések a kisebbség szerződésében megadott minoritási jogokat felölelik, másrészt, mivel a finn törvényhozás és alkotmány e jogok megtartására kellő garanciákat nyújt, a Tanács 1921 október 2-iki ülésén Finnország memorandumát tudomásul vette és a tagállamokkal közölte.¹

Az Aaland-szigetek birtoklása miatt Finnország és Svédország között fölmerült vitás esetben, a N. Sz. Tanácsa 1921 jún. 24-én tudvalevőleg úgy döntött, hogy ezt a svédektől lakott sziget-csoportot bizonyos kikötések mellett Finnország birtokában hagyja meg. E kikötések között van (3.), hogy Finnország az iskolákban való svédnyelvű oktatásra, az ingatlanoknak a lakosság kezében való meghagyására, a bevándorlók szavazati jogára és a nép bizalmát élvező kormányzó kinevezésére vonatkozó biztosítékokat fog beilleszteni az aalandi autonómia-törvénybe. Azonkívül kimondta, hogy a Tanács e biztosítékok betartása fölött őrködni fog. A Tanács e határozatából kifolyólag Finnország kötelezte magát arra, hogy a következő biztosítékokat adja a lakosságnak, illetőleg az autonómia-törvénybe (1920 máj. 7.) a következő pontokat cikkelyezi be az aalandi lakosságnak e törvényben már megadott kisebbségi jogain kívül:

a) Az aalandi tartománygyűlés (*Landsting*) és a községek nem kötelezhetők más, mint svédnyelvű iskola segélyezésére. Az állami iskolákban a tanítás nyelve svéd. Az illető község beleegyezése nélkül a finn nyelv nem is tanítható az állami vagy községi iskolákban;

b) ha valamely ingatlant oly személynek adtak el, akinek nem e tartományban van illetősége, minden ottani illetőségű (jogi vagy természetes) személy, visszavásárolhatja oly áron, amelyet az aalandi bíróság állapít meg szükség esetén;

c) a finnországi bevándorlók szavazati jogot csak öt évi otttartózkodás után nyernek;

d) a szigetecsoport kormányzóját a finn köztársaság elnöke a tartománygyűlés elnökével egyetértésben nevezi ki;

e) a befolyó jövedelmek felét Aaland saját szükségleteire fordíthatja;

f) a N. Sz. Tanácsa őrködni fog a fenti garanciák betartásán. Finnország a N. Sz. Tanácsához eljuttatja megjegyzéseivel az aalandi *Landstingnek* minden, e garanciák alkalmazására vonatkozó, panaszát vagy reklamációját és a Tanács, amennyiben a kérdés jogi természetű lenne, az Állandó Nemzetközi Bíróság véleményét is kikérheti.

¹ *Document du Conseil* 222. sz. 1921 július 7. — *Protection des Minorités en Finlande*, Genève le 2 Octobre 1921. A. 177. U)21. I. iC. 362.). — Lásd még *Procès-Verbal de la XIV*»e session du Conseil*. 115—7. es 159—64. lk.

Finnország e biztosítékait a N. Sz. Tanácsa 1921 jún. 27-i ülésén jóváhagyólag tudomásul vette.¹

A Finnországtól vállalt e kötelezettségek összessége — az aalandi autonómia-törvény igen messzemenő rendelkezéseit is beleértve, — az, amit a kisebbségi jogok védelmének észszerű minimumául tekinthetünk. És ne feledjük el azt, hogy Finnország magas és régi kultúrájú észak európai állam, ahol a közszabadságok tisztelete és az állampolgárok egyéni jogai jóideje minden kétségen felül állanak és ahol az aalandi svéd lakosság a tulajdonképeni finnországi autochton és minden kiváltságot élvező, nagyszámú, gazdag és befolyásos svéd kisebbség teljes támogatását élvezheti!

Észtország, Lettország és Litvánia — amelyek a N. Sz. 2. Közgyűlésétől (1921 szept. 5.—okt. 5.) fölvételüket kérték és megkapták, — 1921 szept. 22-én nyilatkozatot írtak alá, amelynek értelmében kijelentik, hogy a N. Sz. 1920 dec. 15-i *ajánlatát* elfogadják s hajlandók a Tanáccsal érintkezésbe lépni a kisebbségeiknek adandó jogok és nemzetközi garanciák tekintetében.

14. A Népszövetségi Egyesületek Szövetsége genfi (1921 június) közgyűlésének a kisebbségi védelemre vonatkozó főntemlített határozatát a Szövetség a Nemzetek Szövetsége Tanácsa elé terjesztette, azonban e határozattal a Tanács nem foglalkozott, mivel a különböző jellegű egyesületeknek hozzáérkezett határozatait általában nem tárgyalja.

Hogy ily szellemű javaslat mégis a N. Sz. elé kerülhetett, azt George Gilbert Aimé MURRAY oxfordi egyetemi tanárnak köszönhetjük, ki — Lord ROBERT CECIL mellett — a délafrikai államszövetséget képviselte a N. Sz. második Közgyűlésén. MURRAY a N. Sz. 2. Közgyűlésének 1921 szept. 12-i plenáris ülésén a következő javaslatot tette, Albert MENSENDORFF-POUILLY-DITRICHSTEIN osztrák delegátus nevében is:

„Abból a célból, hogy a N. Sz. a kisebbségek védelmére irányuló köteleseit minél határozottabban teljesíthesse, a Közgyűlés felhívja a Tanácsot: nevezzen ki állandó bizottságot, amelyhez kerülnének a N. Sz.-hez ebben az ügyben intézett panaszok s amely róluk jelentést készítene esetleg helyvizsgálat foganatosítása után”.²

Murray e javaslatát említésreméltó beszéddel okolta meg.

¹ Société des Nations. *Iles d'Aaland*. C. 203. M. 124. 1921. VII.

² Proposition No. 4. — A. 64. 1921.

„Az új államok határain belül” — mondta — „hatalmas és művelt kisebbségek vannak. Helyzetük sokszor nehéz, de veszedelmessé is válhat, ha nem találjuk meg kellő időben a kielégítő megoldást. Addig, míg az új határokat meg nem húzták, e kisebbségek a többséghez tartoztak. Ma az alávetettség állapotában vannak, (amivel természetesen nincsenek megelégedve és ez sok baj oka. Ezeknek az országoknak hatalmon levő államférfiai sok esetben az eddig alávetett kisebbségekhez tartoztak, emberileg érthető tehát, hogy ily körülmények között visszaélések fordulnak elő. Az új államok egy részének őszinte szándéka, hogy ezekkel a kisebbségekkel szemben igazságos legyen. Nemcsak nemzeti érdekből, hanem a világbéke szempontjából is fontos, hogy a kisebbségek sorsukkal meg legyenek elégedve. A tartós megoldást csak sok türelemmel, nagylelkűséggel és nagy államférfiúi érényekkel lehet megtalálni. Szükséges, hogy a N. Sz. egy oly szervezet alkosson, amely együttműködne ezekkel az államokkal a kisebbségek pacifikálására és kielégítésére. Szükséges, hogy ez a szervezet helyvizsgálatokat is rendezhessen. Nem ellenséges szellemben teszem meg indítványomat, a gyanakvás sem alapja. Meg vagyok győződve, hogy szükséges az új államok és a N. Sz. közreműködése, ha biztosítani akarjuk a világ békéjét és az új államokbeli közigazgatás kedvező indulatát a kisebbségekkel szemben.”¹

Murray javaslata az első bizottság elé került, amely — albizottság kiküldése és meghallgatása után — szeptember 28-án úgy határozott, hogy a Tanács 1920 október 25-i határozata (I. 111.1.) — amely minden petíciónak az elnöktől és az általa kiküldött két tagtól való megvizsgálását rendeli el — általában megfelel a Murray javaslatában foglalt kívánalomnak és kielégítő eredményeket fog hozni. Erre Murray indítványát visszavonta, a Bizottság pedig bámulatát fejezte ki a Tanácsnak, hogy — mintegy látnoki erővel — előre megérezte és meg is oldotta a Murray-javaslat szempontjait... A Tanács október 25 i határozata: a ugyanis csak a Murray-javaslat bizottsági tárgyalása folyamán került köztudomásra. Egyébként semmi jel nem mutatja, hogy e határozatokban foglalt eljárást e bizottsági tárgyalás időpontjáig tényleg alkalmazta is a Tanács.²

15. A kisebbségi szerződések keret marad, ha tartalommal nem töltjük meg, holt mechanizmus, ha minél élénkebb működésbe nem hozzuk. Az átsatolt területek magyarsága tömörüljön védekező és konzerváló egyesületekbe. Céljuk: a kisebbségi jogok védelme, a magyar népiség csorbíthatlan megőrzése, a magyar műveltség folytonos emelése, népi sajátosságaink, intellektuális egysé-

¹ *Compte rendu provisoire de la deuxième Assemblée de la S. d. N.* 9me séance plénière.

² *Protection des Minorités.* Rapport présenté par la première Commission. Genève le 29 Septembre 1921. A. 163. 1921.

günk fenntartása legyen. Minden törvényes eszközt ki kell használniuk, hogy legalább a szerződéskadta kisebbségi jogok elismerését és alkalmazását, mint e jogok minimumát, kivívják és megőrizték. Ehhez természetesen elsősorban az szükséges, hogy az elszakított magyarságnak legalább vezetői, még a legkisebb falvakban is, alaposan ismerjék a kisebbségi szerződéseket, de lehetőség szerint a trianoni határokon túl élő *minden* magyar anyanyelvű embernek tisztában kellene lennie azokkal.

A kisebbségi jogok elvi vagy esetenkénti megsértése ellen, amennyire csak lehetséges, az illető állami vagy közigazgatási fórumnál föl kell szólalniok, a törvényhozási vagy autonóm testületekben pedig azokat panasz tárgyává kell tenniök. Az egyes kisebbségi szervezetek, amennyiben az államhatalom megengedi, szükség esetén adjanak be kellőkép elkészített petíciókat a N. Sz. Tanácsához.

Mindez a szerződésekben, illetőleg az állami alaptörvényekben gyökerező jog; ilyen akció az illető állam, törvényeivel tehát ellentétben nem áll. Sem nem irredentizmus, sem nem összeesküvés.

Az anyaország közvéleményét is át kell hogy^hassa a kisebbségi védelem szükségessége, tisztában kell lennie e védelem politikájának lényegével.

A csonkamagyarországi, csekélyszámú, kisebbségeknek a magyar kormány, a szerződésen sokszor túl is menve, rendeletekkel minden jogot megadott, sőt ebbeli jogaik biztosítására külön kormánybiztosokat nevezett ki. Társadalmi úton is örködjünk, hogy megmaradt kisebbségeink jogait soha senki kétségbe ne vonja és a kisebbségeinkkel való bánásmód, úgy mint eddig, mintaszerű, igazi példaadás legyen!

A magyar társadalomnak és szervezeteinek mindent el kell követniök, a művelt világgal való kapcsolataik révén, hogy a kisebbségi védelem elve az európai politikai morálba és minden állam közérkölcseibe teljesen fölszívódjék. Fő) kell kelteni a figyelmet az idegen országok politikai és társadalmi körében az elszakított magyarság sorsa és küzdelmei iránt s a közvéleményen keresztül a kormányokat a N. Sz.-nél közbelépésre kell bírni. A magyarságnak, hivatalosan vagy társadalmi úton, minden oly reformakciót támogatnia kell, amely a kisebbségi szerződések végrehajtási módozatainak minél hajlékonyabbá és liberálisabbá tételére irányul. A kisebbségi jogok kiterjesztését célzó minden mozgalmat a magyarság

hivatalos vagy nemhivatalos szerveinek elő kell segíteniök. Mindent el kell követniök, hogy a Nemzetek Szövetsége, amely a kisebbségi jogok védelmezője, megerősödjék, ezáltal ebbeli föladatát a jövőben hathatósabban láthassa el s ott majdan maga Magyarország szállhasson síkra — egyebek között a Nemzetek Szövetsége Egyességokmányának 11. cikkére való hivatkozással — az elszakított magyarságnak a szerződésekben kikötött jogaiért.

VIII. A NEMZETEK SZÖVETSÉGÉNEK EGYESSÉGOKMÁNYA.¹

A Magas Szerződő Felek,
avégből, hogy a nemzetek együttműködését előmozdítsák és a nemzetközi békét s biztonságot megvalósítsák, még pedig:

azzal, hogy egyes esetekben kötelezettséget vállalnak a háború elkerülésére,

azzal, hogy nyílt, igazságos és becsületes nemzetközi összekötéseket tartanak fenn,

azzal, hogy a nemzetközi jog szabályait ezentúl a Kormányok kölcsönös magatartásának valóságos zsinórmértékéül határozottan elismerik, és

azzal, hogy a szervezett népeknek egymásközi érintkezésében az igazság uralmát és mindennemű szerződéses kötelezettségnek lelkiismeretes tiszteletbentartását biztosítják,

megállapították a Nemzetek Szövetségének alább következő Egyességokmányát.

1. CIKK.

A Nemzetek Szövetségének eredeti tagjai azok az aláíró tagok, amelyeket a jelen Egyességokmány Függeléke megnevez, valamint az ugyanott megjelölt más Államok közül is azok, amelyek a jelen Egyességokmányhoz fenntartás nélkül csatlakoznak. Ez a csatlakozás nyilatkozattal valósul meg, amelyet az Egyességokmány életbelépésétől számított két hónapon belül kell a Titkársághoz benyújtani. Erről a nyilatkozatról értesíteni kell a Szövetség valamennyi többi tagját.

Bármely Állam, Domínium vagy Gyarmat, amelynek önrendelkezési joga van, s amelyet a Függelék nem nevez meg, a Szövetség tagjává válhatik, ha a Közgyűlés kétharmad része ehhez hozzájárul, feltéve, hogy az illető Állam, Domínium vagy

¹ Trianoni békeszerződés I. része. A hivatalos fordítás szövege. — A kisebbségi jogok védelme szempontjából esetleg számbajöhető elveket vagy kötelezettségeket *dőlt* betűkkel szedtettem.

Gyarmat hathatós biztosítékat nyújt abbéli őszinte szándékáról, hogy nemzetközi kötelezettségeit teljesíteni fogja és hogy elfogadja azokat a szabályokat, amelyeket szárazföldi, tengeri, úgyszintén légi hadiereje és hadi felszerelésére nézve a Szövetség jónak lát megállapítani.

A Szövetség bármely tagja két évi előzetes felmondás után kiléphet a Szövetségből, feltéve, hogy a kilépés időpontjáig teljesítette valamennyi nemzetközi kötelezettségét, ideértve a jelen Egyességokmányból folyó kötelezettségeket is.

2. CIKK.

A Szövetség a jelen Egyességokmányban körülírt tevékenységét Közgyűlés és Tanács útján gyakorolja, amelyek mellett az állandó Titkárság működik.

3. CIKK.

A Közgyűlés a Szövetség tagjainak képviselőiből áll.

A Közgyűlés meghatározott időközökben és ha a körülmények megkívánják, más időpontokban is vagy a Szövetség székhelyén vagy más kijelölt helyen ül össze.

A Közgyűlés a maga ülésein minden ügyel foglalkozhatok, amely a Szövetség működésének körébe esik, vagy a világbékét érinti.

A Közgyűlés ülésein a Szövetség minden egyes tagjának csak egy szavazata és legfeljebb három képviselője lehet.

4. CIKK.

A Tanács a Szövetséges és Társult Főhatalmak képviselőiből, továbbá a Szövetség más négy tagjának képviselőiből áll. A Szövetségnek ezt a négy tagját a Közgyűlés saját tetszése szerint időről időre jelöli ki. Addig, amíg a Közgyűlés részéről először megjelölendő négy szövetségi tag a maga képviselőit ki nem nevezi, Belgium, Brazília, Spanyolország és Görögország képviselői lesznek a Tanács tagjai.

A Közgyűlés többségének hozzájárulásával a Tanács a Szövetségnek más tagjait is kijelölheti avégből, hogy ezentúl az ő képviselőik is állandó tagjai legyenek a Tanácsnak; ugyanily hozzájárulással a Tanács felemelheti azoknak a szövetségi tagoknak számát is, amelyeknek a Közgyűlés a Tanácsban képviselői jogot ad.

A Tanács oly időpontokban, amint azt a körülmények megkívánják, de évenként legalább egyszer vagy a Szövetség

A Tanács a maga ülésein minden ügygel foglalkozhatni, amely a Szövetség működésének köréje esik, vagy a világbékét érinti.

A Szövetségnek a Tanácsban nem képviselt minden tagját meg kell hívni, hogy képviselőt küldjön ki tagsági joggal a Tanácsnak olyan üléseire, amelyeken a Szövetség illető tagjának érdekeit különösen érintő ügyeket tárgyalnak.

A Tanács ülésein a,- Szövetség minden egyes tagjának, amelynek a Tanácsban képviselője van, csak egy szavazata és legfeljebb egy képviselője lehet.

5. CIKK.

Hacsak a jelen Egyeségokmány vagy a jelen Szerződés rendelkezései kifejezetten másként nem intézkednek, *a Közgyűlésnek vagy a Tanácsnak bármely ülésén a határozatokat az üléseit képviselt szövetségi tagok egyhangú hozzájárulásával kell hozni.*

Minden eljárási kérdésben, amely a Közgyűlés vagy a Tanács ülésein felmerül, ideértve az egyes ügyek megvizsgálására szolgáló bizottságok kiküldését is, a Közgyűlés vagy a Tanács határoz, még pedig az ülésen képviselt szövetségi tagok szótöbbségével.

A Közgyűlésnek első ülését és a Tanácsnak első ülését az Északamerikai Egyesült-Államok elnöke fogja összehívni.

6. CIKK.

Az állandó Titkárságot a Szövetség székhelyén kell felállítani. A Titkárság a főtítkárból, továbbá megfelelő számú titkárból és egyéb személyzetből áll.

Az első főtítkárt a Független nevezi meg; a jövőben a főtítkárt a Tanács fogja a Közgyűlés többségének hozzájárulásával kinevezni.

A titkárokat és a titkárság egyéb személyzetét a főtítkár nevezi ki a Tanács hozzájárulásával.

A főtítkár ilyen minőségben részt vesz mind a Közgyűlésnek, mind a Tanácsnak valamennyi ülésén.

A Titkárság költségeit a Szövetség tagjai viselik, abban az arányban, amelyben az Egyetemes Postaegyesület Nemzetközi Irodájának költségeihez járulnak hozzá.

7. CIKK.

A Szövetség székhelye Genf.

A Tanács bármikor elhatározhatja, hogy a Szövetség székhelyét máshová helyezi át.

Minden tisztség, amelyet a Szövetségnél vagy azzal kapcsolatban el kell látni, ideértve a Titkárságot is, egyaránt betölthető férfival vagy nővel.

A Szövetség tagjainak képviselői és a Szövetség hivatalnokai a Szövetség ügyeinek ellátása alatt a diplomáciai személyek kiváltságaiban és mentességeiben részesülnek.

A Szövetségnek vagy hivatalnokainak, avagy az üléseken résztvevő képviselőknek használatában álló épületek és egyéb ingatlanok sérthetetlenek.

8. CIKK.

A Szövetség tagjai elismerik, hogy a béke fenntartása megköveteli a nemzetek fegyverkezésének csökkentését addig a legalacsonyabb fokig, amely az Állam biztonságával és nemzetközi kötelezettségeiknek közös eljárás útján megvalósítandó kikényszerítésével még összeegyeztethető.

A Tanács a kérdéses csökkentésnek terveit minden Állam földrajzi fekvésének és különös körülményeinek figyelembe vételével elkészíti avégből, hogy a különféle Kormányok ezeket a terveket megvizsgálhassák és megfelelően intézkedhessenek.

Az említett terveket legalább tízévenként újabb vizsgálatnak, és ha szükséges, módosításnak kell alávetni.

Ha ezeket a terveket a különféle Kormányok elfogadták, az ekként megállapított fegyverkezési korlátozást a Tanács hozzájárulása nélkül nem szabad túllépni.

A Szövetség tagjai egyetértenek arra nézve, hogy lőszernek és hadianyagnak magánvállalatok részéről való gyártása súlyos ellenvetésekre ad okot. A Tanácsnak lesz kötelessége, hogy javaslatokat tegyen az ily gyártásból származó káros következmények elhárítására, kellő figyelembe véve azoknak a szövetségi tagoknak szükségleteit is, amelyek a saját biztonságukra szükséges lőszernek és hadianyagnak gyártására maguk nem képesek.

A Szövetség tagjai kötelezik magukat, hogy kölcsönösen nyílt és kimerítő felvilágosítást adnak egymásnak fegyverkezésük mértékéről, szárazföldi, tengeri és légi véderőprogramjukról és hadi célokra alkalmas iparágaik helyzetéről.

9. CIKK.

Állandó bizottságot kell alakítani avégből, hogy az a Tanácsnak az 1. és a 8. cikk rendelkezéseinek végrehajtására és általában a szárazföldi, tengeri és légi haderő kérdéseire nézve véleményt adjon.

10. CIKK.

A Szövetség tagjai kötelezik magukat arra, hogy a Szövetség valamennyi tagjának területi épségét és jelenlegi politikai függetlenségét tiszteletben tartják és minden külső támadással szemben megóvják. Ha ily támadás vagy fenyegetés esete, avagy ily támadás veszélye bekövetkezik, a Tanács megfontolás alá veszi, miként kellene a fent megállapított kötelezettséget teljesíteni.

11. CIKK.

Ezennel kimondatik, hogy minden háború vagy háborúval való fenyegetés, akár közvetlenül érinti a Szövetség bármelyik tagját, akár nem, a Szövetséget a maga egészében érdeklő ügy és a Szövetségnek ilyenkor kötelessége, hogy a nemzetek békéjének fenntartására alkalmasnak és hathatósan mutakozó minden intézkedést megtegyen. Ha ilyen eset állana be, a főtítkár a Szövetség bármelyik tagjának kérelmére haladéktalanul egybe hívja a Tanácsot.

Kimondatik az is, hogy a Szövetség minden egyes tagjának jogában áll a Közgyűlés vagy a Tanács figyelmét barátságos módon felhívni a nemzetközi viszonyokat érintő minden oly körülményre, amely azzal fenyeget, hogy megzavarja a békét vagy a nemzetek között a jó egyetértést, melytől a béke függ.

12. CIKK.

A Szövetség összes tagjai megállapodnak abban, hogy a közöttük esetleg felmerülő vitás kérdéseket, amelyek szakadáshoz vezethetnek, vagy választott bíróság, vagy a Tanács vizsgálata alá bocsátják. Megegyeznek továbbá abban, hogy semmi esetben sem kezdenek háborút előbb, mint három hónappal a bíróság ítélete vagy a Tanács jelentése után.

Az e cikkben megjelölt összes esetekben a választott bírák megfelelő határidőn belül ítéletet kötelesek hozni, a Tanács pedig jelentését hat hónapon belül terjeszti elő attól a naptól számítva, amelyen a vitás eset eléje került.

13. CIKK.

A Szövetség tagjai megállapodnak abban, hogy, ha közöttük oly vitás eset merül fel, amely nézetük szerint választott bírósági döntésnek vethető alá és amely diplomáciai úton kielégítő módon nem intézhető el, az ügyet a maga egészében választott bíróság elé terjesztik.

A választott bírósági döntésre alkalmas vitás esetek közé tartozóknak mondatnak ki általában: valamely szerződés értel-

mezése, a nemzetközi jog bármely kérdése, bármely ténynek megállapítása, amely ha bebizonyul, valamely nemzetközi kötelezettség megszegését jelentené, vagy a jóvátétel terjedelme és módja, amely ilyen megszegés esetében teljesítendő volna.

Ilyen vitás esetekben döntő választott bíróság az a bíróság lesz, amelyben a felek a vitás esetre nézve megállapodtak, vagy amelyet valamely közöttük létrejött egyezmény kijelölt.

A Szövetség tagjai kötelezik magukat, hogy híven végrehajtják a hozott ítéletet és nem indítanak háborút a Szövetség olyan tagja ellen, amely az ítéletnek aláveti magát. Abban az esetben, ha az ítéletet nem hajtják végre, a Tanács az ítélet érvényesítésére megfelelő intézkedéseket indítványoz.

14. CIKK.

A Tanács Állandó Nemzetközi Bíróság felállítására vonatkozó tervezetet fog készíteni és azt elfogadás végett a Szövetség tagjai elé terjeszti. Ennek a Bíróságnak hatásköre ki fog terjedni a felek részéről elébe terjesztett minden nemzetközi jellegű vitás esetre. A Bíróság azonfelül véleményt fog nyilvánítani minden olyan vitás esetben és kérdésben, amelyet a Tanács vagy a Közgyűlés hozzá utal.

15. CIKK.

Ha a Szövetség tagjai között olyan vitás eset merül fel, amely szakadásra vezethetne és amely a 13. cikk értelmében nem esik választott bírósági eljárás alá, a Szövetség tagjai meg egyeznek abban, hogy az ügyet a Tanács elé terjesztik. Az ügynek a Tanács elé terjesztéséhez elegendő, ha a felek egyike a vitás eset fennforgását bejelenti a főtítkárnak, aki minden szükséges lépést megtesz a tüzetes nyomozás és megvizsgálás érdekében.

A felek ebből a célból az ügy állását az ügyre tartozó minden bizonyítékkal és okirattal együtt a legrövidebb idő alatt a főtítkárral közlik és a Tanács azonnal elrendelheti mindezeknek nyilvánosságra hozatalát.

A Tanács a vitás kérdés elintézésére törekszik. Ha törekvései eredményesek, a vonatkozó tényállást a szükséges magyarázatokkal és az elintézés módjával együtt nyilvánosságra hozza oly mértékben, amint azt célravezetőnek tartja.

Ha a vitás esetet nem lehetett elrendezni, akkor a Tanács egyhangú vagy többségi határozat alapján meghozza és nyilvánosságra hozza jelentését, amelyben közli a vitás eset tényállását és azokat az indítványokat, amelyeket az eset megoldására nézve méltányosaknak és megfelelőknek talál.

A Szövetségnek a Tanácsban képviselt bármely tagja hasonló módon nyilvánosságra hozhatja a vitás eset tényállását és ebből vont következtetéseit.

A Szövetség tagjai kötelezik magukat, hogy, ha a Tanács jelentését — a vitában álló felek képviselőinek szavazatát nem számítva — a tagok egyhangúlag elfogadták, egyik olyan fél ellen sem viselnek háborút, amely a jelentésben ajánlott megoldást elfogadja.

Ha a Tanácsnak nem sikerül minden tagját — a vitában álló felek képviselőinek kivételével — jelentésének egyhangú elfogadására bírni, a Szövetség tagjai fenntartják maguknak azt a jogot, hogy akképen cselekedjenek, amint azt a jog és igazság érdekében szükségesnek látják.

Ha az egyik fél azt állítja és a Tanács megállapítja, hogy a nemzetközi jog szerint a vitás eset ennek a félnek hazai igazságszolgáltatása alá tartozik, a Tanács ezt jelentésében kimondja, anélkül, hogy bármiféle megoldást ajánlana.

A Tanács a jelen cikkben megnevezett minden ügyben a vitás esetet a Közgyűlés elé terjesztheti. A felek bármelyikének kívánságára is a vitás esetet a Közgyűlés elé kell terjeszteni. Ezt a kívánságot tizennégy napon belül kell tudatni, attól a naptól számítva, amelyen a vitás kérdés a Tanács elé kerül.

A Közgyűlés elé terjesztett minden esetben, a jelen cikknek és a 12. cikknek azok a rendelkezései, amelyek a Tanács eljárása és hatáskörére vonatkoznak, a Közgyűlés eljárására és hatáskörére is alkalmazást nyernek. A Közgyűlés olyan jelentésének, amelyet a Tanácsban képviselt szövetségi tagok jóváhagyásával és a Szövetség többi tagjai többségének hozzájárulásával — minden esetben a vitában álló felek kivételével — hoztak, ugyanaz a hatálya van, mint az olyan jelentésnek, amelyet a Tanács összes tagjai — kivéve a felek képviselőit — egyhangúlag elfogadnak.

16. CIKK.

Ha a Szövetség valamelyik tagja a 12., 13. és 15. cikkekben foglalt megállapodások ellenére a döntést háború útján keresi, ezt a tagot ipso facto olyannak kell tekinteni, mintha háborús cselekményt követett volna el a Szövetség valamennyi tagja ellen. Ez utóbbiak kötelezik magukat, hogy az ilyen Állammal minden kereskedelmi és pénzügyi összeköttetést haladéktalanul megszakítanak, saját állampolgáraik és a szerződészegő Állam polgárai között minden érintkezést betiltanak és minden¹ pénzügyi, kereskedelmi vagy személyes összeköttetést megszüntetnek a szerződészegő és minden más Állam polgárai között, tekintet nélkül arra, hogy a másik Állam a Szövetség tagja-e

Ilyen esetekben a Tanács köteles a különféle érdekelt Kormányoknak ajánlatot tenni aziránt, hogy a Szövetség tagjai egyenkint minő szárazföldi, tengeri és légi haderővel járuljanak hozzá azokhoz a fegyveres erőkhöz, amelyek a szövetségi megállapodások betartását biztosítani hivatva lesznek.

A Szövetség tagjai megegyeznek továbbá abban is, hogy az e cikk alapján megvalósítandó pénzügyi és gazdasági intézkedésekben egymást kölcsönösen támogatni fogják, hogy az ezzel járó veszteségek és hátrányok a legkisebb mértékre csökkenjenek; épp így kölcsönösen támogatni fogják egymást a védekezésben minden olyan külön intézkedés ellen, amelyet a szerződészegő Állam valamelyikükkel szemben alkalmaz; valamint megfelelő intézkedéseket fognak tenni arra nézve, hogy az ő területükön átvonulhassanak bármely szövetségi tagnak oly haderői, amelyek a szövetségi megállapodások betartásának biztosításában közreműködnek.

Minden tag, amely a Szövetségből folyó bármely kötelezettséget megsért, a Szövetségből kizárható. A kizárás a Tanácsban képviselt valamennyi többi szövetségi tagnak szavazata alapján történik.

17. CIKK.

Ha két olyan Állam között, amelyek közül csak az egyik, vagy egyik sem tagja a Szövetségnek, vitás eset merül fel, a Szövetség kötelékébe nem tartozó Államot vagy Államokat fel kell szólítani, hogy a vitás kérdés megoldása céljából a Szövetség tagjaira nézve megállapított kötelezettségeknek vessék alá magukat és pedig oly feltételek mellett, amilyeneket a Tanács igazságosaknak tart. Ha ennek a felszólításnak eleget tesznek, akkor a 12—16. cikkek rendelkezései irányadók, azokkal a változtatásokkal, amelyeket a Tanács szükségesnek tart.

Ennek a felszólításnak elküldése után a Tanács azonnal vizsgálatot indít a vitás eset körülményeire nézve és azt az intézkedést indítványozza, amelyet az adott esetben a legjobbnak tart.

Ha a felszólított Állam a vitás eset elintézésénél a Szövetség tagjaira rótt kötelezettségek elvállalását visszautasítja és a Szövetség valamelyik tagja ellen háborút indít, az ilyen Állammal szemben a 16. cikk rendelkezései nyerne alkalmazást.

Ha a felszólítás ellenére mindkét fél vonakodik a Szövetség tagjaira rótt kötelezettségeket a vitás eset elintézésénél elfogadni. Tanács minden olyan intézkedést és indítványt megtehet, amely az ellenségeskedések megelőzésére és a vita megoldására alkalmas.

18. CIKK.

Minden nemzetközi szerződést vagy megállapodást, amelyet a Szövetség bármely tagja ezentúl létesít, haladéktalanul be kell iktatni a Titkárságnál és a Titkárságnak azt, mihelyt lehetséges, közzé kell tennie. A Titkárságnál való beiktatás előtt semmiféle ilyen nemzetközi szerződésnek vagy megállapodásnak nincs kötelező ereje.

19. CIKK.

A Közgyűlés időnkint felhívhatja a Szövetség tagjait az alkalmazhatatlanná vált szerződéseknek és olyan nemzetközi állapotoknak újabb megvizsgálására, amelyeknek fennmaradása a világbékét veszélyeztethetné.

20. CIKK.

A Szövetség tagjai egyenkint megegyeznek abban, hogy a jelen Egyességokmány elfogadásával közöttük megszűnik minden olyan kötelezettség és megegyezés, amely az Egyességokmány rendelkezéseivel össze nem egyeztethető; ünnepélyesen kötelezik magukat, hogy ezentúl a jelen Egyességokmány rendelkezéseivel összeférhetetlen kötelezettségeket nem vállalnak.

Ha a Szövetség valamely tagja a Szövetségbe lépése előtt a jelen Egyességokmánnyal összeférhetetlen kötelezettséget vállalt volna, kötelessége, hogy haladéktalanul megtegye a lépéseket az ily kötelezettségek felbontása iránt.

21. CIKK.

A béke fenntartását biztosító nemzetközi megegyezések, mint a választott bírósági szerződések és bizonyos területekre vonatkozó megállapodások, amilyen a Monroe-elmélet, érvényességét a jelen Egyességokmány rendelkezései semmiben sem érintik.

CIKK.

Oly gyarmatokra és²²területekre nézve, amelyek az elmúlt háború következtében megszűntek az őket azelőtt kormányzó Államok fennhatósága alá tartozni, s amelyekben oly népek laknak, amelyek a mai világ különösen nehéz viszonyai között még nem tudják önmagukat kormányozni, alapelvül mondatik ki, hogy ezeknek a népeknek jóléte és fejlődése a civilizáció szent hivatása, amelynek biztosítékait fel kell venni a jelen Egyességokmány ba.

Ez alapelv gyakorlati megvalósításának legalkalmasabb módja az, hogy a népek felett való gyámságra megbízást azok

a fejlettebb nemzetek nyerne, amelyek segédeszközeiknél, tapasztalataiknál vagy földrajzi helyzetüknél fogva leginkább képesek és hajlandók ennek a felelősségnek vállalására; ezek a nemzetek a gyámságot, mint a Szövetség megbízottai, ennek nevében gyakorolnák.

A megbízás jellegének az illető nép fejlődési foka, a terület földrajzi fekvése, gazdasági viszonyai és más egyéb körülményei szerint kell különböznie.

Bizonyos közületek, amelyek azelőtt a Török Birodalomhoz tartoztak, a fejlettségnek oly fokát érték el, hogy független nemzetként ideiglenesen elismerhetők, azzal a feltétellel, hogy közigazgatásuk valamely Megbízott Hatalom tanácsadó és támogató vezetése alá helyeztessék addig az időpontig, amikor már önmaguk is tudják sorsukat intézni. A Megbízott Hatalom választásánál elsősorban ezeknek a közületeknek kívánságait kell tekintetbe venni.

Más népek, különösen a középafrikaiak, olyan fejlődési fokon állanak, hogy a Megbízott Hatalmat kell felelőssé tenni a területnek olyan közigazgatásáért, amely a lelkiismeret és vallásszabadságot a közrend és a jó erkölcs követelte korlátozásokkal biztosítja, továbbá biztosítja bizonyos, visszaéléseknek, mint a rabszolgá-, fegyver- és szeszereskedelemnek megtiltását, valamint erődök, hadi- vagy tengerészeti támpontok létesítésének és a bennszülöttek katonai kiképzésének megakadályozását, kivéve, ha ez a kiképzés rendőri és területvédelmi célokat szolgál; a Megbízott Hatalomnak a Szövetség más tagjai részére is biztosítania kell a kereskedelem és áruforgalom azonos lehetőségét.

Végül vannak oly területek, mint Délnyugat-Afrika és a Csendes-Oceán déli részének bizonyos szigetei, amelyek csekély népsűrűségüknél, kis terjedelmüknél, a civilizáció központjaitól való távollétüknél, a Megbízott Hatalom területével földrajzi összefüggésüknél vagy más körülményeknél fogva, legkedvezőbbben a Megbízott Hatalom törvényei szerint és területének alkotó részeként igazgathatók, fenntartva a bennszülött lakosság érdekében fentebb felsorolt biztosítékokat.

A megbízás minden esetében a Megbízott Hatalomnak a Tanácshoz évenként jelentést kell tennie a reá bízott területről.

Ha a Megbízott Hatalom jogkörének, ellenőrzésének vagy közigazgatásának terjedelmére vonatkozólag a Szövetség tagjai előzetesen nem állapodtak meg, erre nézve minden egyes esetben a Tanács kifejezetten határoz.

Állandó Bizottságot kell alakítani avégből, hogy az a Megbízott Hatalmak évi jelentéseit átvegye, megvizsgálja és a Tanácsnak a megbízások végrehajtására vonatkozó minden kérdésben véleményét adjon.

23. CIKK.

A Szövetség tagjai a már fennálló vagy a jövőben kötendő nemzetközi egyezmények határozataival egybehangzón és azok fenntartása mellett:

- a) arra törekszenek, hogy férfiak, asszonyok és gyermekek részére méltányos és emberies munkafeltételeket biztosítsanak és tartsanak fenn, úgy saját országaikban, mint minden olyan országban, amelyre kereskedelmi vagy ipari összeköttetésük kiterjed, és ebből a célból szükséges nemzetközi szervezeteket létesítsenek és tartsanak fenn;
- b) kötelezik magukat, hogy az igazgatásuk alá bocsátott területek bennszülött lakosságával szemben igazságos bánásmódról gondoskodni fognak;
- c) megbízzák a Szövetséget a leány- és gyermekkereskedelemre, valamint az ópiummal és más ártalmas szerekkel való kereskedésre vonatkozó egyezmények végrehajtásának legfőbb ellenőrzésével;
- d) megbízzák a Szövetséget a fegyver- és lőszerkereskedelem legfőbb ellenőrzésével oly országok tekintetében, amelyekben ez az ellenőrzés közérdekből szükséges;
- e) megteszik a szükséges intézkedéseket, hogy közlekedés és az átmenő forgalom szabadságát, valamint az egyenlő elbánást a Szövetség valamennyi tagjának kereskedelme számára biztosítsák. Ebben a vonatkozásban az 1914—1918. évi háború következtében elpusztított vidékek különös szükségleteit figyelembe kell venni;
- f) arra törekszenek, hogy nemzetközi rendszabályokat fogantossanak a betegségek elhárítására és legyőzésére.

24. CIKK.

Minden nemzetközi hivatal, amelyet előbb kötött általános egyezmények alapján szerveztek, a felek beleegyezésével a Szövetség igazgatása alá kerül. Minden ilyféle nemzetközi hivatal és nemzetközi érdekű ügyek rendezésére hivatott bizottság, amely ezentúl keletkezik, a Szövetség igazgatása alatt fog állani.

Általános egyezményekkel szabályozott oly nemzetközi ügyekre nézve, amelyek nemzetközi bizottságok vagy hivatalok ellenőrzése alatt nem állanak, a Szövetség Titkársága, ha a Tanács beleegyezését megadja és ha a felek kívánják, az ügyre vonatkozó minden adatot összegyűjt és közöl, valamint minden szükséges vagy célszerű segítséget megad.

A Tanács elrendelheti, hogy a Szövetség igazgatása alatt

25. CIKK.

A Szövetség tagjai megegyeznek arra nézve, hogy a Vörös Kereszt-Egylet elismert önkéntes nemzeti szervezeteinek létesítését és együttműködését elősegíteni és támogatni fogják, mint-hogy ezeknek célja az egészségi állapotok javítása, a betegségek megelőzése és a szenvedéseknek enyhítése az egész világon.

26. CIKK.

A jelen Egyességokmányra vonatkozó módosítások akkor lépnek életbe, ha a Szövetségnek azok a tagjai, amelyeknek képviselői a Tanácsot alkotják, és a Szövetség azon tagjainak többsége, amelyeknek képviselői a Közgyűlést alkotják, ezeket a módosításokat megerősítették.

Semmiféle módosítás sem kötelező a Szövetségnek olyan tagjára nézve, amely kijelenti, hogy a módosításhoz nem járul hozzá; ebben az esetben azonban megszűnik a Szövetség tagja lenni.

FÜGGELÉK.

I. A NEMZETEK SZÖVETSÉGÉNEK EREDETI TAGJAI:

Északamerikai Egyesült-Államok	-Haiti
Belgium	Hedzsasz
Bolívia	Hondurasz
Brazília	Olaszország
Brit Birodalom	Japán
Kanada	Libéria
Ausztrália	Nikaragua
Délafrika	Panama
Újzéland	Peru
India	Lengyelország
Kína	Portugália
Kuba	Románia
Equador „«	Szerb-Horvát-Szlovén-Állam
Franciaország	Sziám
Görögország	' Cseh-Szlovákország
Guatemala	Uruguay

AZ EGYESSÉGOKMÁNYHOZ VALÓ CSATLAKOZÁSRA MEGHÍVOTT ÁLLAMOK:

Argentínai Köztársaság	Perzsia
Csile	Szalvador
Kolumbia	Spanyolország
Dánország	Svédország
Németalföld	Svájc
Norvégország	Venezuela
Paraguay	

II. A NEMZETEK SZÖVETSÉGÉNEK ELSŐ FŐTITKÁRA:
Honourable Sir James Eric DRUMMOND, K. C. M. G., C. B.

JEGYZET AZ EGYESSÉGOKMÁNYHOZ.

A 4. cikkhez. A N. Sz. második Közgyűlése 1921. okt. 5-én tartott ülésén BELGIUMOT, BRAZÍLIÁT, KÍNÁT és SPANYOLORSZÁGOT jelölte ki a Tanács tagjaiul 1922 január 1-től számított egy évi időtartamra.

A Függelékhez. A következő három állam:

Északamerikai Egyesült-Államok

Equador

Hedzsasz

az Egyességokmányt nem ratifikálta s így a N. Sz. tagjaiul egyelőre nem tekinthető.

A N. Sz. első Közgyűlése a következő államokat a Szövetségbe fölvette:

Albánia

Costa Rica

Ausztria

Finnország

Bulgária

Luxemburg

A N. Sz. második közgyűlése a következő államokat a Szövetségbe fölvette:

Észtország

Lettország (Latvia)

Litvánia.

IX. A KISEBBSÉGEK VÉDELME NEK SZERVEZETE A NEMZETEK SZÖVETSÉGÉBEN.

A Tanács.

A tanácstagok ¹ képviselői rendszerint:

Belgium, Son Excellence Monsieur Paul HYMANS, volt külügyminiszter, államminiszter, a N. Sz. első Közgyűlésének elnöke.

Brazília Son Excellence Monsieur Gastão da CUNHA, nagykövet Parisban.

Briti Birodalom Le très honorable A. J. BALFOUR, O. M., M. P., a Privy Council lord-elnöke.

Kína Son Excellence Dr. Vikyuin Wellington Koo, rk. követ és meghat, miniszter Londonban.

Spanyolország Son Excellence Monsieur José QUINONES DE LÉON, nagykövet Parisban.

Franciaország Son Excellence Monsieur Léon BOURGEOIS, a Szenátus elnöke, volt miniszterelnök.

Olaszország Son Excellence le Marquis Guglielmo IMPERIALI dei Principi di Francavilla, nagykövet Londonban, szenátor.

Japán Son Excellence le Vicomte K. ISHII, nagykövet Parisban, volt külügyminiszter.

Az elnöklés sorban, ülészakonként váltakozva történik.

A tanácstagok képviselőihez Genfben intézett küldeményeket a Főtitkárság továbbítja.

A Főtitkárság.

Secrétariat de la Société des Nations.

Főtitkár (Secrétaire Général): L'Honorable Sir James Eric DRUMMOND, K. C. M. G., C. B. (angol).

Secrétaire Général adjoint: M. Jean MONNET (francia).

Sous-Secrétaire Général: Dr. Inazo NITOBÉ (japán).

¹ Francia betűrendben. — A Brit Birodalom, Franciaország, Olaszország és Japán állandó tagok. A többi négyet a N. Sz. II. Közgyűlése jelölte ki. Megbízatásuk az 1922. év végén lejár.

Közigazgatási bizottságok és a kisebbségi kérdések ügyosztálya (Section des Commissions administratives et Questions des Minorités). Idetartoznak a kisebbségi kérdéseken és a kárpátalji Ruthénia ügyén kívül Danzig szabad város és a Saar-medence ügyei.

Vezetője (Directeur): Erik Andreas COLBAN, norvég ügyvéd. Azelőtt: titkár a norvég külügyminisztériumban, majd kereskedelmi igazgató a londoni és párisi norvég követségeken.

A kisebbségi ügyek előadója: Helmer ROSTING, dán tanár, történész. Azelőtt: a Dán Vöröskereszt-Egyesület párisi kirendeltségénél a franciaországi központi hatalmakkbeli hadifoglyok ügyeinek intézésével volt megbízva.

A Magyar Titkárság.

A m. kir. Külügyminiszter úr 1921 április havában elhatározta a Magyar Titkárság létesítését s ennek szervezésével és vezetésével bold, emlékü RÉZ Mihály kolozsvári egyetemi tanárt bízta meg, azonkívül jóváhagyta Réz Mihály előterjesztését, ki a titkárság tagjává és akadályoztatása esetén helyettesévé, BARANYAI Zoltán sz.-föv. főreáliskola! tanárt, a berni magy. kir. Követség sajtóelőadóját, kérte fel. Réz Mihály, miután még halálos ágyán is, folyton fogyó testi erejével az utolsó időkig a magyar kisebbségek ügyeivel foglalkozott, 1921 május 26-án elhunyt, befejezve időelőtt a magyarság ügyének és a tudománynak szentelt életét. A magy. kir. Külügyminiszter úr utódául, 1921 május 27-én, a Magyar Titkárság felállításának további megszervezésével és ideiglenes vezetésével Baranyai Zoltánt bízta meg.

A Magyar Titkárság összekötőhivatal (hasonlóan a N. Sz. Főtitkársága mellett önálló többi nemzeti titkársághoz) Magyarországon; a Nemzetek Szövetsége között.

Nevét a magy. kir. Külügyminiszter úr a következőképpen állapította meg:

MAGYAR KIR. TITKÁRSÁG A NEMZETEK SZÖVETSÉGE MELLETT
SECRETARIAT ROY. HONGROIS PRÉS LA SOCIÉTÉ DES NATIONS

Idéiglenes- helyisége: 4 bis, chemin de Miremont. *Genève.*

Beosztva: Kilényi Mária és Vuchetich-Fáy Szerafm.

**A N. Sz.-hez beterjesztett,
a magyar kisebbségekre vonatkozó beadványok.**

Nem számítva azokat a beadványokat, amelyek csupán a Főtitkárság tájékoztatására küldettek be a N. Sz.-hez, az elszakított területek magyar kisebbségeire vonatkozó következő petíciókat terjesztették fel eddig:

1. A *General Presbyterian Alliance* nevében, amely a világ összes presbiteri egyházait egyesíti, tehát 30 millió presbiteriánus hívőt képvisel, 1920 december 23-án J. L. FLEMING, az *Alliance* akkori titkára levelet intézett a N. Sz. Főtitkárához. E levélben azt javasolja, hogy a N. Sz. hívjon össze egy nemzet- és felekezetközi értekezletet, amelynek főadata lenne a közép- és kelet európai valási kisebbségek kérdésének megoldása. A levéllel együtt beterjeszti az Alliance Közép-Európába, de különösen Erdélybe küldött tanulmányi bizottságának jelentését (*Report of the Commission to visit Central Europe on behalf of the Alliance of Presbyterian Churches Eastern Section . . .*), amelynek alapján az Alliance azt hiszi, „hogy a román megszállás és e területeknek Románia részéről való annexiója folytán a magyar Református Egyházra nagy szenvedések háramlottak” (. . . we had cause to believe was suffering severely through the Romanian occupation, and annexation of territory). Azonkívül felterjeszti a N. Sz.-hez az Alliancenak a román kormányhoz intézett felhívását.

Fleming levelét a N. Sz. Főtitkárához, ennek a vételt igazoló levelét, azonkívül rövid előjegyzetét sokszorosított, kétnyelvű kiadványban a N. Sz. tagjainak tudomására hozták (1921 jan. 6. — 21/68/5. — 41/9956/9956. — Council Document S. 4.).

2. A *Magyar Béke delegáció* 1920 november 24-én kelt jegyzékében (219. sz.) fölhívja a Nagykövetek Értekezlete figyelmét a jugoszláv katonai megszállás (Pécs—Baranya) alatt élő lakosság helyzetére, a jugoszláv részről tett jogtalan intézkedésekre, az utódállamok részéről kiutasítottak sorsára s végül az elszakított területek magyar kisebbségeinek helyzetére, orvoslást kérve. Jules CAMBON, a Nagykövetek Értekezletének elnöke 1920 dec 21-én az értekezlet nevében azzal az ajánlással teszi át a jegyzéket a N. Sz.-hez, hogy «foganatosítson rögtönös intézkedéseket a cseh-szlovák és szerb-horvát-szlovén kisebbségi szerződések végrehajtásának biztosítására, mielőtt a trianoni békeszerződés életbe lép. (la Conférence a dé-

cidé ... de transmettre la lettre ci-dessus à la Société des Nations en lui suggérant de prendre des mesures immédiates en vue d'assurer l'application des Traités des Minorités tchécoslovaque et serbe-croate-slovène dès que le Traité de Trianon entrera en vigueur).

A Magyar Békedelegáció jegyzékét, Jules Cambonnak a N. Sz. Főtítkárhoz intézett levelét, azonkívül a Főtítkár rövid előjegyzetét nyomtatott kétnyelvű kiadványban a N. Sz. tagjainak tudomására hozták (1921 jan. 28. — 21/68/20. — Document du Conseil Z 4.).

3. A *magy. kir. Külügyminiszter* 1921 február 25-én kelt 32778/1921. számú, a Szövetséges és Társult Főhatalmak budapesti főmegbízottaihoz intézett jegyzékében, röviden érintve a Szerb-Horvát-Szlovén Kormánynak a magyar földbirtokokat zárlat alá helyező rendelkezését, ismerteti az 1919 ápr. 16-iki 215. sz. és az 1920 ápr. 8-iki 329. GZ. cseh-szlovák törvényeket, amelyek valódi célja tulajdonkép a magyar földbirtokosok tönkretétele s amelyek a trianoni békeszerződés 63. és 250. cikkeibe ütköznek. A jegyzék kéri a főmegbízottakat, hogy a Szövetséges és Társult Főhatalmaknál e törvények felfüggesztését, mint amelyek a békeszerződés rendelkezéseibe ütköznek, eszközöljék ki.

A *magy. kir. Külügyminiszter* 1920 dec. 31-én (más adat szerint: 1921 jan. 4-én) kelt, 13/pol. számú, a Szövetséges és Társult Főhatalmak budapesti főmegbízottaihoz intézett jegyzékében, kimerítően ismerteti az 1919 szept. 20-iki, Erdélyre vonatkozó román agrártörvényt, amely kisajátítandónak jelent ki minden olyan földbirtokot, amelynek tulajdonosa idegen állampolgár vagy bármily módon idegenné vált; szintúgy kimerítően ismerteti s adatokkal illusztrálja az 1920 nov. 20-iki román kormányrendeletet, amely 200 hold minimumig kényszerbérletbe adandónak jelent ki minden magyar földbirtokot, s amelynek nyilvánvaló célja az erdélyi magyar földbirtokosság tönkretétele és a kisebbségi jogokról szóló rendelkezések kijátszása. A jegyzékben a magyar kormány arra kéri a Szövetséges és Társult Főhatalmakat, hogy a fenti két román törvény, illetőleg rendelet rögtönös felfüggesztését, mint amelyek a Hágai Egyezmény függelékének 46. cikkébe és a békeszerződésbe ütköznek, a román kormánynál eszközöljék ki.

Báró Bánffy Albert és neje, Kolozsvár környéki nagybirtokosok, panaszt tesznek a román hatóságok részéről őket ért üldözések ellen.

A *párisi román követ* 1921 ápr. 4-én kelt, 47. C. számú, a

Nagykövetek Értekezlete elnökéhez intézett jegyzékében röviden cáfolja a magyar kormánynak a romániai magyar kisebbség jogainak érdekében, valamint az erdélyi agrárreform ügyében a Szövetséges és Társult Főhatalmakhoz intézett jegyzékeit, azonkívül hosszasan bizonygatja a magyarországi «irredenta törekvések» létezését és ezeknek veszélyességét Románia szempontjából.

Ezt az elősorolt négy dokumentumot Jules CAMBON, a Nagykövetek Értekezletének elnöke, 1921 április 15-én átteszi a N. Sz.-hez «mivel a cseh-szlovák és a román kisebbségi szerződések a N. Sz. védelme alatt állanak ».

A N. Sz. melletti Magyar Titkárság 1921. május 14-én részletes jegyzéket terjesztett be a román közigazgatási és más hatóságok részéről a kisebbségi szerződés ellen elkövetett sérelmes intézkedésekről, a sérelmes eseteket a szerződés rendelkezései szerint csoportosítva (1. lejjebb).

A magy. kir. Külügyminiszter 1921 febr. 25-iki és 1920 dec. 31-iki jegyzékeit; a párisi román követ 1921 ápr. 4-iki válaszjegyzékét; Jules CAMBON-nak a N. Sz. Főtitkárához intézett, 1921 ápr. 15-iki kísérőlevelét; a N. Sz. Főtitkáranak Jules CAMBON-IIOZ intézett, 1921 máj. 14-én kelt, a négy dokumentum vételét elismerő levelét; azonkívül a Magyar Titkárság 1921 máj. 14-iki petícióját; végül a Főtitkár rövid előjegyzetét nyomtatott, kétnyelvű kiadványban a N. Sz. tagjainak tudomására hozták (1921 máj. 20. — C50. M 24. 1921. I. — 41/12285/12285., 41/12273/12273).

4. A magy. kir. Külügyminiszter 1921 április 28-án kelt, a Szövetséges és Társult Főhatalmak budapesti főmegbízottaihoz intézett jegyzékében alapos bírálat alá veszi az Erdélyre vonatkozó készülő új román agrártörvényt, rámutat az egyenlőtlen és igazságtalan bánásmódra, amelyben — az ó-romániai földbirtokosztályt kímélve — a román kormány az erdélyi földbirtokosságot részesíti. A jegyzék megállapítja, hogy a törvénytervezet eszköz és fegyver a román hatóságok kezében a magyarság kifosztására és az erdélyi román kényszerkolónizációra. «Csupán a Szövetséges Főhatalmak gyors beavatkozása mentheti meg a magyar kisebbséget a biztos tönkrejutástól.»

Ezt a jegyzéket a magyar kormány párisi delegátusa 1921 máj. 5-én felterjesztette a Nagykövetek Értekezlete Elnökéhez, aki 1921 június 24-én azzal teszi át a N. Sz.-hez, hogy «a román kisebbségi szerződés már érvényben lévén, a Nagykövetek Értekez-

léte úgy véli, hogy e szerződés rendelkezéseit érintő ügynek elintézésére a Nemzetek Szövetsége hivatott».

A Külügyminiszter jegyzékét, párisi delegátusunk és a Nagykövetek Értekezlete elnökének levelét, a Főtítkár rövid előjegyzetével sokszorosított, kétnyelvű kiadványban a N. Sz. tagjainak tudomására hozták (1921 július 14. — C 230. M 168. 1921. I.).

5. A Magyar Asszonyok Nemzeti Szövetsége hódmezővásárhelyi fiókja 1921 június havában jelentést tett a budapesti központhoz a Nagyszalontáról menekült négy Bajó-nővérnek az ottani román hatóságok részéről történt bebörtönzéséről és megkínzásáról, amiért Csonka-Magyarországon lakó testvérüknek egy hazafias tartalmú levelet akartak kiküldetni. A jelentés a Bajó-nővérekkel fölvetett jegyzőkönyvet is magában foglalja. A jelentést Tormay Cécile, a MANSz. elnöknője, szép levél kíséretében Castagnetto de Caracciolo herceg, mint a Szövetséges és Társult Főhatalmak budapesti képviselői értekezletének elnöke, elé terjesztette (1921 jún. 9.). Castagnetto di Caracciolo herceg, hivatkozva a Nagykövetek Értekezlete abbeli határozatára, hogy a kisebbségi szerződésekre hivatkozó panaszokat a Nemzetek Szövetségéhez kell intézni, Tormay Cécile levelét a hozzá mellékelte jelentéssel együtt áttette a N. Sz.-hez (1921. júl. 15.). A N. Sz. Főtítkársága Castagnetto herceg 1921 júl. 15-iki levelét (mellékleteivel) ugyanazon év szeptember 12-én kapta meg(!) és, az 1921 június 27-iki tanácsi határozatban megállapított eljárás értelmében, szeptember 16-án a panaszt közölte a román kormánnyal a N. Sz. melletti Román Titkárság útján. A Román Titkárság 1921 november 6-án kelt, a N. Sz. Főtítkárához intézett levelében ismertette kormánya álláspontját.

Előadta, hogy Bajó-nővérek a katonai cenzúra kijátszásával levelet akartak kicsempésztetni, amely a román hadsereg és állam ellen irányuló sértéseket tartalmazott. Bajó-nővérek szabadonbocsátásuk után önként távoztak Magyarországra. Leveléhez mellékelte a levélvivővel és Bajó Böskével, még a román hatóságok részéről fölvetett jegyzőkönyvet, továbbá a kérdéses levél szövegének francia fordítását.

Az elősorolt iratokat, azonkívül a Főtítkár rövid előjegyzetét sokszorosított, kétnyelvű kiadványban a N. Sz. tagjainak tudomására hozták (1921 nov. 14. — C449. M 323. 1921. — 41/15962/12285., 41/17219/12285.).

A Nemzetek Szövetségéhez be vannak terjesztve és elintézés alatt állanak a következő petíciók:

1. A *Magyar-Ruthén Politikai Párt* (elnök: Kutkafalvy Miklós alelnök: Illés József, párttitkár: Balogh-Beéry László) 1921 szeptember havában részletes beadványban rámutatott arra, hogy Cseh-szlovákia máig sem adta meg a kárpátalji Ruthéniának a cseh-szlovák kisebbségi szerződés II. fejezetében biztosított önkormányzatot, részletes adattárral igazolta a cseh-szlovák kormánynak a szerződéssel ellentétben álló ruthénföldi politikáját, végül a szerződés rendelkezéseit sértő cseh-szlovák kormányintézkedéseket sorolta föl. Az 1921 június 27-iki tanácsi határozat értelmében kiadatott a cseh-szlovák kormánynak, amely kijelentette, hogy válaszolni fog reá.

2. A *N. Sz. melletti. Magy. kir. Titkárság* betérjesztette a következő petíciókat:

a) *Bocskay-Szövetség*: Mémoire au sujet des violations de droit commises par le régime roumain en Transylvanie contre les minorités nationales, de religion et de race (Budapest, le 30 Juillet 1921.).

b) *Bocskay-Szövetség*: Mémoire de la Ligue pour Protection des Minorités nationales au sujet de la réforme agraire en Roumanie.

c) *Országos Menekültügyi Hivatal*: Complainte de l'Administration Nationale des Réfugiés, concernant la persécution des fonctionnaires' magyars sur les territoires transférés à la Roumanie (Budapest, le 15 Octobre 1921.).

d) *Országos Menekültügyi Hivatal*: Magyar biztosító társaságok működésének beszüntetése a Romániához csatolt, volt magyar területeken (Budapest, 1921 okt. 27.).

e) *American Unitarian Commission*: Transylvania under Roumanian Rule.

Mindegyik kiadatott válaszolás céljából a román kormánynak.

Beadványok mintája.

A kisebbségi sérelmek ügyében beadandó petíciókat célszerű a kisebbségi szerződések szövegére való pontos hivatkozással megszerkeszteni; ha több esetről van szó, ezeket a kisebbségi szerződések rendelkezései szerint sorba venni; sérelmes hatósági intézkedéseknél vagy elvi jelentőségű döntéseknél (rendeleteknél stb.) a kiállító hatóság helyét, nevét és az intézkedés (rendelet) pontos kelvét és számát megadni; más sérelmes eseteknél is pontos és részletes adatokkal szolgálni. Egyes embereket ért sérelmes esetekre, atrocitásokra vonatkozó petíciókat a N. Sz. Titkársága

rendszerint csak akkor vesz figyelembe, ha nyilvánvalóan súlyos bírói ítéletekről van szó, ha tömeges eljárás eredménye, ha különösen ki-magasló, nagy erkölcsi súllyal bíró személyeket ér, vagy ha a fölpanaszolt esetnek politikai vagy a kisebbségi jogok ellen irányuló üldözés jellege van.

Minden esetben természetesen csak föltétlenül hitelt érdemlő, komoly eseteket szabad előadni; apró ügyekben való panaszkodás a kisebbségi jogok védelmének rovására megy.

Petíció vagy adatgyűjtés mintájául közöljük a N. Sz. melletti magy. kir. Titkárságnak a N. Sz.-hez 1921 május 14-én benyújtott panaszjegyzéke azon szakaszait, amelyek a román kisebbségi szer-ződés 8. cikke első bekezdése és 9. cikke ellen elkövetett kihágá-sokat sorolják föl (1. főntebb 3. sz. a.):

INFRACTIONS COMMISES PAR LES AUTORITÉS ADMINISTRA-TIVES ET AUTRES DE ROUMANIE, AU TRAITÉ CONCLU LE 9 DÉCEMBRE 1919 ENTRE LES PRINCIPALES PUISSANCES ALLIÉES ET ASSOCIÉES ET LA ROUMANIE.

C. — Infractions aux dispositions du paragraphe 1 de l'article 8.

a) Les locaux de l'Association vinicole transylvaine ont été confisqués; le résultat a été de rendre impossible le développement scientifique de la viticulture en Transylvanie, ainsi que l'exploitation commerciale des produits vinicoles.

b) Le musée ethnographique de l'Association des Carpathes de Transylvanie occupe la maison où est né le roi Mathias, propriété de la ville de Kolozsvár. La maison a été louée spécialement à cet effet. Le bail expirait à la fin de décembre 1920; l'Association en demanda le renouvellement; le préfet Julian Pop déclara que le conseil municipal n'avait pas renouvelé le contrat parce que les autorités de Bucarest étaient seules compétentes pour s'occuper de cette affaire. Bucarest ne s'occupa de rien, mais, d'autre part, les autorités roumaines notifièrent au comité de l'Association qu'il lui faudrait, à l'expiration du bail, déplacer le musée sous peine d'expulsion *manu militari*.

c) En 1917, les autorités municipales d'Arad donnèrent au club de gymnastique hongrois un emplacement pour l'établissement d'un terrain de jeu. En 1919, le club s'étant procuré des capitaux suffisants commença à construire des bâtiments, mais dans l'intervalle Arad devint roumain et les nouvelles autorités roumaines ne se montrèrent pas disposées à permettre la poursuite des travaux; pendant le mois de janvier, le préfet retira simplement l'octroi de l'emplacement et l'accorda à certain club de football roumain, qui venait de se fonder sous le nom de «Gloria».

d) A Brassó il y avait un théâtre hongrois, appelé «Apollo»; des troupes hongroises de passage et des amateurs y donnaient de temps en temps des repré-sentations et il servait, dans l'intervalle, de cinéma. Sous le prétexte que les locaux

avaient été occupés «irrégulièrement» et «illégalement» par une entreprise hongroise privée et que le théâtre ne pouvait servir à la fois les intérêts de la culture roumaine et d'une culture étrangère, puisqu'il était au service exclusif de la première, les autorités roumaines firent réquisitionner, pour leur usage personnel, le local du théâtre par l'Office des bâtiments.

e) Aussitôt après l'occupation, roumaine, l'Association Kólcsey, la première de toutes les associations hongroises de culture, de littérature et de science de la ville et de la région d'Arad, qui avait 40 ans d'existence, fut obligée de mettre un terme à toute activité. En octobre 1920, l'Association décida de reprendre ses travaux. Le Président écrivit au préfet pour lui en demander la permission. Le préfet de police la lui refusa, sans lui donner de raisons.

La bibliothèque et le musée de cette Association étaient installés devant le palais de culture hongroise de la ville d'Arad. Sous le prétexte qu'il avait été construit grâce à des subventions de l'État, le Gouvernement roumain déclara que cette maison et ces collections appartenaient à l'État roumain et devenaient propriété nationale. On en confia l'administration à un prêtre roumain de la campagne nullement qualifié pour des fonctions de ce genre, qui comportent une grande autorité.

f) Les colons hongrois de Transylvanie (Nagysármás, Déva, etc.) se sont vu privés d'une jugère de terre cultivable chacun et ont été menacés de la confiscation du reste de leurs domaines (qui s'élèvent en moyenne à 10 jugères par tête) afin de permettre l'octroi de terres aux soldats roumains démobilisés.

g) A Alsójára, le juge de paix a refusé de permettre au ministre protestant de louer à ferme les terres d'Église relevant de son bénéfice, ce qui le privait de ses moyens de subsistance.

F. — Infractions aux dispositions de l'article 9.

a) L'école confessionnelle de l'Église évangélique hongroise de Kiskapus, comportant un personnel de trois instituteurs, a été simplement confisquée et ses locaux occupés pour y établir une école roumaine. Les enfants hongrois de Kiskapus ont été ainsi privés de la possibilité d'apprendre leur langue maternelle.

b) Les bâtiments des écoles confessionnelles hongroises en Roumanie, à Bucarest et dans d'autres villes, bien que propriétés privées des confessions respectives, ont été occupés par les autorités militaires; les enfants hongrois habitant ces villes sont ainsi privés de toute possibilité d'être instruits dans leur langue maternelle.

c) À Sepsiszentgyörgy se trouvaient un orphelinat et un asile pour enfants hongrois, entretenus par la rente d'un capital fourni par souscription publique et par dons. La fortune privée de ces instituts s'élevait à 16 millions de couronnes. En décembre, sous prétexte que le comitat de Háromszék subventionnait cet institut au moyen d'un impôt supplémentaire de 1°,,, le préfet roumain du comitat confisqua l'institut, en même temps que tous ses biens meubles et immeubles, au bénéfice de l'État roumain. Il se contenta de dissoudre le comité hongrois de surveillance et de confier la direction de l'institut à une association charitable roumaine de Nagyszében.

d) Au commencement de l'année scolaire actuelle 1920/21, dans plusieurs localités de la région de Székler, — en particulier à Homoródszentpéter, Homo-

ródszentjános et Csiger, — les bâtiments scolaires du temple unitaire ont été purement et simplement confisqués pour y établir des écoles d'État employant le roumain comme langue d'enseignement, quoique ces bâtiments et leurs terrains soient la propriété privée des temples unitaires respectifs.

e) A Szatmár, l'école secondaire de filles appartenant à la religion réformée a été expulsée des locaux qu'elle occupait et ces derniers ont été confisqués au profit d'une école roumaine de commerce, bien qu'ils fussent la propriété privée de l'Église réformée qui entretenait l'école.

f) Aux termes de son décret en date du 12 janvier 1921, le juge de paix de Nyáradszerda a fermé l'ancienne école confessionnelle de Vadad, sous prétexte qu'elle n'avait pas été autorisée par le secrétaire d'État pour l'instruction publique de Kolozsvár.

g) Aux termes de son décret N° 8336/920, l'Inspecteur de l'enseignement du Gouvernement roumain pour le comitat de Udvarhely a interdit au directeur de l'école unitaire (confessionnelle) de Székelykeresztur de recevoir dans son école des élèves appartenant à toute autre confession, par exemple des catholiques ou des protestants.

h) A Homoródszentmárton, le 17 septembre 1920, des gendarmes armés ont saisi, au profit d'une école Gouvernement roumain qui devait y être établie, le local d'une école et tout le matériel scolaire qui était la propriété privée de l'Église unitaire.

i) Par ordre du juge de paix, au cours des mois de novembre et décembre 1920, sans qu'on puisse indiquer une raison pour justifier cette mesure, les écoles confessionnelles de Benczéd, Gyepes, Vörösfalva et Abásfalva ont été fermées.

j) Les autorités administratives subalternes refusent d'autoriser le clergé à continuer les cours d'instruction religieuse et de morale, prescrits par la loi de l'Église, aux élèves qui ont terminé leur instruction élémentaire, comme le prouve manifestement le cas du pasteur Stender, qui a été appelé en justice et puni pour l'avoir fait.

k) En novembre 1920, les locaux de la Société chorale hongroise de Brassó, qui existaient depuis 50 ans, ont été confisqués; les Hongrois de Brassó ont été privés ainsi d'un des établissements d'éducation qui était entretenu par des libéralités publiques. Une partie des locaux de ladite Société chorale avait été louée à une école élémentaire appartenant aux luthériens hongrois de Brassó; le résultat de cette mesure a été de laisser également cette école sans abri.

X. A KISEBBSÉGI JOGOK VÉDELME NEK IRODALMA.

A Nemzetek Szövetségéről általában.

F. LARNAUDE: La Société des Nations. Paris, librairie de la Société du Recueil Sirey, 1920. 84 l.

Léon BOURGEOIS: Le Pacte de 1919 et la Société des Nations. Paris, 1919. Fasquelle. 279 l.

Georges SCELLE: Le Pacte des Nations et sa liaison avec le traité de paix. Paris, 1919, librairie de la Société du Recueil Sirey. 459 l.

Sir Frederick POLLOCK: The League of Nations. London, 1920. Stevens and Sons. 251 l.

Message du Conseil fédéral à l'Assemblée fédérale concernant la question de l'accession de la Suisse à la Société des Nations (du 4 août 1919) avec annexes (ezek közül kiemelendő: Max HUBER: Problèmes relatifs à la S. d. N.) Berne, 1919. Wyss Erbers. 409 l.

William H. TAFT, George W. WICKERSHAM, A. Lawrence LOWELL, Henry W. TAFT: The Covenant — Letters on the Covenant of the L. of N. Boston, Mass. 1919. 188 l.

Oliver Ed. BRETT: The first Assembly. By a committee of the League of Nations union including Lord Robert Cecil and Lord Phillimore. London, 1921. 277 l.

Edmund W. SARA: The L. of N. and the spiritual ideals implied, two courses of lessons . . . Westminster, 1921. 2 v.

George Grafton WILSON: The first year of the L. of N. Boston, 1921. 94. l.

The League of Nations starts. An outline by its organizers. London, Macmillan, 1920. 282 l.

¹ Bibliográfiai vázlat; teljességre nem törekszik.

Lord Eustace PERCY: The responsibilities of the League. London, Hodder & Stoughton. 1919. 319 l.

Charles SAROLEA: Europe and the League of Nations. London, G. Bell. 1919. 317 l.

Sir George PAISH: The Nations and the League. Introduction. London, Fisher Unwin. 263 l.

Paul OTLET: Constitution mondiale de la Société des Nations: le nouveau droit des gens. 1917. Paris, G. Crès. 256 l.

Sir Geoffrey BUTLER: A Handbook to the League of Nations. London, Longmans. 1919. 80 l.

René BRUNET: La Société des Nations et la France. Paris, 1921. 286 l.

René PAYOT: Quelques aspects de la IIe Assemblée des Nations. La Revue de Genève. 1921. november.

Dr. báró Wlassics Gyula. Hadijog. Népszövetség. Területi sérthetlenség. Budapesti Szemle, 1919. (180. köt.) 81—87. l. — A Nemzetek Szövetségének első közgyűlése. Magyar Jogi Szemle. 1921. (II. évf.) 1—8. l.

Les Français à la recherche d'une société des nations, depuis le roi Henri IV jusqu'aux combattants de 1914. Textes choisis. Paris, 1920. 237 l.

Alfred H. FRIED: Der Völkerbund. Ein Sammelbuch. Leipzig. 1919.

Hans WEHBERG: Die Pariser Völkerbundakte. 2. Aufl. Berlin, 1919. 175 l.

Mrs KLUYVER: Documents on the League of Nations. Leiden, 1920. 367 l.

Edgar MILHAUD: Plus jamais! . . . Le Pacte de la S. d. N. Les amendements nécessaires. Genève, 1919. 415 l.

Walter SCHÜCKING und Hans WEHBERG: Die Satzung des Völkerbundes. Berlin, 1921. 521 l.

A Nemzetek Szövetségének Alkotmánylevele. (Előkészületben.) A Magyar Külügyi Társaság kiad.

HORVÁTH Jenő: A gyarmati mandátumokról. Bpest, 1921. 20 l. A Magyar Külügyi Társaság kiad.

MAGYARY Géza: Magyarország és a N. Sz. Jogállam. 1920. jan.

Nemzetek Szövetsége időszakos kiadványai.

Société des Nations, Journal Officiel. Hivatalos. Havi. Kétnyelvű (francia-angol). Közli a Tanács által elfogadott jelentéseket, határozatokat; a Főtitkárságtól kiadott és a hozzá beérkezett hivatalos dokumentumokat. Előfizetési ára egy évre 15 svájci frank.

Suppléments spéciaux du Journal Officiel. Kétnyelvű. Speciális kérdésekre” vonatkozó anyaggyűjtemények; határozatok gyűjteménye (1. sz. Aaland-ügyre vonatkozó levelezés, 2. Állandó Nemzetközi Bíróság tervezete, 3. Jogtudósok véleménye az Aaland-ügyre vonatkozólag, 4. A lengyel-litván vitás esetre vonatkozó hiv. dokumentumok, 5. A Tanács XIII. ülészakán hozott határozatok, 6. A II. Közgyűlésen hozott határozatok.)

Recueil des Traités et des Engagements Internationaux enregistrés par le Secrétariat de la Société des Nations. A szerződéseket eredeti alakjukban (nyelven) közli, azonkívül angol és francia fordításban. Eddig megjelent két kötet, a harmadikból a 2. számig. Előfizetés 12 számra 30 sv. fr.

Bulletin mensuel de statistique. Kétnyelvű. Havi statisztikai közlemények a világ pénzügyi, gazdasági és társadalmi viszonyairól, hivatalos vagy megadott megbízható adatok alapján. Előfizetés 12 számra' 18 sv. fr.

Résumé mensuel des travaux de la Société des Nations. Francia és angol kiadásban. Havi összefoglaló tájékoztatás a N. Sz. munkásságáról. Első szám 1921 ápr. Kívánatra küldi a Főtitkárság hírszolgálati osztálya (Section d'Information).

Nemzetek Szövetsége egyéb kiadványaiból.

Actes de la Première Assemblée. Genève, 1920. Beszédék, beterjesztett iratok szövege két nyelven. I. köt. 784 l.: a Közgyűlés teljes ülései (30 sv. fr.); II. köt. 624 l.: az I., II., III. bizottságok ülései (18 sv. fr.); III. köt. 493 l.: a IV., V., VI. bizottságok ülései (18 sv. fr.).

Procès- Verbaux des Sessions du Conseil de la Société des Nations. Tanácsülések naplója két nyelven. Eddig megjelentek:

XII. ülészak. 452 l. 25 sv. fr.

XIII. ülészak. 568 l. 30 sv. fr.

XIV. ülészak, első fele. 160 l. 7'50 sv. fr.
 második fele. 250 l. 12*50 sv. fr.

XV. ülészak, 42 l.

Session extraordinaire (Haute-Silésie) 24 l.

Rapport sur les travaux du Conseil de la Société des Nations présenté à la Ire Session de l'Assemblée par le Secrétaire Général. Kétnyelvű. 60 l. 3 sv. fr.

Rapport à la IIme Assemblée sur l'oeuvre du Conseil et sur les mesures prises pour exécuter les décisions de la Ire Assemblée. Kétnyelvű. 170 l. 8'50 sv. fr.

Cour Permanente de Justice Internationale. Kétnyelvű. Teljes adattár. Három kötet. 779, 373 és 284 l. 200 sv. fr.

La première Assemblée de la Société des Nations. Avec une introduction de Paul Hymans, président de l'Assemblée. Librairie Payot. Lausanne-Genève. 1921. 78 l.

N. Ss.-vel és kisebbségi kérdésekkel foglalkozó folyóiratok»

Société des Nations (The League of Nations, Der Völkerbund). Collection des Documents concernant l'activité et le développement du Pacte de Paris. Publié par Dr. B. de Jong van Beek en Donk. Havi. Egy évre 50 sv. frank. Berne. — A N. Sz.-re vonatkozó gazdag adattár.

The Covenant. A quarterly journal of the League of Nations. Published by the League of Nations Union. Havi. 3 sh 6 d. London 22, Buckingham Gate.

Le Drapeau Bleu avec Bulletin périodique de la Société des Nations. Revue d'études internationales. Rédacteur en chef: A.-F. Frangulis. Havi. Egy évre 20 fr. frank. Paris XVIe, 7, rue Marbeau.

Revue de droit international et de législation comparée. Szerk. Charles de Visscher, professeur à l'Université de Gand. Evenkint hat szám. Egy évre 40 belga fr. Kiadó: Belinfante frères, Hága és A. Pedone, Paris. — 1921 óta főleg a Nemzetek Szövetsége jogi természetű kérdéseivel foglalkozik.

Journal du droit international. Publié par Ed. Clunet. Egy évre 45 fr. fr. Paris, Marchai & Godde.

La Transylvanie Enchaînée. Publication de la Ligue pour la protection des minorités nationales de la Roumanie. Félhavi. Szerk. Farkas Zoltán. Budapest, IX., Ráday-utca 40.

Völkerbund. Wochenblatt für Völkerbundpolitik. Szerk. Josef Korec. Egy évre 40 Kc. Karlsbad (Karlovy Vary), Parkstrasse.

Magyar Külpolitika. Hetilap. Főszerk. és laptulajdonos Szombathy Kálmán, fel. szerk. Radisics Elemér. Budapest, VIII., József-körút 5. (E lap 1921 máj. 1-i és máj. 8-i száma [II. évf. 18., 19. sz.] a kisebbségi jogok kérdésének volt szentelve.)

Külügyi Szemle. Évnegyedes folyóirat. A Magyar Külügyi Társaság közlönye. Népszövetségi kérdésekkel is foglalkozik. Egy példány ára 20 K. Melléklapja: *Külügyi Értesítő.* Havi. Számonként 5 kor. Bizományos: Pfeifer Ferdinánd könyvkeresk. Budapest, IV., Kossuth Lajos-utca 7. sz.

A kisebbségi jogok kérdéséről.

(Általában)

Marc VICHNIAC: La Protection des Droits des Minorités dans les Traités internationaux. Paris, Povoloky éd. 1920. 69 l. (Bibliothèque d'Histoire sociale.)

Das Selbstbestimmungsrecht der Deutschen. Eine Schriftenfolge des Ausschusses für Minderheitenrecht. Herausgegeben von Johann TIEDJE. Verlag von Hans Robert Engelmann, Berlin W. 15. E gyűjteménynek minket közelebről érdeklő füzetei:

Dr. jur. Franz BORDIHN: Das positive Recht der nationalen Minderheit. Eine Sammlung der wichtigsten Gesetze und Entwürfe. 1921.

Kurt WOLZENDORFF: Grundgedanken des Rechts der nationalen Minderheiten. Naturrecht des Minderheitenschutzes mit einem Exkurs über Nationalkataster. 1921.

Dr. phil, lie. theol. Otto DIBELIUS: Staatsgrenzen und Kirchen-
grenzen. Eine Studie zur gegenwärtigen Lage des Protestantismus.

Dr. báró WLASSICS Gyula: Das englische Parlament und der Minoritätenschutz. Pester Lloyd, 1921. máj. 10. Morgenblatt. — Az önrendelkezés joga. Plebiscitum. A nemzeti kisebbségek védelme. Budapesti Szemle 1919. (180. köt.) 1-50. l.

E. AUDINET: Les changements de nationalité résultant des récents Traités de Paix. Journal du Droit International. 1921. 377—388. 11.

Dr. E. HORVÁTH-PETMCHEVICH: Der Schutz der Minderheiten. Österreichische Rundschau. 15. April 1920. (63. köt., 2. sz. 55—66. 11.)

EGYED István: A nemzeti kisebbségek védelme. Jogállam. 1920. január.

BÍRÓ Pál: A kisebbségek jogairól. Új Könyv (Bécs). 1921. augusztus.

Helmer ROSTING: Protection des minorités. 8 sokszorosított lap. Összefoglalás vázlat. A Főtitkárság kiad. (II. kiad.: 1921. okt. 5.) Megjelent előbb a genfi Suisse c. napilapban: 1921. aug. 6., 13., 27.

Paul de AUER: The protection of national minorities. Inter. Law. Paper XXXIII.

Julien PILLA UT: Les questions de nationalité dans les traités d'e paix de 1919—20. Revue de droit international privé et de droit pénal international. 1921. (17. köt.)

J.-P. NIBOYET: La nationalité d'après les traités de paix qui ont mis fin à la grande guerre de 1914—18. Revue de droit international et de législation comparée. 1921. (48. évf.) 285—319. 1.

Romeo VIDRASCO: De la réserve du droit des minorités et du contrôle des puissances. Paris, 1921. 193 1. Thèse de l'Université de Paris.

Eva VAJKAI: To counter hatred. The problem of the children of race-minorities.. Foreign affairs. July 1920.

Josef KOREC: Der gegenwärtige Stand des Schutzes der tschechoslovakischen Minoritäten im Völkerbund. Bohemia (Prága), 1921. okt. 12. és Völkerbund (Karlsbad) 1921. okt. 19.

BARANYAI Zoltán: A kisebbségek védelmének módja. Magyar Külpolitika 1921. márc. 6. (II. évf. 10. sz.). — Ua. németül: Die Art des Minoritätenschutzes. Völkerbund. 1921. ápr. 27.

(Magyar kisebbségek ügyei általában)

BUDAY László: Megcsonkított Magyarország. Budapest, Pantheon, 1921. 298 1.

Dr. báró WLASSICS Gyula: A béke és a magyar kérdés. Magyar Jogi Szemle. I. évf. 1920. 6. sz. ^ („békefüzet”) 385—393. 1.

BARANYAI Zoltán: Egyházi diplomáciánk és a Népszövetség. Kálvinista Szemle. 1921. febr. 13. (II. évf. 7. sz.) — A Népszövetség és a magyar kisebbségek védelme. Uj Nemzedék. 1921. márc. 6. — Magyarország és a Népszövetség (A magyar kisebbségek védelme). Magyar Külpolitika 1920. dec. 27. és 1921. jan. 2. (I. évf. 35. sz., II. évf. 2. sz.)

J. J. DELISLE: La Balcanisation de la propriété foncière en Hongrie. Publication de la "Ligue Bocskay". 1921. 110 l. (IV. fejt. "La politique foncière des Tchèques, des Serbes et des Roumains").

A magyar földbirtok balkanizálása. II. kiadás. Bpest, Hornyánszky, 1921. 167 l.

Balkanization of Agriculture being a Study of Agrarian Reform in Hungary and in the Succession States on the former Territory of Hungary. Budapest, Bocskay—Printing Office. 1921. 51 l.

(Romania)

Report of the Commission to visit Central Europe on behalf of the Alliance of Presbyterian Churches Eastern Section. Given in by Professor Curtis, at Edinburgh, on the 4th of November 1920. Újnyomva Budapest: The Edition of the Popular Literature Society. Budapest, 1921.

Az erdélyi egyházmegye és a román impérium. II. bőv. kiadás. Budapest, 1921. «Élet» kiad. 23 l.

Az erdélyi történelmi egyházak és Románia. Budapest, 1921. «Népies irod. társ.» kiad. 34 l.

Kós Károly, ZÁGON István, PAÁL Árpád: Kiáltó szó. A magyarság útja. A politikai aktivitás rendszere. Kolozsvár, 1920. A «Lapkiadó r.-t.» 48 l.

John TATROSI: The Hungarians of Moldavia. (East-European Problems. 8.) Budapest, 1920. Pfeifer kiad. 15 l.

ERDÉLYI MAGYAR Péter: Erdélyről. Budapest, 1920. Athenaeum.

Transylvania under the Rule of Roumania. Report of the American Unitarian Commission. (Sajtó alá rendezte: W. Copeland Bowie, Essex Hall, Strand, London, W. C. 2. October 30. 1920.) 201. — Újnyomva: Budapest, 1921. The Edition of the Popular Literature Society. 20 l. — Francia fordítása: La Transylvanie sous le régime roumain. Rapport de la Commission Unitaire Américaine. Budapest, 1921. L'édition de la Société Littéraire Populaire. 23 l. — Magyar: Az amerikai unitárius egyházi bizottság jelentése Erdélynek a román uralom alatti helyzetéről. Budapest, 1921. Kiadja a «Bocskay-Szövetség». 23 l.

Mémoire au sujet des violations de droit commises par le régime roumain de Transylvanie contre les minorités nationales, de religion et de race. Publication de la Ligne pour la Protection

des Minorités Nationales de la Roumanie. Imprimerie «Pátria». Budapest, 1921. 115 1.

Mémoire de la Ligne pour Protection des Minorités Nationales au sujet de la Réforme agraire de Roumanie. Publication de la Ligne pour la Protection des Minorités Nationales de la Roumanie. Budapest, 1921. Imprimerie Victor Hornyánszky. 187 1.

A Brief Survey of the Situation of the Transylvanian Magyars in the new Roumanian Kingdom. For private circulation only. — Németül: Die Lage der Siebenbürger Magyaren im neuen rumänischen Königreich. (Ein kurzer Überblick.) Als Manuskript gedruckt. Bocskay-nyomda. Budapest.

Struggle and Trials of the Magyar Reformed Church in Transylvania under the Roumanian heel. Issued by the Foreign Churches' Committee of the Hungarian Reformed Synodus with the Support of the Popular Literary Society. Budapest, 1921. 20 1. (with maps.).

Lord NEWTON: The Case of Transylvania. Letter to the Editor. Daily Telegraph 1921 okt. 19. — Roumanian Terrorisme in Transylvania. Manchester Guardian. 1921 okt. 22.

SEBESS Dénes: Románia erdélyi földbirtokpolitikája. Új Magyar Szemle. 1921 július—augusztus (II. évf. III. köt. 1 — 16. 11.).

Benoît de JANCsó: Les Sicules. Étude historique et ethnographique. Budapest, Imprimerie Victor Hornyánszky, 1921. 48 1. — Angolul: The Székelys. A historical and ethnographical essay. Budapest, Hornyánszky, 1921. 47 1.

Rev. Arthur BROWN DD. LL.D.: A Visit to the Churches of Hungary & Austria. 46 1. Published by the Liberty Press, 700—702 Huron Rd., Cleveland, O.

(Csehszlovákia es Ruthénia)

Alfred RIBEAUD: Les minorités en Tchéco-Slovaquie. La Liberté (Fribourg). 1921 apr. 28.

A magyarországi rutének politikai pártjának előterjesztése a Nemzetek Szövetségéhez etc. Franciául (és angolul): Notice du Parti Ruthène de Hongrie, présentée à la Société des Nations, aux puissances étrangères et à la commission de délimitation, concernant la réalisation des décisions, prises le 10. Décembre 1918 par le Congrès National -Ruthène.

Memoire III. Denkschrift der tschechischen Friedensdelegation in Paris an den Obersten Rat, auf Grund derer die Einverleibung

der deutschen Territorien der Sudetenländer in die tschechische Republik erfolgte. 1920. Herausgeg. durch «Völkerbund».

A felvidéki kisebbségek védelme (FLACHBARTH Ernő dr. tanulmánya alapján.) Magyar Külpolitika 1921 júl. 24. (II. évf. 30. sz.),

Arthur WEBER: Die Zipser Deutschen. (Schriften zur Selbstbestimmungsrecht der Deutschen ausserhalb des Reiches.) Berlin, 1919. 21 1.

Etienne de CSÁKY: La question ruthène. (Questions de l'Europe Orientale. 7.) Budapest, 1920. Pfeifer kiad. 35 1.

A felvidék iskolaügyi statisztikája. Magyar Külpolitika 1921. júl. 31. (II. évf. 31. sz.)

A Magyar-Rutén Politikai Párt tevékenysége és memoranduma az ententehoz a rutén kérdésnek magyar kapcsolatban való megoldása érdekében. Budapest, 1919 aug. 5.

Parti Politique Ruthène de la Hongrie. Aide-mémoire adressé atix Puissances Alliées et Associées. Vienne. Août 1919.

Mémorandum des Ruthènes de Hongrie aux Puissances Alliées et Associées et à toutes les nations du monde civilisé (angol, olasz, német nyelveken is).

Iván de RAKOVSZKY: La minorité magyare dans la Slovaquie. 23 1. 1921.

Deutscher Parlamentarischer Verband: Denkschrift der . . . deutschen Abgeordneten und Senatoren des deutschen parlamentarischen Verbandes der tsechoslow. Nationalversammlung an den Völkerbund, betreffend die Verletzungen der Minderheitschutzbestimmungen des... Vertrages von St. Germain-en-Laye. 2. Aufl. Prag. 1920. 57 1.

Les minorités dans la République Tchecoslovaque. Note concernant le mémoire que les députés et sénateurs allemands... ont présenté à la Société des Nations. Ministère des Affaires étrangères de la République Tchecoslovaque. 1921. 71 1.

Die Gewaltherrschaft[^] in Karpathorussland. Österreichische Rundschau. Erstes Juniheft 1921. (17:593-98.)

Joseph de ILLÉS-ILLYASEVICS: Un peuple libéré et anéanti. La tragédie des Ruthènes de Hongrie. Revue de Hongrie. 1921 jan.—febr. (24: 12—21).

JUSTINIAN: Carpathian Ruthenia. Eastern Europe. 1921 június. (5:228—36.) ■

Paul EINZIG: National minorities in Rumania. Eastern Europe. 1921. jún. (5:216—20.).

(Szerb-Horvát-Szlóven Állam)

A kisebbségek helyzete a Délszláv államban. Magyar Külpolitika. 1921 július 31.

Die Lage der Minoritäten im Staate S. H. S. Magyar Külpolitika. 1921 aug. 28.

Nyolc év múlva nem lesz a Bácskában és Bánátban magyar középiskola. Nemzeti Újság. 1921. aug. 4.